

Omilla jaloillaan

Tehy 2008–2022

Omilla jaloillaan

Käsikirjoitus
Mikko Laakso
Oy Spiritus Historiae Ab

Kuvatoimitus
Lene Laitinen
Mikko Laakso

Graafinen suunnittelu
Anssi Arte

Painotalo
Otavan Kinjapaino Oy, Keuruu

ISBN 978-952-7362-20-4

© Tehy 2022

Omilla jaloillaan

Tehy 2008–2022

Mikko Laakso

6	Esipuhe
8	Kirjoittajan saatesanat
PROLOGI	
12	Tehy ja sen toimintaympäristö vuonna 2008
KOHTI OMAA SOPIMUSTA	
22	Ulkona neuvottelupöydistä
29	Allekirjoitustavasta kiistaa
38	Raamisopimus sekä työllisyys- ja kasvusopimus
44	Kunta-alan neuvottelujärjestelmän uudistaminen ja KoHon synty
50	Uusi Keskusjärjestö jää syntymättä
53	Kiky-sopimus työehtoja heikentämässä
62	Ylityö- ja vuoronvaihtokiellot neuvotteluja vauhdittamassa
68	Yksityissektori murroksessa
74	Yhteistyöjäsenjärjestöissä kuohuu
SAAVUTKO, SOTE?	
84	Paras-hanke: Tehy perustavoitteen takana
89	Ammattiosastorakenteet valinkauhassa
96	Paikallista edunvalvontaa tukemassa
105	Pettymyksiä ja tuskastumista uudistuksista huolimatta
108	Soteratkaisu alkaa hahmottua
115	Sotesuunnitelmat myllertävät järjestörakenteita

OMA SOPIMUS JA SOTE MAALIIN	
120	Sotesta totta
126	Palkkatasa-arvoa hakemassa
133	Päätavoite toteutuu
140	Sopimusshoppailua estämässä

PANDEMIAN ETULINJASSA

147	Pelottavan äärellä
159	Korona-arjen keskellä
165	Rokotukset avuksi

KOHTI TUNTEMATONTA

176	Kireä kierros
182	Sovittelu ilman sopua

LÄHTEET

188	Viitteet
209	Lähteet ja kirjallisuus

214	Lyhenneluettelo
-----	-----------------

LIITTEET

216	Tehyn hallitus 2005–2025
219	Tehyn valtuusto 2005–2025
235	Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöt ja -sopimukset
236	Valokuvaajat

Esipuhe

Tehyn puheenjohtajana eräänlainen johtotähteni on keskittyä oleelliseen – ay-liikkeen ydintehtävään. Ajamme jäsenemme etuja ja kerromme siitä niin, että kaikki ymmärtävät, mitä teemme ja miksi. Strategia on hyvin pelkistetty: palkat ja työolot kuntoon. Se ohjaa kaikkea tekemistämme.

Myös Tehyn brändi on uudistettu strategian pohjalta ja sanoitettu seuraavasti: Tunnumme alamme, ajamme rohkeasti etuamme ja olemme lähellä. Tavoittemme on aina ollut muuttaa asioita ja siten vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Muutos vaatii määrätietoisuutta ja pitkäjänteistä työtä. Meissä on voimaa tehdä se.

Vaikka katse on tiukasti tulevaisuudessa, menneisyys on tärkeä tuntee, koska sen avulla voi ymmärtää myös nyky päivää. Hoitajien edunvalvonnassa uudet elementit ovat aina rakentuneet aiempien polvien työn ja saavutusten jatkoksi. Siksi esimerkiksi Tehyn perustamista ja ensimmäisiä vuosikymmeniä kuvaava *Tahdon asia* -kirja on kulunut käsissäni. Siksi myös päätimme Tehyn täyttäessä nyt 40 vuotta tehdä järjestön historian toisen osan.

Historiaa tiivistyi harvinaisen paljon myös reilun kahden vuoden takaiseen hetkeen, jolloin sain signeerata hoitajien vuosikymmenten tavoitteen eli SOTE-sopimuksen syntyneeksi. Sydäimestäni toivoin, että Tehyn äiti Toini Nousiainen olisi voinut olla näkemässä sen. Ehkä hän olikin.

Historian tuntemus on edellytys myös sille, että havaitsee muutoksen. Viime vuosina on muuttunut erityisesti yksi asia: tehyläisten rohkeus. He ovat löytäneet äänensä ja puolustavat omia oikeuksiaan pää pystyssä. Tästä olen valtavan ylpeä.

Kirjoitan tätä valtakunnansovittelijan toimistossa Bulevardilla. Olemme hakemassa ratkaisua hoitajapulaan ja odottelen, kun sovittelija keskustele työriidan toisen osapuolen kanssa. Sovittelun tulosta en vielä tiedä. Mutta sen tiedän, että sopimus on aina syntynyt. Tiedän myös, että hoitajapula on pakko ratkaista. Ja niistä ratkaisuista alkaa rakentua Tehyn historiaan jälleen uusi osa.

Helsingissä 29.8.2022

Millariikka Rytönen
Tehyn puheenjohtaja

Kirjoittajan saatesanat

Kun sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattijärjestö Tehy vuonna 2012 juhli 30-vuotista taivaltaan, oli minulla ilo kirjoittaa liitolle sen vaiheita kuvaava historiateos *Tahdon asia*. Urakka oli vaativa sekä samalla mielenkiintoinen ja antoisa.

Vaikka uudet historiaprojektit pian täyttivätkin kaiken työaikani ja ajatukseni, huomasin hankkeen jälkeen noteeravani sosiaali- ja terveysalan uutisoinnin paljon tarkemmin kuin ennen *Tahdon asian* kirjoittamista. Erityisesti sanalla Tehy tuntui olevan kyky herättää tarkkaavaisuuteni. Tehyn historiaprojektin aikana kerännyttä tietämystäni suomalaisen terveydenhuollon historiasta saatoin myös hyödyntää ollessani mukana kirjoittamassa HUSin historiateosta *Uuden vuosituhannen sairaala: HUS 20 vuotta* (2021).

Tehyn 40-vuotispäivän lähestyessä virisi allekirjoittaneen, yhtiömme Spiritus Historiaen ja Tehyn piirissä keskustelu siitä, olisiko Tehyn tarinalle tarpeen jo kirjoittaa jatko-osa. Koska *Tahdon asia* päättyi syksyn 2007 työtaistelu-uhan ja sen seurausten kuvaukseen, oli dokumentoimatonta historiaa ehtinyt kulua jo noin 13–14 vuoden ajalta. Asiasta päästiin sopimukseen syksyllä 2021, ja lopputulosta pidätte nyt käsissänne.

Omilla jaloillaan on tiivis kuvaus Tehyn viimeksi kuluneesta noin viidestätoista vuodesta. Niin sotealalla kuin työmarkkinakentälläkin on tänä aikana ehtinyt tapahtua paljon ja kaikenlaista, mikä jo yksistään puolsi järjestön historian jatko-osan kirjoittamista. Kirjassa kerrotaan, miten Tehyn vuosikymmenien tavoitteesta, kuntasektorin omasta SOTE-sopimuksesta, tuli viimeinkin totta. *Omilla jaloillaan* tarjoaa uskoakseni uutta tietoa myös siitä, millä tavoin soteratkaisu ja sen venyminen vaikutti hoitohenkilökunnan arkeen ja edunvalvontaan. Tehy on ajanut päättäväisesti myös palkkatasa-arvon toteutumista, minkä toivottavasti olen kirjassa tuonut riittävästi laajasti esille. Hyvin tärkeää oli myös saada arjen tasolla kuvattua, kuinka helmi-maaliskuussa 2020 Suomeen levinnyt

koronaviruspandemia on aiheuttanut lisäkuormitusta jo valmiiksi uupuneelle ja ylityössä raatavalle hoitohenkilökunnalle.

Tämä historiateos on kymmenien ihmisten yhteistyön tulos. Kirjaa varten on haastateltu 15 henkilöä, minkä ohessa useat tehyläiset ovat antaneet minulle auliisti tarvitsemiani yksittäisiä lisätietoja. Näiden kaikkien minua avustaneiden nimet löytyvät teoksen lähde- ja kirjallisuusluettelosta. Lämmin kiitos teille kaikille! Erityisesti haluan kiittää Tehyn johtavaa juristia Vappu Okkeria, jolta sain arvokasta tietoa Tehyn yksityissektorin edunvalvonnan yksityiskohdista.

Työtäni on tukenut Tehyn historiatoimikunta, jonka puheenjohtajana toimi Tehyn entinen puheenjohtaja Rauno Vesivalo. Hänen lisäksi toimikuntaan kuuluivat Anna-Leena Brax, Riitta Hankonen, Katri Lindqvist, Riikka Rapinoja, Anne-Mari Rask ja Tehyn nykyinen puheenjohtaja Millariikka Rytönen. Kiitän toimikunnan jäseniä hyvistä kommentteista ja täsmennyksistä sekä varsin miellyttävissä merkeissä sujuneesta yhteistyöstä. Käsikirjoituksen puutteista olen luonnollisesti yksin vastuussa.

Kirjan kuvatoimituksessa minua auttoivat Tehy-lehden AD Pia Hietamies sekä Spiritus Historiaen palveluksessa ollut Lene Laitinen; kiitokset siis Pialle ja Lenelle, jälkimmäiselle myös muusta tutkimusavusta. Viestintäkoordinaattori Anne-Mari Raskia haluan vielä erikseen kiittää monenlaisesta käytännön avusta, jota sain aina Tehyn toimistolla käydessäni. Mieluisa velvollisuuteni on kiittää myös kirjan taidolla taitannutta graafista suunnittelijaa Anssi Artea mutkattomasti sujuneesta yhteistyöstä. Työtovereistani teoksen käsikirjoitusta kommentoivat huolellisesti Laura Puro ja Veijo Åberg. Kiitos taas kerran avusta, Laura ja Veijo!

Toivon, että *Omilla jaloillaan* kuluu tehyläisten sekä kaikkien suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon historiasta kiinnostuneiden käsissä. Samalla toivotan 40-vuotiaalle Tehylle onnea ja menestystä haastavassa työssään.

Helsingin Haagassa 22.8.2022

Mikko Laakso

Prologi

Tehy ja sen toimintaympäristö vuonna 2008

Helsingin Länsisatamaan kokoontui huhtikuussa 2008 iloinen ja tyytyväinen, risteilylle matkaava hoitoalan ammattilaisten joukko. Yksinomaan Tehyn ja tehyläisten käyttöön varattuun Sally Albatross-laivaan nousivat syksyllä 2007 käydyin työtaistelun johto, ammattiosastojen puheenjohtajat ja monet muut aktiivijäsenet. Juhlaristeilyyn osallistui myös joukkoirtisanomisnimilistojen nimienkerääjiä sekä päättäjiä Tehyn hallituksesta ja toimistosta.

Hilpeä juhlatunnelma kulminoitui, kun Tehyn johto ilmestyi ravintolan lavalle Leidien ja ABBA-yhtyeen jäsenten rooleissa. Yhteishenki oli 1 200 risteilyvieraan joukossa käsin kosketeltava, ja moni tuore Tehy-aktiivi solmi kontakteja liiton veteraaneihin. Hyvä ilmapiiri oli ollut aistittavissa myös ennen risteilyä järjestetyissä kiitostilaisuuksissa, joita pidettiin viidellä paikkakunnalla Oulusta Helsinkiin.¹

Juhlaan oli aihetta, sillä pitkäaikainen tavoite oli saavutettu. Vuoden 2007 kunta-alan neuvottelukierroksella Tehy oli vaatinut valtiovaltalta terveydenhuoltoalan usean vuoden palkkaohjelman toteuttamista, jotta hoitohenkilöstön palkkaukseen saataisiin kauan toivottu, selvä tasokorotus. Yleinen mielipide tuki näitä vaatimuksia, ja Tehy sai keväällä 2007 vaatimusten taakse myös toisen hoitohenkilöstön etujärjestön SuPerin,

jonka kanssa sillä oli yhteinen neuvottelujärjestö TNJ.

Muut kunta-alan liitot asettuivat kuitenkin tiukasti vastustamaan näitä pyrkimyksiä ajamalla kunta-alan yleistä palkkaohjelmaa. Suurin osa kunta-alan liitoista hyväksyi kunta-työnantajan syyskuussa tekemän toisen, korotetun tarjouksen, joka olisi hoitohenkilöstölle tuonut yhteensä noin 12,7 prosentin korotukset kahdessa ja puolessa vuodessa. Tehyn järkytykseksi näin teki lokakuun alussa myös SuPer, minkä seurauksena Tehy erosi pari viikkoa myöhemmin TNJ:n jäsenyydestä. Näin Tehyllä ei enää ollut neuvottelujärjestöä tukenaan, ja se ryhtyi omin voimin koventamaan työtaistelukeinojaan.²

Tehyn valtuusto ilmoitti lokakuussa 2007 tavoittelevansa 24 prosentin palkankorotusta, minkä saavuttamiseksi sen jäsenistö oli valmis joukkoiirtisanoutumisiin. Työriita saatiin lopulta ratkaistua harvinaisen sovittelulautakunnan avulla 18. marraskuuta, vain päivää ennen kuin joukkoiirtisanoutumisten oli määrä toteutua.³ Kuntasektorilla työskentelevien tehyläisten palkat olivat työtaistelun lopettaneen, vain tehyläisiä koskevan Tehy-sopimuksen ansiosta nousemassa 350–650 euroa kuukaudessa. Se merkitsisi noin 22–28 prosentin ansiotason nousua seuraavan neljän vuoden aikana. Tehyn näkemyksen mukaan sopimus oli Kuntatyönantajien (KT) ja Tehyn välinen 'työehtosopimukseen rinnastettava pöytäkirja'. Se ei vielä ollut Tehyn jo pitkään tavoittelema kuntasektorin sotealan oma sopimus, mutta silti tärkeä askel kohti tavoitteen saavuttamista. Sopimuksen myötä Tehy sai työpaikoille omat luottamusmiehensä, ja sillä oli mahdollisuus neuvotella KT:n kanssa ilman muita järjestöjä.⁴

Tahdon asia -työtaistelu tiivistä tehyläisten rivejä ja kohotti jäsenistön yhteishenkeä. Tehyläisten usko ammattiliittonsa edunvalvontakykyyn oli työtaistelun myötä huomattavasti parantunut muutaman vuoden takaisesta. Jäsenistössä oli kuitenkin kohtalaisen paljon myös neuvottelutulokseen tyytymättömiä.⁵ Järjestöpoliittisesti Tehyn asema heikkeni, sillä SuPerin lipeäminen yhteisestä rintamasta syksyllä 2007 jäädettiin järjestöjen välit pitkäksi aikaa, ja työtaistelu palkkaratkaisuihin aiheutti ongelmia myös Tehyn suhteissa muihin kuntasektorin palkansaaja- ja pääsopijajärjestöihin.⁶

Työmarkkinapolitiikan karu arki koittikin pian. Kunta-alan sopimusjärjestelmä oli tullut Tehy-sopimuksen syntymisen myötä muutosvaiheeseen, mikä synnytti väistämättä ristiriitoja eri toimijoiden välille. Syksyllä 2007 irtisanotussa pääsopimuksessa oli sovittu työmarkkinoiden neuvottelujärjestelmästä sekä pääsopijajärjestöistä, joilla oli oikeus neuvotella työnantajan kanssa. Nämä järjestöt olivat Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO, Kunta-alan unioni, Tekniikan ja peruspalvelujen neuvottelujärjestö KTN ja SuPeria edustanut TNJ. Tehyssä oletettiin, että liitto pääsisi mukaan uuden pääsopimuksen ja kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES:n) mukaisesti työryhmiin ja osallistuisi mahdollisesti uuden pääsopimuksen neuvotteluihin. Tehyllä ei kuitenkaan ollut heti työtaistelun jälkeen halua palata KVTES:iin muiden kunta-alan ammattijärjestöjen joukkoon, eikä sen omasta mielestään tarvinnut tulevaisuudessa kuulua mihinkään pääsopijajärjestöön.⁷

KT päätti alkuvuodesta 2008 jatkaa syksyllä 2007 irtisanotun pääsopimuksen määräysten voimassaoloa muiden järjestöjen kanssa, ja Tehy jätettiin ulkopuolelle. Työnantaja painotti, että ratkaisu olisi väliaikainen ja että tavoitteena oli uusi pääsopimus, jossa kaikki järjestöt olisivat mukana. Tilanne ei aluksi aiheuttanut Tehylle ongelmia, sillä Tehyn asema määräytyi Tehy-sopimuksen perusteella. Asetelma kuitenkin muuttui alkusyksystä 2008, kun KT eriytti kuntasektorin neuvottelutoiminnan: pääsopijajärjestöt ja Tehy neuvottelivat vastedes erikseen KT:n kanssa. Tehy ei enää osallistunut pääneuvotteluryhmän kokouksiin saati KVTES-työryhmän ja useimpien muiden työryhmien työhön.⁸

Ratkaisu osoittautui Tehylle monin tavoin epäedulliseksi: käytännössä liitto oli vastedes sidottu muiden järjestöjen neuvottelemaan KVTES:iin. Koska Tehy ei ollut kyennyt muuttamaan kuntasektorin neuvottelujärjestelmää siten, että se olisi päässyt tekemään omia sopimuksiaan työnantajan kanssa, sai se luvan tyytyä liittymään kunta-alan sopimukseen erillisen liitteen tai pöytäkirjan avulla.⁹

Lisää ongelmia aiheutti se, että kuntasektorin pääsopijajärjestöt kieltäytyivät tunnustamasta Tehy-sopimuksen asemaa itsenäisenä, KVTES:sta irrallisena virka- ja työehtosopimuksena. Tilanteen kärjistyminen heijastui paikallistasolle, sillä pääsopijajärjestöt antoivat kentälle virheellistä tietoa Tehyn asemasta ja Tehyn paikallistoimijoiden oikeuksista. Hankaluudet pystyttiin kuitenkin selvittämään, sillä KT ja Tehy tulkitsivat samalla tavoin Tehyn aseman ja Tehy-sopimuksen sisällön. Paikallinen neuvottelutoiminta jouduttiin monilla työpaikoilla eriyttämään siten, että pääsopijajärjestöt ja Tehy neuvottelivat erikseen työnantajan kanssa.¹⁰

Tästä huolimatta Tehyn paikallistoimijat pitivät Tehy-sopimuksen myötä alkanutta uutta aikakautta vanhaa parempana. Tehyllä oli nyt kuntasektorilla omat luottamusmiehet sekä omia palkkasummia järjestelyerien jakoa varten, ja tehyläisten asioiden hoitaminen oli selkeämpää ja tehokkaampaa kuin aiemmin KVTES-aikana.¹¹ Työtaistelun onnistumisen seurauksena liiton luottamusmieskoulutukseen osallistui myös toisista hoitoalan järjestöistä tulevia aktiiveja. Heidän osallistumisestaan helpotti linjaus, jonka mukaan Tehy keskittyi ajamaan itselleen tärkeitä asioita ja pidättyi arvostelemasta muita liittoja.¹²

Syksyn 2007 tapahtumat heijastuivat myös keskusjärjestö STTK:hon, jonka jäsen Tehy oli monen hoitoalan henkilökuntaa edustavan ammattiliiton tavoin. STTK:n valtuuston tehyläinen puheenjohtaja Pipsa Allén myönsi joulukuussa 2007, että keskusjärjestössä oltiin Tehyn työtaistelun jälkeen vielä ”avohaavoilla”. Allénin mukaan olisi ollut edunvalvonnan kannalta parempi, että hoitoalalle saataisiin yksi yhtenäinen ammattiliitto, sillä STTK oli ollut hankalassa asemassa kolmen suuren jäsenliiton – Tehyn, SuPerin ja Jytyn – tapellessa keskenään. Hän muistutti, että kunta-alan päättynyt neuvottelukierros oli toisaalta hyödyttänyt kaikkia STTK:n jäsenliittoja: se oli tuonut toimihenkilöjärjestöille paljon uusia jäseniä ja saanut monet aktivoitumaan.¹³

Tehyn työtaistelun tulokset herättivät ärtymystä myös johdettavissa politiikoissa. Pääministeri Matti Vanhanen muistutti joulukuussa 2007, että syksyllä sovitut korkeat palkan-

Tehyn edunvalvontajohtajana vuosina 2006–2009 toiminut Minna Helle vuonna 2007.

korotukset saattoivat rapauttaa Suomen kilpailukykyä ja johtaa työpaikkojen menetykseen. Vanhasen mukaan kansantalouden kannalta oli olennaisen tärkeää, että hiljan nähty ”palkankorotusralli” päättyisi. Pääministeri ehdotti työmarkkinaosa-puolille jatkossa harkittavaksi sellaista tulopoliittista kokonaisratkaisua, jossa ”liittokohtaisia ja yritysکوhtaisia elementtejä yhdistetään valtakunnalliseen palkankorotustasoon”.¹⁴

Työnantajien toivoma pelkkä palkkojen koordinointi ei riitä.

Minna Helle
2008

Keskusjärjestöistä STTK asettui kannattamaan Vanhasen ajatusta, mutta työnantaja edustavassa Elinkeinoelämän keskusliitossa EK:ssa ei ideasta innostuttu.¹⁵ Sen sijaan EK ilmoitti toukokuussa 2008, että tulopoliittisten kokonaisratkaisujen aika oli heidän puolestaan ohi. Vastaisuudessa työmarkkinaneuvottelujen oli näin määrä siirtyä pysyvästi alakohtaisten liittojen huoleksi. EK:n tahdonilmaisun taustalla oli EU-integraation ja globalisaation aiheuttama ajattelutavan muutos, jossa perinteiset kansalliset työmarkkinapoliittiset sopimistavat kyseenalaistettiin. Keskitetyn työmarkkinapoliitiikan tulevaisuus näytti näin olevan vaakalaudalla.¹⁶

Tehyn edunvalvontajohtaja Minna Helle vastasi Tehy-lehdessä Vanhaselle ja muille tehyläisten suuria palkankorotuksia

kritisoineille toteamalla, etteivät alipalkatut naisalat voineet luopua palkkatavoitteistaan: yhden liittokierroksen korotukset eivät poistaneet palkkauksen jälkeensä jääneisyyttä. Tehy oli kuitenkin edunvalvontajohtajan mukaan työnantajien kanssa samaa mieltä siitä, että vanhanmallinen jäykkä tupo kuului historiaan. Helle pohti, mistä syntyisi uudenlainen, vastauksia monitahoisiin työelämän ongelmiin tarjoava keskitetty sopimusmalli ja mielti, olisiko se löydettävissä ”palkkakoordinaation, verotuksen ja työelämän kehittämisen yhdistelmästä”. Tehyn edunvalvontajohtaja lähetti työnantajapuolelle selvän viestin: ”Työnantajien toivoma pelkkä palkkojen koordinointi ei riitä.”¹⁷ Tulevat vuodet osoittaisivat, olisiko työmarkkinaosa-puolilla valmiuksia kokeilla uudenlaisia keskitettyjä sopimusratkaisuja.

**Kohti omaa
sopimusta**

Ulkona neuvottelupöydistä

Tehyn kuntasektorin neuvottelutoimintaa leimasivat 2000-luvun ensimmäisen ja toisen vuosikymmenen taitteessa tekstikysymyksistä käydyt erillisneuvottelut Kuntatyönantajien kanssa sekä liittyminen toisten järjestöjen neuvottelemiin työ- ja virkaehtosopimukseen.¹⁸ Tehy oli syrjässä myös pitkäjänteisemmästä kunta-alan työoloja kohentamaan pyrkivästä työstä, koska se ei ollut mukana kuntasektorin työryhmissä. Nämä työryhmät käsittelivät muun muassa jaksotyöajan uudistamista, tuloksellisuuden seuranta, sairauslomamääräysten uudistamista, määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämistä, matkakustannusten korvausmääräyksiä uudistamista sekä yhteistoiminta-asioita.¹⁹

Oman kitkerän mausteensa kuntasektorin neuvotteluihin tuotti myös vaikea taloustilanne. Syksyllä 2008 käynnistynyt kansainvälinen rahoituskriisi syveni nopeasti globaaliksi, 2010-luvun jälkipuoliskolle jatkuneeksi lamaksi, joka ravisteli ensimmäisenä vientiteollisuutta ja rakentamista. Kuntatalouteen lamakausi vaikutti muutaman vuoden viiveellä. Heikot talousnäkymät saivat monet kunnat ottamaan käyttöön säästötoimia, jotka kuitenkin kohdistuivat terveydenhuollon työvoimapulan vuoksi suhteellisen harvoin hoitohenkilöstöön. Hoitoalan työllisyystilanne säilyikin hyvänä, koska hoitajavaje

oli syvenemässä: merkittävä osa terveydenhuoltoalan työntekijöistä oli seuraavan kymmenen vuoden kuluessa jäämässä eläkkeelle, eikä heidän tilalleen näyttänyt olevan riittävästi uusia tulijoita.²⁰

Lamavuosien talousahdinko myös heikensi neuvotteluilma-
piiriä. Tehyä syytettiin laman syventämisestä kuntasektorilla: liitto oli taloudellisesti hyvänä aikana onnistunut saamaan jäsenistölleen tuntuvia korotuksia, jotka kriitikoiden mukaan kävivät kunnille taloudellisesti synkkinä vuosina aivan liian kalliiksi.²¹

Tehyn eriseuraisuus kuntasektorilla heijastui myös tapaan, jolla kuntatyönantajat tulkitsivat työehtosopimuksia. Tehy-sopimuksen ja KVTES:n soveltaminen työpaikoilla rinnakkain aiheutti kiistoja ja tehyläisten yhteydenottoja liiton toimistoon. Sopimusten erilaiset palkankorotukset lisäsivät palkkaeroja, toisinaan myös tehyläisten tappioksi: eräät työnantajat ennakoivat Tehyn seuraavia palkankorotuksia ja nostivat KVTES:n järjestelyerillä muiden palkkoja tehyläisten palkkoja korkeammiksi. Tulkintaerimielisyyksiä oli aikaisempaa enemmän myös muista palkkausmääräyksistä, tehtäväkohtaisen palkan ja henkilökohtaisen lisän järjestelmästä, järjestelyerien neuvottelumenettelystä sekä kuntaliitosten ja muiden muutostilanteiden aiheuttamista palkkaharmonisoinneista.²²

Kuntasektorin Tehy-sopimuksen voimassaolo päättyi muiden kuin vuosille 2010 ja 2011 sovittujen palkankorotusten osalta tammikuun lopussa 2010, ja kuntasektorin seuraavan kierroksen sopimusneuvottelujen tiivis neuvottelurupeama ajoittui vuoden 2010 alkuun.²³ Tehy neuvotteli tekstikysymyksistä sekä yhteisissä neuvotteluissa KT:n ja pääsopijajärjestöjen kanssa että erillisneuvotteluissa työnantajan kanssa.²⁴ Palkkaneuvotteluihin Tehy ei sen sijaan osallistunut, koska tehyläisten palkkauksen määrittelevä Tehy-sopimus oli voimassa vuoden 2011 loppuun saakka.

Palkkaneuvotteluille oli antanut alkutahdit työmarkkina-
keskusjärjestöjen jo syyskuussa 2009 kaavailema keskitetty palkkasopu. Palkansaajakeskusjärjestöt olivat tavoitelleet nopealla aikataululla vuosille 2010–2012 kolmivuotista sopimusta, joka koskisi sekä yksityistä että julkista sektoria. Työn-

”

**Meille ei tämä palkka-
ankkuri kelpaa. Kilpailu-
kelpoinen palkkaus
pitää olla sekä julkisella
että yksityisellä sekto-
rilla. Me emme halua,
että näiden alojen välille
syntyy eroja, joten me
tavoittelemme kunnan
korotuksia myös
yksityissektorille.**

Jaana Laitinen-Pesola
2009

Tehyn pitkäaikainen
(1997–2013) puheenjohtaja
Jaana Laitinen-Pesola.

antajat esittivät ensimmäisen vuoden palkankorotukseksi, niin sanotuksi palkka-ankkuriksi, 0,5 prosenttia eli samaa kuin Teknologiateollisuuden ja Metalliliiton sopimuksessa; vuosien 2011 ja 2012 korotukset neuvoteltaisiin vuosittain erikseen. Työntekijäjärjestöt halusivat maltillisten palkkaratkaisujen kompensaatina parannuksia työelämään.²⁵ Tehyn puheenjohtaja Jaana Laitinen-Pesola tyrmäsi lokakuussa tämän puolen prosentin palkka-ankkurin: ”Meille ei tämä palkka-ankkuri kelpaa. Kilpailukelpoinen palkkaus pitää olla sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Me emme halua, että näiden alojen välille syntyy eroja, joten me tavoittelemme kunnan korotuksia myös yksityissektorille.”²⁶

Myös SuPerin puheenjohtaja Juhani Palomäki piti syksyllä 2009 selvänä, ettei sopimuksia tehtäisi 0,5 prosentin palkankorotustasolla.²⁷ Työnantajaleiri luopui joulukuussa 2009 kokonaisratkaisun yrittämisestä, joskin piti yhä kiinni palkka-ankkurista.²⁸ Edessä oli näin liittokohtainen neuvottelukierros.

Kuntatyönantaja tavoitteli kolmivuotista sopimusta, johon ei vuoden 2010 osalta sisältyisi lainkaan yleiskorotuksia. Työnantaja ei myöskään ollut halukas tekstimuutoksiin, joista aiheutuisi lisäkustannuksia – eli käytännössä työntekijän näkökulmasta työehtojen parantamiseen.²⁹ Uusien kunta-alan sopimusten ja Tehy-ratkaisun nivominen yhteen oli neuvottelujen vaikein haaste. KT:n johtaja Markku Jalonen totesi, että kuntatyönantajan tavoite oli poistaa kunta-alan pääsopimuksen ja Tehy-pöytäkirjan välinen kahtiajako ”niin pitkälle kuin tässä tilanteessa on mahdollista”.³⁰

Oman sävynsä kunta-alan palkkaneuvotteluille antoi maan hallituksen lupaus tukea palkankorotuksia, jos ne kohdennettaisiin koulutetuille naisvaltaisille aloille. Tällaisen korotusten rajaaminen ei kuitenkaan olisi helppoa: yksin hoitohenkilökuntaa kuului Tehyn ohella ainakin viiteen ammattiliittoon, joiden keskusjärjestöjä olivat STTK, Akava ja SAK.³¹

Tehy-sopimuksen sisältö lisäsi paineita kuntasektorin neuvotteluissa, ja Tehyn sekä muiden kuntasektorin liittojen ja kuntatyönantajan väliset viileät suhteet tulivat selvästi julki jo

ennen varsinaisten neuvottelujen alkamista. Kovaäänisimmin kuntasektorin merkittävien palkankorotusten puolesta puhuivat akateemisia palkansaajia edustaneet OAJ ja Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO.³² OAJ:n puheenjohtaja Erkki Kangasniemi vaati kunta-alan koulutetuille pienipalkkaisille vastaavia korotuksia, joita Tehy oli saanut jäsenistölleen Tehy-sopimuksessa vuosille 2010–2011.³³ Tehyläisten saamien palkankorotusten ulottaminen koko kuntasektorille oli myös muiden liittojen tavoitelistan kärjessä.³⁴

Keskustelu Tehy-sopimuksen ympärillä yltyi, kun apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen antoi tammikuussa 2010 päätöksensä sopimuksesta tehtyyn kanteluun. Hänen mukaansa työ- ja virkaehtosopimuksen rajaaminen siten, että se koskee samalla alalla vain Tehyn jäseniä, oli ristiriidassa syrjintäkiellon kanssa. Päätöksessä todettiin, että Kuntatyönantajat ja sopimusta valmistellut tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen olivat rikkoneet yhdenvertaisuuslain syrjintäkieltoa ”Tehy-pöytäkirjan valmistelun yhteydessä”. Tehyn puheenjohtaja Jaana Laitinen-Pesola korosti, ettei apulaisoikeuskansleri ollut puhunut sopimuksen laittomuudesta, vaikka asia olikin näin uutisoitu. Hänen mukaansa Puumalainen oli ottanut kantaa vain KT:n ja tasa-arvovaltuutetun toimintaan, ei Tehyn toimintaan tai kunta-alan sopimus- ja neuvottelujärjestelmään.³⁵

Lehdistössä tapahtunutta kommentoitiin toteamalla, että apulaisoikeuskanslerin päätöksen myötä muihin liittoihin kuin Tehyyn kuuluvat sairaanhoitajat saisivat varmasti samat korotukset kuin Tehyn jäsenet – elleivät muuten, niin tuomioistuimen päätöksellä. *Helsingin Sanomat* kannatti pääkirjoituksessaan hoitoalan ammattiliittojen yhdistymistä, jotta Tehy-sopimuksen myötä syntyneistä ”sotkuista” päästäisiin.³⁶

Kireästä tunnelmasta huolimatta kuntasektorin varsinaiset työehtosopimusneuvottelut etenivät helmikuussa 2010 kohtalaisen nopeasti maaliinsa. Kaksivuotinen, kaikki kunnalliset sopimusalat kattava sopimus ei sisältänyt tavanomaisia yleiskorotuksia, koska ne olisivat automaattisesti kuuluneet myös tehyläisille, jotka olivat jo vuoden 2010 alussa saaneet korotuksensa Tehy-sopimuksen mukaisesti. Sen sijaan työeh-

tosopimukseen kuuluivat vuodelle 2010 vastaavat palkankorotuserät kuin Tehy-sopimuksessa, eli korotukset muodostuivat samapalkkaisuuserästä ja paikallisesta tulokseen perustuvasta järjestelyerästä.

Mittavimmat korotukset oli tarkoitus ohjata naisvaltaisille koulutetuille aloille kuten lastentarhanopettajille ja sosiaalityöntekijöille. Samapalkkaerän suuruus oli 0,4–0,8 prosenttia ja paikallinen järjestelyvaraerä oli 0,7 prosenttia. Jälkimmäisen erän laukeaminen riippui siitä, miten aktiivisesti henkilöstö osallistuisi tuottavuutta parantaviin projekteihin. Vuoden 2011 palkankorotuksista neuvoteltaisiin erikseen alkuvuodesta 2011. Uusi sopimuskausi alkoi helmikuun alussa 2010 ja se päättyisi vuoden 2011 lopussa, jolloin myös Tehy-sopimus lakkaisi olemasta voimassa.³⁷

Mediassa todettiin muiden naisvaltaisten kunta-alojen liittojen työntekijöiden ”ajaneen kiinni” tehyläisten edellisellä neuvottelukierroksella saamat palkankorotukset. Sopimusosapuolet kommentoivat ratkaisun sisältöä julkisuudessa maltillisesti. KT:n johtajan Markku Jalosen mukaan sopimus oli kunnille kohtuullinen kahden vuoden pituuden ja neuvottelutilanteen poikkeuksellisuuden vuoksi.³⁸ Myös työntekijäjärjestöt olivat sopimukseen tyytyväisiä. Paikallisen sopimisen ja tulospalkkauksen edellytysten vahvistaminen olivat työntekijäliitoille periaatteellisesti tärkeitä linjauksia. Jaana Laitinen-Pesolan mukaan kunta-alan neuvottelutulos oli hyvä: se kohdensi palkankorotuksia sotealan koulutetuille naisille, mikä oli ollut Tehyn pitkäaikainen tavoite.³⁹ Sopimuksen sisältö ei siis ollut Tehylle ongelma.

Allekirjoitustavasta kiistaa

Tehyn osalta vaikeudet alkoivat vasta sovun syntymisen jälkeen, kun liitolle tarjottiin mahdollisuutta yhtyä muiden tekemään sopimukseen. Tehy vaati oman, pääasiassa samansisältöisen sopimuksen tekemistä KT:n ja Tehyn välillä perustellen kantaansa napakasti: ”Tehy haluaa kunta-alalla säilyttää vuoden 2007 työtaistelussa saavutetun erillisasemansa eikä yhdy muiden neuvottelemaan sopimukseen.”⁴⁰

Tehy-sopimuksen myötä liitto oli saanut omat luottamusmiehet, oman palkkasumman ja omat järjestelyvaraerät, eikä se halunnut luopua niistä palaamalla KVTES:n piiriin.⁴¹

Tehyn näkemyksen mukaan kunta-alan neuvottelujärjestelmä ei pystynyt turvaamaan terveydenhuollon ja vanhuspalveluja eikä alalle osaavaa työvoimaa. Järjestelmä ei myöskään kyennyt kohdentamaan palkankorotuksia järkevästi eikä lisäämään paikallisesti työpaikkojen vetovoimaa. Kuntatyönantajien tekemällä yhtymistarjouksella ei näin ollut menestymisen mahdollisuuksia. Kun Markku Jalonen kävi vuonna 2010 eräessä Tehyn tilaisuudessa toivomassa, että kunta-alan neuvottelujärjestelmä palaisi vuoden 2007 työtaistelua edeltäneeseen tilanteeseen, nauroivat tehyläiset kuulijat hänen ehdotukselleen.⁴²

”

**Tehy haluaa
kunta-alalla
säilyttää
vuoden 2007
työtaistelussa
saavutetun
erillisasemansa
eikä yhdy muiden
neuvottelemaan
sopimukseen.**

Tehy
Tehy-lehti 3/2010

Tehy ja KT eivät kevään 2010 aikana käymissään neuvotteluissa päässeet yksimielisyyteen kunta-alan sopimuksen allekirjoitustavasta. Osapuolten näkemykset olivat kiistan syvetessä kaukana toisistaan. KT toivoi yhä Tehyn yhtyvän uuteen KVTES:iin, koska se ei halunnut kuntasektorille uusia, ammattialakohtaisia erillissopimuksia, jollaisten piirissä olivat jo lääkärit ja opettajat. Tehy taas halusi Tehy-sopimuksen rinnalle erillisen pöytäkirjan tai sopimuksen. Se olisi liiton mielestä selkiyttänyt tilanteen vuoden 2011 loppuun saakka myös tekstikysymyksissä, joita olivat muun muassa työajat, vuosilomat ja luottamusmiesmääräykset. Kiistan aikana työnantaja sovelsi tehyläisiin vuosien 2007–2009 kuntasopimusta niin sanotun jälkivaikutuksen nojalla, mikä ei Tehyn mielestä ollut sen jäsenistölle hyvä ratkaisu.⁴³

Neuvottelutilanteen jumiuduttua Tehyn valtuusto päätti 21. huhtikuuta 2010 yksimielisesti asettaa liiton kuntasektorin työsuhteiset jäsenet 6. toukokuuta lukien ylityö- ja vuoronvaihtokieltoon Helsingin ja Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiireissä sekä Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun kaupungeissa. Kiellon aikana sen piirissä olevat noin 25 000 tehyläistä tekisivät vain säännölliset, suunnitellut työvuoronsa. Päivä- ja kotihoito rajattiin kiellon ulkopuolelle.⁴⁴

Työtaistelun alettua tehyläiset kokoontuivat työtaistelupaikkakunnilla jäseniltoihin keskustelemaan yksityiskohtaisemmin paikallisista toimintatavoista ja nostattamaan yhteishenkeä.⁴⁵ Tehyn viestinnässä työtaistelu sai paljon puhuvan nimen Tahdon asia 2. Ratkaisulla haluttiin viestittää, että taistelu oman sopimusoikeuden puolesta jatkui yhä.

Ylityö- ja vuoronvaihtokielto oli tehokas työtaistelutoimi. Koska suomalainen julkinen terveydenhuolto toimi kroonisen henkilöstövajeen vuoksi pitkälti työntekijöiden joustavuuden ja ylityön varassa, teki kielto suurelle yleisölle näkyväksi terveydenhuollon aliresursoinnin. Kielto vaikutti sairaanhoitopiireissä selvimmän ylitöinä tehtyihin jononpurkuleikkauksiin.⁴⁶

KT antoi heti Tehyn valtuuston päätöksen jälkeen mediatiedotteen, jossa se tuomitsi Tehyn valitseman työtais-

telutoimen ”vastuuttomaksi järjestöpolitiikaksi” sekä katsoi ratkaisun vaarantavan kuntalaisten palvelut ja vaikeuttavan ”työmarkkinajärjestelmän mekanismeja”. Tiedotteessa otettiin myös kantaa kiistan taustalla olleeseen Tehyn tavoitteeseen omasta sopimuksesta: KT:n mukaan toteutuessaan tällainen sopimus ”pirstaloisi” kunta-alan neuvottelujärjestelmän ja johtaisi lisääntyviin työrauhahäiriöihin.⁴⁷

Neuvottelut työtaistelun lopettamiseksi juuttuivat pian pattitilanteeseen, koska muut kuntasektorin liitot vastustivat jyrkästi Tehyn omaa sopimusta. OAJ:n puheenjohtaja Erkki Kangasniemi myötäili KT:n kantaa sanoessaan, että pääsopijan aseman myöntäminen Tehylle voisi johtaa ”koko neuvottelujärjestelmän hajoamiseen”. Tällöin kuntatyönantaja joutuisi käymään neuvotteluja keskus- ja paikallistasolla jopa 30 eri liiton kanssa. Opettajien oma sopimusasema perustui siihen, että opettajakunta kuului kattavasti samaan ammattiliittoon, kun taas Tehy edusti alle puolta hoitohenkilöstöstä. Kangasniemen mielestä oma sopimus edellyttäisi, että hoitoalan liitot yhdistyisivät, mitä hän ei pitänyt todennäköisenä.⁴⁸ Riidan osapuolet ryhtyivät toukokuussa 2010 etsimään ratkaisua valtakunnansovittelija Esa Lonkan kanssa.⁴⁹

Tehyn valtuusto päätti 26. toukokuuta vauhdittaa työtaistelun ratkeamista laajentamalla sitä lähes kaikkialle Suomeen. Painostus onnistuikin, sillä valtakunnansovittelijan johdolla käydyissä neuvotteluissa päästiin tulokseen 11. kesäkuuta.⁵⁰ Työtaistelun päättäneen sovittelijan sovintoehdotuksen mukaan kuntasektorilla työskenteleviin Tehyn jäseniin sovellettiin kulloinkin voimassa olevan KVTES:n määräyksiä ja työehtoja vuoden 2011 loppuun saakka.⁵¹ Tehyn valtuusto hyväksyi sovintoesityksen yksimielisesti.⁵² Liitto oli neuvotteluissa saanut läpi kaikki tavoitteensa: tehyläisten työoloja säätelivät vastedes samat sopimustekstit kuin muillakin kuntasektorin työntekijöillä, ja he säilyttivät omat luottamusmiehensä ja paikallisen sopimusoikeutensa. Tehy-lehdessä lopputulosta kuvattiin toteamalla sen olevan ”yksi etappi” kohti hoitohenkilöstön omaa sopimusta: ”Sovinto takaa tehyläisille 2007 hankitun aseman sekä valtakunnallisesti että paikallisesti.”⁵³

Vuoden 2011 palkankorotuksista päästiin kunta-alalla sopuun helmikuun puolivälissä 2011. Niiden suuruuteen vaikutti se, ettei Tehy-sopimukseen kirjattu viimeinen ehdollinen korotus toteutunut. Sen vuoksi toukokuun alusta lähtien maksettavan yleiskorotuksen suuruus oli 1,2 prosenttia ja paikallisen järjestelyerän 0,8 prosenttia, minkä ohessa maksettiin sopimuslakohtainen kertaerä. Näistä korotuksista tehyläiset saivat yleiskorotuksen ja 100 euron kertaerän.⁵⁴ KT luonnehti syntynyttä sopua tuoreeltaan ”siedettäväksi”. Palkansaaja-puoli oli tyytyväinen siihen, että palkat olivat nousemassa vuodelle 2011 ennustetun inflaatioprosentin verran eli korotukset turvaisivat työntekijöiden ostovoiman säilymisen.⁵⁵

Tehy-sopimuksen voimassaolon päättyessä vuoden 2011 lopulla oli käynyt selväksi, etteivät Tehyn jäsenet lopulta saaneet juurikaan sen parempia palkankorotuksia vuoden 2007 Tehy-sopimuksen avulla kuin mitä muille hoitoalan ja yleensäkin kuntasektorin liittojen jäsenille oli annettu tavanomaisilla KVTES-ratkaisuilla. Sopimuksen alkuvuosina tehyläiset saivat suuremmat palkankorotukset kuin kilpailevien liittojen jäsenet. Useiden neuvottelukierrosten jälkeen erot olivat vuoden 2011 loppuun tultaessa tasoittuneet merkittävästi, koska kuntatyönantaja oli valmis hyväksymään muiden liittojen jäsenille Tehy-sopimusta vastaavia korotuksia. Tehyn myöhempi puheenjohtaja Rauno Vesivalo on muistellut

Tehyn jäsenilta Kuopiossa lokakuussa 2012.

”

Neuvotellessaan Tehyn kanssa KT oli varsin tiukka, eikä se antanut Tehylle muita kuin Tehy-sopimuksen mukaisia tai sellaisia KVTES:ssä sovittuja korotuksia, joita muidenkin liittojen jäsenet saivat.

Rauno Vesivalo
2022

näiden vuosien kunta-alan palkkaneuvotteluja: ”Neuvotellessaan Tehyn kanssa KT oli varsin tiukka, eikä se antanut Tehylle muita kuin Tehy-sopimuksen mukaisia tai sellaisia KVTES:ssä sovittuja korotuksia, joita muidenkin liittojen jäsenet saivat.”

Tapahtunut oli sinänsä työmarkkinapolitiikassa tavanomainen kehityskulku: kilpailevilla liitoilla on yleensäkin taipumus kuroa kiinni yksittäisen liiton työtaisteluiden avulla saamat suuremmat palkankorotukset. Näin Tehyn alkuperäinen tavoite, matalapalkkaisen hoitohenkilöstön palkka-kuopan korjaaminen, ei toteutunut suunnitellulla tavalla. Tehyläiset saivat jälleen kerran huomata, että palkkaerojen muuttaminen kunta-alan neuvottelujärjestelmän avulla oli hyvin vaikeaa.⁵⁶

Raamisopimus sekä työllisyys- ja kasvusopimus

Kunta-alan neuvottelujärjestelmän muutostarpeet kävivät kuntasektorin etujärjestöille selväksi viimeistään syksyllä 2011, jolloin seuraava työmarkkinoiden neuvottelukierros käynnistyi. Työmarkkinakeskusjärjestöt pääsivät lokakuun puolivälissä sopuun niin sanotusta raamiratkaisusta. Se solmittiin 13 + 12 kuukaudeksi, ja siinä määriteltiin palkan- korotusten ja tekstimuutosten enimmäiskustannusvaikutus.⁵⁷ Palkkoja raamisopimuksen oli tarkoitus nostaa ensimmäisenä voimassaolovuonnaan 2,4 prosenttia ja toisena 1,9 prosenttia, minkä lisäksi ensimmäisenä vuonna maksettaisiin vielä 150 euron kertaerä. Näiden palkkaraamien sisällä liitot saattoivat tehdä erilaisia sopimuksia.⁵⁸ Sovinto oli kuitenkin ehdollinen, sillä sopimuksen piiriin oli saatava riittävä määrä aloja.

Raamisopimuksen syntyminen osoitti, että palkkaratkaisuja voitiin EK:n periaatteellisesta kannasta huolimatta yhä tehdä keskitetysti, kunhan niille annettiin jokin toinen nimi kuin tulopoliittinen kokonaisratkaisu.⁵⁹ Raamisopimus aikaisti alakohtaisia soveltamisneuvotteluja, jotka saatiin käytyä marraskuun 2011 loppuun mennessä. Sopimuksen kattavuudesta tuli lopulta historiallisen laaja, sillä sen piiriin tuli yli 90 prosenttia järjestäytyneistä palkansaajista.⁶⁰

Tehyn puheenjohtajana
vuosina 2013–2017 toiminut
Rauno Vesivalo.

Tehyn osalta raamisopimuksen kunta-alan soveltamisneuvottelut olivat kuin toisinto vuoden 2010 tapahtumista. Liitto ei nytkään ollut muiden kuntasektorin järjestöjen mukana neuvottelemassa kunta-alan työ- ja virkaehtosopimuksesta. Sen sisällöstä Tehyllä ei taaskaan ollut juuri huomaautettavaa, mutta sopimuksen allekirjoitustapa ei sille käynyt. Kuntatyönantaja ja kunta-alan pääsopijajärjestöt suostuttelivat syksyllä 2011 Tehyä liittymään yhteiseen, uuteen neuvottelu- ja pääsopijajärjestöön SuPerin ja alkuun myös Jytyn kanssa ja osallistumaan kunta-alan neuvotteluihin, mihin Tehy ei ollut halukas. Tehyn hallitus hylkäsi marraskuussa 2011 yksimielisesti työnantajan ehdotuksen, johon suostuminen olisi merkinnyt paitsi yhteisen neuvottelujärjestön perustamista SuPerin kanssa myös KVTES:n allekirjoittamista.⁶¹ Tehyn ja SuPerin vanhat, vuoden 2007 työtaistelun synnyttämät keskinäiset epäluulot estivät näin vielä Tehyn paluun kunta-alan neuvottelupöytiin.

Ratkaisu löytyi tälläkin kertaa vasta valtakunnansovittelijan välityksellä. 24. marraskuuta hyväksytyn sovintoehdotuksen mukaan KVTES:iä sovellettiin tehyläisiin, ja sopimuskausikin oli sama eli vuoden 2012 alusta helmikuun loppuun 2014. 1,7 prosentin suuruinen yleiskorotus maksettaisiin vuoden 2012 alussa, minkä ohessa raamin mukaisista sopimuskorotuksista käytettiin 0,7 prosenttia tekstimuutoksiin. Toinen 1,46 prosentin yleiskorotus saataisiin helmikuun alussa 2013, jolloin maksuun lankeaisi myös 0,6 prosentin paikallinen erä. Sopimukseen kuului myös tammikuussa 2012 maksettava 150 euron kertaerä. Ratkaisuna ehdotus oli paljolti samankaltainen kuin valtakunnansovittelijan kesäkuussa 2010 tekemä: se turvasi Tehylle edelleen omat luottamusmiehet sekä oman sopimis- ja neuvotteluoikeuden. Tehyn hyväksynnän myötä koko julkinen sektori oli saatu mukaan raamisopimuksen mukaiseen ratkaisuun.⁶²

Huonona jatkunut taloustilanne vauhditti kevään 2013 kuluessa työmarkkinajärjestöissä keskustelua uuden keskitetyn sopimuksen tarpeesta. Neuvottelutulos keskitetystä, kolmivuotisesta työllisyys- ja kasvusopimuksesta saavutettiin 30. elokuuta, ja alakohtaisille neuvotteluille annettiin aikaa

25. lokakuuta saakka. Sopimus korotti työntekijöiden palkkoja ensimmäisenä vuonna 20 euroa ja toisena vuonna 0,4 prosenttia. Työllisyys- ja kasvusopimus oli irtisanottavissa kahden vuoden jälkeen päättyväksi, mikäli keskusjärjestöt eivät pääsisi sopimukseen kolmannen vuoden korotuksista viimeistään kesäkuussa 2015.⁶³

Vaikka työllisyys- ja kasvusopimuksessa naulattiinkin kiinni sekä palkankorotusten että muiden kustannusvaikutteisten työehtojen muutosten taso, jäi liittokohtaisiin neuvotteluihin vielä paljon panosta. EK:n hallituksen puheenjohtaja Ilpo Kokkila painotti, että näissä neuvotteluissa tuli löytää alakohtaisia keinoja Suomen kilpailukyvyyn parantamiseksi.⁶⁴ Soveltamisneuvottelut käynnistyivät hitaasti, mutta sovittu aikataulun mukaisten viimeisten päivien aikana saavutettiin neuvottelutulokset kunta- ja yksityissektorin kaikilla Tehyn ja TSN:n sopimusaloilla lukuun ottamatta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä.⁶⁵

Ajalla 1.3.2014–31.1.2017 voimassa ollut työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen kuntasektorin neuvottelutulos sisälsi kaksi palkankorotusta: heinäkuun alussa 2014 saatavan 20 euron yleiskorotuksen ohella tulossa oli myös 0,4 prosentin yleiskorotus, joka maksettaisiin 12 kuukauden kuluttua ensimmäisestä korotuksesta. Euromääräinen korotus hyödytti suurta osaa tehyläisistä prosenttikorotusta enemmän. Kolmannen vuoden korotuksista ei sovittu mitään vielä sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä, vaan niistä oli tarkoitus neuvotella kesällä 2015.⁶⁶ Myös mediassa julkisen sektorin työntekijöiden arvioitiin hyötyvän ratkaisusta enemmän kuin yksityissektorilla työskentelevien: euromääräiset korotukset suosivat pienipalkkaisia, joita erityisesti kuntien palkkolisissa riitti.⁶⁷

Puheenjohtaja Rauno Vesivalon mukaan Tehy oli neuvottelutulokseen ”varovaisen tyytyväinen”. Korotukset olivat niukkoja, mutta niiden vastapainoksi työnantajien heikennys- ja säästöesitykset onnistuttiin torjumaan. Työnantaja olisi muun muassa halunnut kriisilausekkeen nojalla oikeuden paikallisiin säästösopimuksiin.⁶⁸ Niukka korotuslinja voitti myös sopimuksen kolmantena vuonna 2016, tosin silloinkin

euromääräinen korotus oli pienipalkkaisille hoitajille sinänsä edullinen ratkaisu: työmarkkinakeskusjärjestöt sopivat kesäkuun puolivälissä 2015, että työllisyys- ja kasvusopimuksen vuoden 2016 palkankorotus oli 16 euroa tai 0,43 prosenttia. Koska sekä työnantajan että palkansaajan työttömyysvakuutusmaksut nousivat samalla 0,5 prosenttiyksiköllä, ei palkansaajien ostovoima kuitenkaan kohentunut.⁶⁹

Tehyn ja SuPerin puheenjohtajat Millariikka Rytkönen ja Silja Paavola nostattamassa tunnelmaa mielenosoituksessa Senaatintorilla huhtikuussa 2022.

Kunta-alan neuvottelujärjestelmän uudistaminen ja KoHon synty

Tehyn näkökulmasta kuntasektorin neuvottelukäytäntö alkoi 2010-luvun alkuvuosina olla kestävä. Liitolle tärkeitä asioita, kuten sotealan omaa sopimusta, ei kyetty edistämään, eivätkä muut järjestöt halunneet tehdä Tehyn kanssa yhteistyötä.⁷⁰ Tehyn hallitus pohdiskeli alkuvuonna 2011 erilaisia malleja hoitoalan uudeksi neuvottelujärjestöksi, mutta vielä tuolloin liiton päättäjät pitivät SuPerin kanssa uudelleen perustettavaa pääsopijajärjestöä epärealistisena vaihtoehtona ja kannattivat sen sijaan ajatusta kaikkien STTK:n kunta-alan liittojen yhteisen pääsopijajärjestön perustamisesta. Ratkaisu olisi kuitenkin edellyttänyt kahden jo olemassa olevan neuvottelujärjestön hajottamista.⁷¹

Tehy tunnusteli vuoden 2013 alkupuoliskolla erityisesti SuPerin, mutta myös muiden sopijajärjestöjen ja KT:n halukkuutta uudistaa neuvottelujärjestelmää ja ottaa Tehy mukaan kunta-alan neuvotteluihin. Syyskuussa neuvotteluita jatkettiin valtakunnansovittelijan johdolla ensin Tehyn, SuPerin ja KT:n kesken, ja lopulta mukaan otettiin myös muut järjestöt.⁷²

Tämä uudistustyön syksyinen vaihe kytkeytyi läheisesti elokuun lopussa 2013 solmittuun, keskitettyyn kolmivuotiseen palkkaratkaisuun eli työllisyys- ja kasvusopimukseen. Sen alakohtaisten neuvottelujen alkaessa Tehy oli edelleen ulkona

neuvottelupöydistä, sillä KT ei vielä halunnut neuvotella muiden kuin pääsopijajärjestöjen kanssa. Tehyn hallitus totesi syyskuun alussa 2013, että ainoa tie ulos tilanteesta oli muodostaa uusi yhteinen neuvottelujärjestö SuPerin kanssa – eli palata vuoden 2007 työtaistelua edeltäneeseen neuvottelukäytäntöön. Liiton mielestä ajankohta neuvottelujärjestelmän kehittämiseksi oli otollinen, ja järjestelmä oli syytä uudistaa ”paremmin vastaamaan tulossa olevia suuria rakenteellisia ja palvelujärjestelmän uudistuksia” – eli tulevaa soteuudistusta (ks. s. 107).⁷³

Puhtaan järjestöllisesti katsoen edessä näytti olevan ”paluu vanhaan”, mikä oli osalle Tehyn päättäjistä ja aktiiveista vaikea ratkaisu: moni heistä piti vuoden 2007 Tehy-sopimusta jo kaivattuna ”omana sopimuksena” eikä sen vuoksi katsonut uuden neuvottelujärjestön perustamista SuPerin kanssa tarpeelliseksi.⁷⁴

Neuvottelujen haluttiin yleisesti sujuvan ilman edellisten sopimuskierrosten ongelmia, mikä vauhditti neuvottelujärjestelmän uudistamista. Valtakunnansovittelijan johdolla saavutettiin 23. syyskuuta 2013 neuvottelutulos ”kunta-alan neuvottelujärjestelmän uudistamisesta ja työllisyys- ja kasvusopimuksen alakohtaisista neuvotteluista”. Sopimuksen myötä Tehy pääsi mukaan työllisyys- ja kasvusopimusta koskeviin alakohtaisiin neuvotteluihin ja muihin kunta-alan työryhmiin. Näin se pystyi vaikuttamaan muun muassa vuoden 2014 eläkeuudistuksen sisältöön ja soteuudistuksen etenemiseen.⁷⁵

Tehy ja SuPer suostuivat perustamaan yhteisen neuvottelujärjestön, ja molemmat järjestöt säilyttivät oikeuden omiin luottamusmiehiin. Lisäksi kaikki kuntasektorin järjestöt sitoutuivat hyväksymään Tehyn tasavertaiseksi paikallistason neuvottelijaksi muiden kanssa. Koulutetun hoitohenkilöstön palkkausmääräyksiä ja muita palvelussuhteen ehtoja käsittelemään perustettiin KT:n ja liittojen yhteinen TEHO-ryhmä ja varhaiskasvatushenkilöstöä varten vastaava VAKA-ryhmä, jotka aloittivat toimintansa heti syksyllä 2013. Vuosikausia vireillä ollut pääsopimuksen uudistaminen nytkähti sekä lopulta liikkeelle: pääsopimusta sitouduttiin uudistamaan kesäkuuhun 2014 mennessä.⁷⁶

Paikallinen vaikuttaminen on kuntarakente- ja sote-uudistuksissa tärkeää. Meneillään on isoja rakenteellisia uudistuksia, joita suurin koulutettua hoitohenkilöstöä edustava järjestö ei voi seurata sivusta.

Rauno Vesivalo
2013

Tehyn ja SuPerin eriseuraisuus työmarkkinapöydissä sekä liittojen paikallistason nihkeästi sujuva yhteistyö ei ollut ollut kummankaan järjestön jäsenille saati koko hoitoalalle hyväksi. Syksyn 2007 tapahtumat kummittelivat vielä monen tehyläisen ja SuPerin jäsenen mielessä, mutta tuoreet henkilövaihdokset liittojen johdossa tasoittivat osaltaan tietä yhteistyölle. Jaana Laitinen-Pesolan jälkeen Tehyn puheenjohtajaksi oli vuonna 2013 valittu erikoissairaanhoidon ja sairaanhoidon opettaja Rauno Vesivalo, ja SuPerissa Juhani Palomäen seuraajaksi oli vuonna 2012 tullut Silja Paavola.

Vesivalo kommentoi tuoreeltaan uudesta neuvottelujärjestöstä syntyneestä sopua sanomalla, että vuoden 2007 haavojen arpeutumisen oli kestänyt kauan, mutta liitot toivottavasti kykenivät ”tästä nyt yhtä jalkaa menemään eteenpäin”. Vesivalo huomautti myös, että sopimuksen myötä päättyivät paikalliset yhteistoimintaongelmat, joita oli ollut useissa kymmenissä kunnissa ja kuntayhtymissä. Tämä tulisi helpottamaan paikallista edunvalvontaa myös soteuudistuksen osalta: ”Paikallinen vaikuttaminen on kuntarakente- ja sote-uudistuksissa tärkeää. Meneillään on isoja rakenteellisia uudistuksia, joita suurin koulutettua hoitohenkilöstöä edustava järjestö ei voi seurata sivusta.”⁷⁷

SuPerin Silja Paavolan mukaan edunvalvontayhteistyön hyväksymisen ehtona oli ollut se, että molemmat liitot säilyttivät omat luottamusmiesjärjestelmänsä.⁷⁸

Syksyn 2013 palkkaneuvottelujen jälkeen oli aika vauhdittaa hoitoalan uuden neuvottelujärjestön perustamista. Kunta-alan koulutettu hoitohenkilöstö ry eli KoHo syntyi Tehyn, SuPerin ja Suomen Palomiesliiton (SPAL) voimin helmikuussa 2014.⁷⁹ Tehyn ja SuPerin keskinäiset epäluulot kytivät vielä: SuPer halusi järjestöön tuekseen pelastusalaan edustavan SPAL:n, koska se epäili tulevansa KoHossa muuten Tehyn jyräämäksi.⁸⁰ Kuntasektorin uusi neuvottelujärjestelmä oli paljolti vanhan kaltainen, mikä oli monelle tehyläiselle pettymys. Uutta neuvottelujärjestelmässä olivat lähinnä TEHO- ja VAKA-ryhmät.⁸¹

KoHon perustaminen kirvoitti lehdistössä kommentteja, joiden mukaan hoitohenkilöstön ”kuusivuotinen skisma” oli

päättynyt. Uutisoinnissa korostettiin, että KoHossa mukana olevat järjestöt hoitivat jatkossakin edunvalvontansa itsenäisesti. SPAL julkatoi tyytyväisyytensä KoHon syntyyn ja lupasi tukea Tehyä ja SuPeria työtaistelutilanteissa. Hoitoalan liitot kuitenkin muistuttivat alan tiukoista suojeluvälvoitteista ja muistuttivat, että työtaistelutilanteissa toisten liittojen tukitoimet oli syytä ratkaista aina tapauskohtaisesti.⁸² KT oli tyytyväinen uuden neuvottelujärjestön syntyyn ja uskoi, että tapahtunut vahvisti kuntasektorin neuvottelujärjestelmää. Kuntatyönantajien etujärjestö toivoi KoHon perustamisen myös edistävän paikallista sopimista.⁸³

Kun uusi kuntasektorin neuvottelujärjestö oli saatu perustettua, voitiin kunta-alan vuosia venyneet pääsopimusneuvottelut viimein viedä päätökseen. Palkansaajapuolella oli näin kesäkuusta 2014 lähtien kolme, jäsenmäärältään lähes tasavahvaa pääsopijajärjestöä: KoHo, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO sekä Kunta-alan unioni. JUKOon kuului tuolloin yli 40 jäsenliittoa, muun muassa Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ja Suomen Lääkäriliitto. Kunta-alan unionin muodostivat Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ja Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty. Kukin kolmesta pääsopijajärjestöstä sai neljä paikkaa pääneuvotteluryhmässä, jonka pääasiallisiin tehtäviin kuului solmia kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus.⁸⁴

Entinen kuntasektorin pääsopijajärjestö KTN liittyi JUKOn jäseneksi kesäkuun alussa 2014. Tähän yhdistymiseen johti Suomen Terveystieteiden liiton siirtyminen JUKOon ja SPAL:n liittyminen ensin TNJ:hin ja sitten uuteen KoHoon. Näin KTN:n edustavuus pieneni siinä määrin, ettei se voinut enää jatkaa itsenäisenä pääsopijajärjestönä.⁸⁵

Tehyn paluu kuntasektorin neuvottelupöytään ja työryhmiin tuotti sen jäsenistölle pian hyviä tuloksia. Hoitoalalla yleisesti käytössä olevan jaksotyöajan uudistaminen oli pitkään kuulunut Tehyn keskeisiin tavoitteisiin. Kiistoja oli aiheuttanut muun muassa ylityön määräytyminen jaksotyössä. KT:n näkemyksen mukaan kolmen viikon ylityöt voitiin tasoittaa seuraavan kolmen viikon aikana, kun taas Tehyn mielestä ylityö oli korvattava aina kolmen viikon jakson jälkeen.

Jaksotyöneuvotteluja oli kuitenkin vaikeuttanut Tehyn eristynyt neuvotteluasema.

Asia alkoi edistyä vuoden 2013 jälkeen, kun Tehy pääsi kuntasektorin työryhmien jäseneksi. Vuonna 2015 purettiin vanha 3 + 3 viikon ylityötä häivyttänyt kaksoisjaksojärjestelmä ja siirryttiin yksittäisiin pääosin kolmen viikon mittaisiin työaikajaksoihin. Näin hoitoalan työntekijät saivat paremmat ylityökorvaukset. Uudistus ei kuitenkaan ollut kaikkien Tehyn jäsenten mieleen, koska se typisti työaikasuunnittelua.

Uusi Keskusjärjestö jää syntymättä

KoHo näki päivänvalon aikana, jolloin suomalaisen työmarkkinapolitiikan rakenteita yritettiin muovata suuremmallakin kädellä uusiksi. Tehy osallistui loppuvuodesta 2014 lähtien Uusi Keskusjärjestö -työnimellä kulkeneen, uuden palkansaajien keskusjärjestön suunnitteluun. Tämän keskusjärjestön oli tarkoitus korvata työntekijöiden keskusjärjestöt SAK ja STTK sekä osin myös Akava. Perusajatuksena oli koota palkansaajaliikkeen voimia samoin kuin työnantajapuoli oli tehnyt vuonna 2004 perustaessaan Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n.⁸⁷ Tehyn mielestä Suomessa tarvittiin vain yksi palkansaajien keskusjärjestö EK:n vastavoimaksi ja ajatushautomoksi. Aloitteenteko oli suomalaisessa työmarkkinapolitiikassa siirtynyt EK:n perustamisen jälkeen työnantajille, ja tähän Tehy halusi muutosta puheenjohtajansa Rauno Vesivalon sanoin: ”Ei olisi aina niin että EK sanoo ja me vastaamme, vaan voisi olla joskus toisinkin päin.”⁸⁸

Työntekijäliittojen yhteistyön tiivistäminen tuntui luontevalta siksikin, että työnantajat olivat julkituoneet halunsa muuttaa keskitettyä sopimusjärjestelmää entistä hajautetumpaan suuntaan.

Keskusjärjestöhanke käynnistyi marraskuussa 2014, ja helmikuussa 2015 perustamista suunnittelemaan perustettiin

ohjausryhmä puheenjohtajanaan SAK-laisen JHL:n puheenjohtaja Jarkko Eloranta. Ohjausryhmässä edustettuna olleet liitot pääsivät vuoden 2015 loppuun mennessä yksimielisyyteen Uuden Keskusjärjestön pääpiirteistä, hallintomallista, säännöistä sekä päätöksentekojärjestelmästä.⁸⁹ Joulukuussa 2015 Tehyn valtuusto pääsi jo tutustumaan varsin pitkällä oleviin suunnitelmiin, joiden mukaan Uusi Keskusjärjestö olisi ”moniarvoinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton”. Vielä tuolloin hankkeessa oli mukana 49 ammattiliittoa, ja keskusjärjestön oli tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2017 alussa.⁹⁰

Uuden Keskusjärjestön tielle alkoi kuitenkin kasautua ongelmia. Akavasta hankkeesta oli toden teolla mukana vain Insinööriliitto. Akavan johto oli sivuutettu jo hankkeen alkutaipaleella tyystin, samoin kuin melkein kaikki muut sen jäsenliitot, mikä ei tietänyt hyvää Uuden Keskusjärjestön perustamispyrkimyksille. Akavan puheenjohtaja Sture Fjäder piti hanketta pyrkimyksenä hajottaa Akava ja voimistaa SAK:ta.⁹¹

**Ei olisi aina niin
että EK sanoo
ja me vastaamme,
vaan voisi olla
joskus toisinkin
päin.**

Rauno Vesivalo
2016

Itse keskusjärjestöhanke pysähtyi STTK:n liittojen ja ennen kaikkea Tehyn vastustukseen. Tehyn valtuusto päätti ensimmäisenä STTK:n jäsenjärjestönä huhtikuussa 2016 hallituksen esityksestä, että liitto jättäytyy pois hankkeesta. Päätös ei ollut helppo, koska Tehy oli ennättänyt panostaa hankkeeseen paljon ja oli alkuvaiheessa uskonut hyvään lopputulokseen. Huhtikuuisessa valtuuston kokouksessa keskusjärjestöhankkeelle löytyi yhä kannattajia, mutta he hävisivät selvästi käydyn koeäänestyksen.⁹² STTK:n suurimman jäsenliiton Tehyn päätös käytännössä ratkaisi koko keskusjärjestöhankeen kohtalon. Tehyn poisjäämisen jälkeen muut STTK:n liitot eivät enää pitäneet mahdollisena osallistua Uuden Keskusjärjestön perustamiseen.⁹³

Tärkein syy Tehyn ja muidenkin STTK:n liittojen poisjääntiin oli pelko siitä, että Uudesta Keskusjärjestöstä olisi tullut SAK:n tapaan poliittisesti väritty, sosialidemokraatteja lähellä oleva keskusliitto. Tehyn sääntöihin oli kirjattu liiton olevan puoluepoliittisesti riippumaton, mikä oli jäsenistön enemmistölle tärkeä asia. Valtaosa tehyläisistä ei pitänyt myöskään hyvänä ajatusta, että he olisivat samassa keskusjärjestössä SAK:n jäsenliittojen jäsenten kanssa.⁹⁴ Henkinen välimatka vasemmistopuolueisiin nojaavan SAK:n liittojen ja avointa puoluepolitiikkaa vierastavien toimihenkilöjärjestöjen välillä osoittautui näin liian suureksi.

Tehy kritisoi Uusi Keskusjärjestö -hanketta myös siitä, ettei suunnittelutyössä pyritty luomaan modernia, ideointiin ja työelämän kehittämiseen tähtäävää keskusjärjestöä, joka olisi kyennyt vastaamaan myös nuorten sekä silppu- ja päätökyöläisten tarpeisiin.⁹⁵ Keskusjärjestöhankkeella oli Tehyn kannalta ikäviä epäsuoria seurauksia, kun Suomen Fysioterapeutit päätti loppuvuonna 2015 siirtyä Akavan jäsenjärjestöksi (ks. s. 76–79).

Kiky-sopimus työehtoja heikentämässä

Tehyn taloudellisella edunvalvonnalla oli 2010-luvun puoliväliin tultaessa takanaan monia kohtalaisen onnistuneita vuosia, mutta tiedossa oli ankea kurssinmuutos. Suomen taloutta vaivasi edelleen globaalin talouslaman jälkeinen heikko talouskehitys ja korkea työttömyys. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi Keskustan puheenjohtaja Juha Sipilä käynnisti vuonna 2015 hallitusta muodostaessaan yhteiskuntasopimusta koskevia neuvotteluja. Tavoitteena oli parantaa sopimuksella Suomen hintakilpailukykyä muun muassa osaamista vahvistamalla, lisäämällä työn tuottavuutta viidellä prosentilla työaika pidentämällä, edistämällä paikallista yhteistoimintaa työpaikoilla sekä helpottamalla työttömien työllistymistä. Työajan pidennysvaatimus oli työntekijäpuolelle mahdoton hyväksyä, eikä neuvotteluille toukokuun alussa varattu vajaan viikon aika ollut mitenkään riittävä lopputulokseen pääsemiseksi.⁹⁶

Kun Sipilän hallituksen ohjelma julkaistiin toukokuun lopussa 2015, esitettiin työmarkkinajärjestöille uudelleen tarjous neuvotella yhteiskuntasopimuksesta. Viiden prosentin tuottavuuden lisääminen työaika pidentämällä oli nyt entistä keskeisempi vaatimus, minkä ohella hallituksen ohjelmassa oli muun muassa työttömyysturvan leikkauksia. Mikäli

Syksy pamahti raikuen käyntiin, kun Suomen hallitus lähti rivakkaan tuottavuusloikkaan. Startissa se survaisi kenkäänsä alle muutenkin alipalkatut sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaiset.

Tehy

Tehy-lehti 13/2015

järjestöt pääsisivät sopuun kustannusleikkauksista, oli luvassa miljardin euron veronkevennykset; muuten uhkana olisivat 1,5 miljardin euron lisäleikkaukset valtion budjettiin ilman veronkevennyksiä. Hallitus edellytti neuvotteluratkaisuuun pääsemistä ennen elokuun 2015 budjettiriihtä.⁹⁷

Neuvottelutulosta ei kuitenkaan saavutettu hallituksen edellyttämässä aikataulussa, joten hallitus julkisti 8. syyskuuta oman kilpailukyypakettinsa. Se sisälsi merkittäviä erityisesti julkisen sektorin naisvaltaisille aloille kohdistuvia työehtojen heikennyksiä: vuosilomien, vuorolisien ja lomarahaa leikkaamisen, loppiaisen ja helatorstain muuttamisen palkattomiksi vapaapäiviksi sekä sairausajan palkan leikkaamisen.⁹⁸ Niiden lisäksi hallitus esitti niin sanottua pakottavaa lainsäädäntöä, joka olisi kieltänyt ottamasta työehtosopimukseen tiettyjä lakia parempia etuuksia.⁹⁹ Näistä ”pakkolaeista”, jotka toteutuessaan olisivat rajoittaneet työmarkkinajärjestöjen vapautta määrittellä työehtosopimusten rajat, tuli ammatyhdystysliikkeelle punainen vaate.

Kilpailukyypaketin sisältö suivaannutti muutenkin palkansaajajärjestöt. Keskusteluissa siihen asti rakentavasti esiintynyt STTK totesi puheenjohtajansa Antti Palolan suulla, että luottamus maan hallitukseen oli ”jopa maltillisena tunnettujen työmarkkinatoimijoiden joukossa todella heikko”. Tehyn entinen puheenjohtaja, Kokoomuksen tuore kansanedustaja Jaana Laitinen-Pesola sanoi, ettei hän voinut pakkolakien vuoksi tukea hallituksen esitystä, vaikka olikin hallituspuolueen kansanedustaja. Laitinen-Pesola ilmoitti, ettei hän ymmärtänyt, miten Suomen kilpailukyky nousisi tekemällä leikkauksia julkisen sektorin naisvaltaisilla aloilla.¹⁰⁰

Tehyn kenttäväen piirissä yleinen reaktio hallituksen esityksiin oli epäuskoinen tyrmistys. Leikkausten nähtiin kohdistuvan juuri Tehyn jäsenistön kaltaisiin, matalapalkkaiseen hoitoalan työntekijöihin, ja naisvaltaisilla matalapalkka-aloilla työskentelevät pitivät yleisemminkin esityksiä epäoikeudenmukaisina. Moni tehyläinen aktiivi pelkäsi säästötoimien myös vaarantavan hoitoalan työvoiman saannin.¹⁰¹ Tehy-lehdessä ei sanoja säästely: ”Syksy pamahti raikuen käyntiin, kun Suomen hallitus lähti rivakkaan tuottavuusloikkaan.

Startissa se survaisi kenkensä alle muutenkin alipalkatut sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaiset.”¹⁰²

Tehy arvioi, että eniten kilpailukykypaketin heikennyksistä kärsisivät sosiaali- ja terveysala sekä palvelualat. Tehyläisistä leikkaukset koskisivat erityisesti kättilöitä, sairaaloiden päivystysten henkilökuntaa sekä vuoropäiväkotien lastenhoitajia. Näiden ryhmien vuosiansiot alenisivat pahimmillaan jopa kymmenen prosenttia; esimerkiksi sunnuntaikorvauksen pienentäminen alentaisi sairaanhoitajan vuosipalkkaa noin 1 200 euroa.

Tehyssä laskettiin, että hallituksen kaavailemat leikkaukset kumoaisivat vuoden 2007 työtaistelun saavutukset. Tehy korosti, että pakkolait olivat työoikeuden periaatteiden ja kansainvälisten sopimusten vastaisia, ja ne saattoivat olla myös vastoin perustuslakia. Tehyn näkökulmasta pakkolaeilla uhkaileminen oli erityisen ikävää, sillä liitossa oli vielä tuoreessa muistissa, kuinka Vanhasen hallitus kaavaili hoitohenkilökuntaa työhön velvoittavan potilasturvallisuuden käyttöönottoa vuoden 2007 tapahtumien yhteydessä.¹⁰³ Vastatoimena Tehy käynnisti kilpailukykypaketin vastustavan Ei Käy -kampanjan ja kampanjoi sosiaalisessa mediassa voimakkaasti #EIKÄY-tunnuksella.¹⁰⁴

Tehy ei ollut yksin pohtiessaan pakkolakien perustuslainvastaisuutta. EK:n eläkkeelle jäänyt työmarkkinajohtaja Lasse Laatu epäili, etteivät pakkolait läpäisisi eduskunnan perustuslakivaliokuntaa. Laatu totesi, että yrittäjätaustainen ja työmarkkinapolitiikkaa tuntematon pääministeri Sipilä oli onnistunut siinä, mitä jokainen pääministeri yritti viimeiseen asti välttää: yrittäjät ja työnantajat ihastelivat häntä, mutta ay-liikkeen sappi kiehui.¹⁰⁵

Palkansaajien keskusjärjestöt ryhtyivät suunnittelemaan näyttäviä mielenilmauksia, ja kiihkeimmillään lehdistössä spekulointiin jopa yleislakon mahdollisuudella. Tehy osallistui yhdessä muiden ammattiliittojen kanssa palkansaajakeskusjärjestöjen järjestämään, kilpailukykypaketin vastustaneeseen #STOP-mielenilmaukseen perjantaina 18. syyskuuta Helsingin Rautatien torilla sekä useissa muissa kaupungeissa, kuten Oulussa, Porissa, Tampereella, Seinäjoella ja Vaasassa.

◀ Pääministeri Juha Sipilän (vas.) hallituksen ja ammattiyhdistysliikkeen suhteet olivat kineät kiky-sopimuksen ja irtisanomisen ehtojen helpottamisesta käydyn kiistelystä vuoksi.

Mielenosoituspäivästä tuli käytännössä lakkopäivä, sillä parikymmentä ammattiliittoa osallistui mielenilmauksiin ja ilmoitti valtakunnansovittelijan toimistoon järjestävänsä tuolloin työnseisauksen, käytännössä poliittisen lakon. Linja-auto-, bussi- ja junaliikenne pysähtyi, posti ei kulkenut ja monet liikkeet sulki ovensa.¹⁰⁶ Vesisateisessa Helsingissä palkansaajien yhteinen mielenosoitus kokosi noin 30 000 henkeä Rautatien torille, jossa Tehyn punainen Ei Käy -tunnus oli näkyvästi esillä. Tehyläisiä mielenosoittajista oli liiton oman arvion mukaan ”muutama tuhat”.¹⁰⁷ On arvioitu, että mielenosoituksiin osallistui koko maassa noin sata tuhatta palkansaajaa.¹⁰⁸

Suomessa vallitsi kuitenkin syksyllä 2015 ilmapiiri, jonka mukaan Suomen talous oli niin heikoissa kantimissa, että palkansaajien oli kannettava kortensa kekoon kilpailukykyyn parantamiseksi. Tehylle kuten muillekin palkansaajajärjestöille laihakin sopu oli lopulta pakkolakeja pienempi paha.¹⁰⁹ Palkansaajakeskusjärjestöjen, EK:n ja Kuntatyöntekijäliiton muodostama ”Viisikko” päätyi maan hallituksen siunauksella aloittamaan syyskuun lopulla neuvottelut kilpailukykypaketista.¹¹⁰

Pitkäksi venähtäneissä ja monivaiheisissa neuvotteluissa oli ratkaistavana monia vaikeita asioita. Marraskuussa 2015 tilannetta hankaloitti vielä EK:n päätös, ettei se tämän sopimuskierron jälkeen enää tekisi keskitettyjä työmarkkinasopimuksia. EK muutti myös sääntöjään siten, ettei keskusjärjestöllä ollut enää oikeutta tehdä sopimuksia jäsentensä puolesta. Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT reagoi päätökseen ilmoittamalla, ettei se tulisi hyväksymään mahdollista neuvottelutulosta. Viisikon neuvottelut kariutuivat joulukuun alussa 2015, koska työnantajapuolen mielestä riittävän kattavaa sopimusta ei saataisi aikaan ilman kuljetusalan kaltaista avainalaa. STTK:n puheenjohtaja Antti Palola yritti turhaan puhua neuvottelujen jatkamisen puolesta.¹¹¹

Tehyn valtuusto vaati niin ikään joulukuun alussa neuvottelujen jatkamista, sillä pakkolakiin säätämistä piti liiton mielestä yrittää torjua ”kaikin keinoin”. Valtuusto vetosi työmarkkinaosapuoliin ja maan hallitukseen: suomalaisen

yhteiskunnan ehkä suurin vahvuus oli se, että vaikeista asioista sovittiin yhdessä, eikä tätä perintöä kannattaisi romuttaa.¹¹²

Tarpeellisen aikalisän jälkeen neuvottelut työmarkkinakeskusjärjestöjen välillä käynnistyivät uudelleen tammikuun puolivälin 2016 jälkeen, ja ne johtivat tulokseen 29. helmikuuta. Kilpailukyky- eli kiky-sopimukseksi ristitty ratkaisu sisälsi vuoteen 2021 ulottuvia toimia, ja se oli palkansaajille karvas. Työaika pidennettiin 24 tuntia vuodessa, ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja siirrettiin palkansaajien maksettaviksi. Niiden vastapainoksi hallitus luopui pakkolaki-paketistaan, ja paikallista sopimista sovittiin viettävän eteenpäin työehtosopimusten avulla, ei erillislailla.

Työ- ja virkaehtosopimusten voimassaoloa jatkettiin vuodella ilman palkkamuutoksia, mutta työntekijöiden ostovoima heikkeni nousevien sosiaaliturvamaksujen vuoksi. Tätä menetystä kompensoitiin hallituksen keväällä 2016 antamalla veronkevennyspaketilla. Kunta-alalla kiky-sopimus leikkasi lomarahoja 30 prosentilla vuosina 2017–2019. STTK:n hallitus hyväksyi neuvottelutuloksen heti 29. helmikuuta, ja myös kaikki STTK:n jäsenliitot hyväksyivät sen. Kiky-prosessi jatkui tämän jälkeen alakohtaisina neuvotteluina kesäkuulle 2016 saakka. Tällöin sopimus oli saavuttanut sen allekirjoittamiseen riittävän, yli 90 prosentin kattavuuden.¹¹³

Tehyläisille ja yleensäkin julkisella sektorilla työskenteleville kiky-sopimuksen alakohtaiset neuvottelut tuottivat vielä lisää mielipahaa. Yhteensä lomarahojen leikkaus ja työajan pidentäminen aiheuttivat kuntasektorilla yli kahden prosentin ansiotason laskun, eikä sitä kompensoitu mitenkään.¹¹⁴ Tehyn valtuusto hyväksyi tuoreeltaan 30. toukokuuta saavutetun neuvottelutuloksen yksimielisesti.¹¹⁵

Lomarahojen leikkaus koski pahoin kuntasektorin pienipalkkaisuun, mutta ratkaisu oli Tehyn jäsenistä kuitenkin parempi tapa leikata kuin loma-aikojen lyhentäminen.¹¹⁶ Tehyn puheenjohtaja Rauno Vesivalo totesi sopimuksesta, että lomarahojen leikkaus vain julkiselta sektorilta oli kiky-sopimuksen ”rumin ja epätasa-arvoisin kohta”, mutta vaihtoehtona olisi ollut ”vielä raaempi julkisen sektorin

kurjistaminen”¹¹⁷ Tehyn seuraavien vuosien taloudellisen edunvalvonnan tärkeäksi tavoitteeksi tuli kiky-sopimuksen keskeisten kohtien kumoaminen.¹¹⁸

Tehyn taloudellisen edunvalvonnan kannalta ankeat vuodet 2015–2016 toivat mukanaan jotakin hyvääkin. Liiton jäsenmäärä kasvoi Ei Käy -kampanjan ansiosta, eikä kilpailukyky-sopimuksen allekirjoittaminen aiheuttanut Tehyssä jäsenkatoa: jäsenistön valtaosa ymmärsi, että hyvät vaihtoehdot olivat vähissä.¹¹⁹

Ylityö- ja vuoronvaihtokiellot neuvotteluja vauhdittamassa

Kiky-sopimus varjosti vääjäämättä seuraavia, vuoden 2018 alussa käytyjä kunta-alan neuvotteluja. Suomen talous ja työllisyys olivat kääntyneet kasvu-uralle, mikä tarjosi kuntasektorin liitoille mahdollisuuden vaatia perustellusti palkankorotuksia ja kiky-sopimuksessa tehtyjen työehtojen heikennysten poistamista. Tehy halusi kompensaation vuosina 2017–2019 toteutettavista lomarahaleikkauksista, minkä ohessa tavoitelistalla oli edelleen sotealan itsenäinen sopimus.¹²⁰ Tehy ja SuPer vetosivat omaa työehtosopimusta vaatiessaan siihen, että kuntasektorilla oli omia sopimuksia huomattavasti pienemmilläkin ryhmillä kuin hoitohenkilöstöllä, kuten lääkäreillä ja opettajilla.¹²¹

KT ilmoitti tammikuussa 2018, ettei tällaiselle sopimukselle ollut tarvetta: kunta-alan sopimus- ja neuvottelujärjestelmä oli työnantajan mielestä ”joustava ja moderni”, ja se mahdollisti myös ”eri ammattiryhmien erityiskysymysten tarkastelun”.¹²² Rintamalinjat olivat siis tässä kysymyksessä Tehyn ja KT:n välillä yhä ennallaan.

Tehyn tuore puheenjohtaja Millariikka Rytönen ryyditti liiton palkkavaatimuksia korostamalla, että tehyläiset olivat ”kovan luokan tuloksentekijöitä” eivätkä mikään ”yhteiskunnan kuluerä”. Edunvalvontajohtaja Else-Mai Kirvesniemi säesti puheenjohtajaa toteamalla, että ”useita vuosia jatkuneiden

nimellisten palkankorotusten aika” oli ohi.¹²³ Kokonaisuudessaan työmarkkinoiden neuvottelukierrosta leimasi tälläkin kertaa työnantajapuolen vahva pyrkimys koordinoituun, joskaan ei keskitettyyn palkkaratkaisuun. Työnantajien tavoitteena oli noudattaa ventialojen ratkaisua – eli niin sanottua yleistä linjaa – niin palkankorotustason kuin palkankorotusmallinkin suhteen.¹²⁴

Kuntasektorin neuvottelut etenivät vuonna 2018 ulkoisesti entiseen tapaan, mutta hoitoalalla oli nyt paremmat neuvotteluasetumat kuin aikoihin. Tehyn ja SuPerin keskinäiset suhteet olivat merkittävästi kohentuneet: vuoden 2007 tapahtumista oli jo kulunut riittävästi aikaa, ja järjestöjen toimistoissa olivat useimmat avainhenkilöt vaihtuneet. Silja Paavola oli valittu SuPerin puheenjohtajaksi Juhani Palomäen jälkeen vuonna 2012. Vielä uudempia toimijoita olivat Tehyn vuonna 2017 valittu puheenjohtaja Millariikka Rytönen sekä samana vuonna Tehyssä aloittanut edunvalvontajohtaja Else-Mai Kirvesniemi.

Tehyn ja SuPerin johto saattoi näin syksyllä 2017 kunta-alan uudelle neuvottelukierrokselle valmistauduttaessa käynnistää tiiviin yhteistyön vailla menneisyyden rasitteita. Sotealan itsenäisestä sopimuksesta tuli näin Tehyn ja SuPerin yhteinen tavoite.¹²⁵ Kahdella hoitoalan järjestöllä oli luonnollisesti enemmän joukkovoimaa takanaan kuin yhdellä, ja järjestöt edustivat yhdessä selvää enemmistöä alan työntekijöistä.

Hoitoalan järjestöjen tiivis yhteistyö olikin todella tarpeen. Jo lähtökohdat sopimuskierrokselle olivat vaikeat, ja sellaiset neuvotteluista myös tuli. Lomarahaleikkausten kompensaatio oli neuvotteluissa erittäin hankala kysymys. Kuntatyönantajalla ei ollut käytettävissä lomarahasta leikattuja varoja, koska valtio oli vähentänyt ne kunnille maksettavista valtionosuuksista eikä suostunut osallistumaan kompensaation kustannuksiin.¹²⁶ Kysymys lomarahaleikkausten kompensaatiosta sai kuntatyönantajan keskeyttämään neuvottelut, ja sopimukseton tila alkoi 1. helmikuuta 2018.¹²⁷ Lisähaastetta Tehyn edunvalvonnalle tarjosi se, että myös yksityissektorin sopimusten voimassaolo lakkasi samaan aikaan. Mahdollisista työtaistelutoimista päättämisen nopeuttamiseksi Tehyn valtuusto myönsi

helmikuun alussa puheenjohtaja Millariikka Rytköselle ja hallitukselle oikeuden tehdä päätöksiä asiassa.¹²⁸

Tehyn toteuttaman, koko kuntasektorin kattaneen ja 6. helmikuuta alkaneen ylityö- ja vuoronvaihtokiellon jälkeen ratkaisu syntyi kahdessa päivässä. Ajalle 1.2.2018–31.3.2020 solmitussa kunta-alan sopimuksessa sovittiin vuosille 2018–2019 kaksi yhteensä vähintään 2,25 prosentin suuruista yleiskorotusta sekä paikallinen 1,2 prosentin järjestelyerä. Lisäksi kuntatyönantaja suostui lomarahaleikkauksia osin kompensoimaan, tammikuussa 2019 maksettavaan 9,2 prosentin kertaerään, joka laskettiin työntekijän varsinaisesta kuukausipalkasta. Kertaerä maksoi työnantajalle 135 miljoonaa euroa. Tehyn valtuusto hyväksyi kunta-alan neuvottelutuloksen ylimääräisessä kokouksessaan 8. helmikuuta.¹²⁹

Tehyn ja SuPerin yhteisen päätavoitteen kannalta tärkeintä oli, että sopimuksessa sovittiin koulutetun hoitohenkilöstön sotesopimusta valmistelevan työryhmän perustamisesta sopimuskauden ajaksi. Tehy-lehdessä saavutusta hehkutettiin toteamalla sen olevan ”ensimmäinen konkreettinen askel kohti koulutetun hoitohenkilöstön omaa sopimusta”.¹³⁰ Tämän edistysaskeleen ottaminen ei olisi onnistunut ilman SuPerin kanssa tehtyä tiivistä yhteistyötä.¹³¹

Tehyn johdossa oltiin hyvin tyytyväisiä uuteen kunta-alan sopimukseen: ratkaisu oli yksi harvoista yleisen linjan rikko-neista neuvottelutuloksista. Puheenjohtaja Rytkönen totesi pitävänsä erittäin tärkeänä, että kipeää lomarahaleikkausta saatiin hyvitettyä.¹³² Kentältä kuului toisenlaisiakin äänenpajinoja: neuvottelutulosta avaavaan Facebook-julkaisuun kertyi kahdentoista tunnin aikana yli 700 kommenttia, ja suurin osa kommentoijista oli pettynyttä ratkaisuihin. Lomarahaleikkauksia kompensoinut kertaerä toi kuntatyöntekijälle keskimäärin 260 euroa kahdessa vuodessa, kun ”lomarahaleikkuri” vei sairaanhoitajalta vuosina 2017–2019 noin 600–700 euroa vuodessa. Osa kommentoijista kuitenkin muistutti, että tärkeä sotealan kuntasektorin oma sopimus oli ensimmäistä kertaa edennyt merkittävästi, eikä palkkoja ollut helppoa saada kerralla paljoo korotettua.¹³³

Tehyn uusi johtokaksikko, tehtävissään vuonna 2017 aloittaneet edunvalvontajohtaja Else-Mai Kirvesniemi (vas.) ja puheenjohtaja Millariikka Rytkönen.

Ylityö- ja vuoronvaihtokieltoon jouduttiin vuonna 2018 turvautumaan vielä uudelleen tehyläisten etujen puolustamiseksi. Sipilän hallitus ryhtyi uudistamaan työsopimuslain työsuhteen irtisanomista koskevia edellytyksiä, mikä johti syksyllä laajaan lakko- ja työtaisteluliikehdintään. Vastustaakseen hallituksen esitystä työsuhdeturvan heikentämisestä alle 20 työntekijän yrityksissä Tehy ja SuPer julistivat syyskuun

Heikennys kohdistuu ikävällä tavalla naisvaltaisiin aloihin ja heikentää naisten työmarkkina-asemaa entisestään.

Miesvaltaisilla aloilla irtisanomissuojasta on hyvin usein määrätty työehtosopimuksella toisin kuin naisvaltaisilla aloilla, joilla tätä suojaa ei ole.

Millariikka Rytönen

2018

jälkipuoliskolla lähes neljä vuorokautta kestävän ylityö- ja vuoronvaihtokiellon. Tehyn mielestä työnantajien tuli kohdella kaikkia työntekijöitä samanarvoisesti riippumatta työnantajan koosta. Pelkona oli, että soteuudistus synnyttäisi toteutuessaan runsaasti uusia yksityisiä sosiaali- ja terveystalouden yrityksiä, minkä seurauksena suuremmat yritykset saattaisivat organisoida toimintansa alle 20 työntekijän kokonaisuuksiksi. Puheenjohtaja Rytönen tiivisti Tehyn näkemyksen: ”Heikennys kohdistuu ikävällä tavalla naisvaltaisiin aloihin ja heikentää naisten työmarkkina-asemaa entisestään. Miesvaltaisilla aloilla irtisanomissuojasta on hyvin usein määrätty työehtosopimuksella toisin kuin naisvaltaisilla aloilla, joilla tätä suojaa ei ole.”¹³⁴

Palkansaajapuolen yksituumaisuutta kuvasti, että kaikki palkansaajien keskusjärjestöt eli SAK, STTK ja Akava asettuivat vastustamaan hallituksen pyrkimyksiä.¹³⁵

Hallitus muutti lausuntokierroksen jälkeen lokakuun alussa 2018 omaa esitystään työsopimuslain muuttamiseksi alentamalla yrityskokoa siten, että irtisanomiskynnyksen madaltaminen koskisi vain alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Se ei kuitenkaan Tehyn ja SuPerin mielestä poistanut ehdotuksen perusongelmaa, työsuhdeturvan heikkenemistä ja työntekijöiden saattamista eriarvoiseen asemaan. Näin uusi ylityö- ja vuoronvaihtokielto astui voimaan 22. loka-kuuta ja kesti 4. marraskuuta puoleen yöhön saakka. JHL järjesti tuona aikana lakimuutosta niin ikään vastustaneen kaksipäiväisen lakon.¹³⁶ Tehyn sisäinen, julkisen ja yksityissektorin työntekijöiden yhteistyö toimi näissä työtaisteluissa varsin hyvin.¹³⁷

Hallitus joutui lopulta perääntymään aikeissaan. Kun eduskunta joulukuussa 2018 hyväksyi irtisanomista koskevan työsopimuslain muutoksen, oli siinä enää vain yleinen maininta yrityskoon huomioon ottamisesta yhtenä perusteena henkilöstä johtuvissa irtisanomisissa.¹³⁸

Yksityissektori murroksessa

Sosiaali- ja terveysalan yksityisten työnantajien palveluksessa työskentelevien tehläisten edunvalvonta oli aina ollut haasteellista, koska näitä työnantajia oli paljon ja näin ollen solmittavana oli säännöllisesti suuri joukko työehtosopimuksia. Suurimmat näistä sopimuksista olivat Terveyspalvelualan työehtosopimus ja yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus. Työnantajaliittoina toimineet Sosiaalialan Työnantajat ja Terveyspalvelualan liitto yhdistyivät vuoden 2017 alussa Hyvinvointialan liitoksi. Näiden työnantajien neuvottelukumppanina oli Tehyn, SuPerin ja Toimihenkilöliitto ERTOn muodostama Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN.¹³⁹

Toinen merkittävä, työehtosopimuksia solmiva sotealan työnantajajärjestö oli Palvelulaitosten työnantajayhdistys ry (PTY), joka muutti vuonna 2014 nimekseen Avaintyönantajat Avainta ry. Lisäksi TSN neuvotteli työehtosopimuksista erikseen vielä lukuisten yksityisten järjestäytymättömien työnantajien kanssa; näistä merkittävämpiä olivat Ylioppilaiden Terveystieteiden keskusliiton YTHS ja Suomen Punainen Risti (SPR).¹⁴⁰ Yksityissektorin ammattiosastoihin ja työpaikoille, jotka olivat yleensä kunta-sektoria pienempiä kooltaan, oli kunta-alaa selvästi vaikeampaa saada aktiivisia toimijoita ja etenkin luottamusmiehiä. Koska ammattiosastoilla ei ollut sektorilla neuvotteluoikeutta, jäi

paikallisten neuvottelujen käyminen yksinomaan neuvottelujärjestö TSN:ää edustavan luottamusmiehen huoleksi.¹⁴¹

Yksityissektorin edunvalvonnan vaikeusastetta nosti vielä se, että paikallisen erän maksaminen osoittautui yksityisellä sektorilla erittäin ongelmalliseksi. Valitettavan usein erän jakamisesta ei neuvoteltu luottamusmiehen kanssa. Sen sijaan työnantajat pyrkivät ohjaamaan erää henkilökohtaisiin palkanosiin, jolloin tehtäväkohtaiset palkat jäivät jälkeen kunta-sektorin tasosta. Sen vuoksi Tehy ja TSN ottivat 2010-luvulla tavoitteekseen sopia yksityissektorin neuvotteluissa pelkästään yleiskorotuksista.¹⁴² Lisäksi Tehyssä tehostettiin yksityissektorin edunvalvontaa ohjeistamalla aluetoimistoja ja Tehyn paikallisia toimijoita. 2010-luvun kuluessa sotealan ulkoistamiset ja yhtiöittämiset yleistyivät, mikä sai Tehyn edunvalvontansa tehostamiseksi muokkaamaan ammattiosastorakenteitaan vastaamaan paremmin työnantajaorganisaatioissa tapahtuneita muutoksia (ks. s. 89–95).

Yksityissektorin palkankorotukset seurasivat 2010-luvun edetessä enenevässä määrin kuntasektorilla sovittua tasoa, mikä oli ollut jo aikaisemminkin Tehyn tavoite.¹⁴³ Talvella 2010 päättyvien yksityissektorin sopimusten jatkoksi solmittuissa työehtosopimuksissa sovittiin yleensä maksettavaksi sekä yleiskorotuksia että paikallisia eriä. Lisäksi monessa työehtosopimuksessa poistettiin eroja I- ja II paikkakuntakal-leusluokan välillä tai nostettiin muuten palkkojen alarajoja.

Kevättalvella 2010 solmitut työehtosopimukset olivat voimassa 31.12.2011 saakka. Näissä ratkaisussa sovittiin kuitenkin ainoastaan vuoden 2010 palkankorotukset; työehtosopimukset tehtiin irtisanomisenvaraisiksi siltä varalta, että vuoden 2011 korotuksista ei päästäisi sopuun. Tehyn neuvottelemiin suun terveydenhuollon työehtosopimukseen (Hammaslääkäreiden työnantajayhdistys ry:n ja Tehyn välinen työehtosopimus sekä Plusterveys Hammaslääkärit ja Tehyn välinen työehtosopimus) saatiin keväällä 2010 neuvoteltua paikalliset äitiysvapaat, mikä oli merkittävä laadullinen parannus.¹⁴⁴

Yksityisellä sairaankuljetusalalla – eli nykyisellä ensihoito-palvelualalla – hyväksyttiin vuosille 2011–2015 Tehyn ajama,

historiallinen palkkaohjelma, jonka aikana tehtäväkohtaisia vähimmäispalkkoja nostettiin perustasolla 208 euroa ja hoitotasolla 349 euroa. Lisäksi alalla työskentelevät saivat terveyspalvelualalla sovitut yleiskorotukset. Palkkaohjelman tarkoituksena oli nostaa palkkataso Terveyspalvelualan työehtosopimuksen tasolle. Yksityinen sairaankuljetus oli kärsinyt ostajien eli kuntien ja sairaanhoitopiirien polkuhinnoittelusta, joka oli ajanut sairaankuljetusyrittäjät polkemaan palkkatasoa. Palkkaohjelman avulla yritykset pystyivät ottamaan palkkakehityksen huomioon tarjouksia tehdessään.¹⁴⁵

Raamisopimuksen mukainen linja määritteli useimpien yksityissektorin sopimusten palkankorotusten tason seuraavina vuosina, ja yksityissektorin palkkakehitys seurasi vuosina 2014–2016 vastaavasti työllisyys- ja kasvusopimusta.¹⁴⁶ Kilpailukyky sopimuksen mukaiset ratkaisut solmittiin valtaosassa yksityisen sektorin työehtosopimuksia alkukesästä 2016.

Kiky-sopimuksen edellyttämiä työajanpidennyksiä ei kuitenkaan sovittu lainkaan Tehyn ja Hammaslääkäreiden työnantajajhdistys ry:n, Tehyn ja PlusTerveys Hammaslääkärit Oy:n sekä TSN:n ja YTHS:n välisissä työehtosopimuksissa. Sekä Terveyspalvelualan työehtosopimuksessa että Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksessa sovittiin samalla huomattavia parannuksia luottamusmiehen toimintaedellytyksiin: työstä vapautusaikaa sekä palkallisten koulutuspäivien määrää lisättiin, ja suurempien työnantajien päluottamusmies vapautettiin kokonaan työvelvoitteesta.¹⁴⁷

Keväällä 2018 sotealan yksityissektorilla neuvoteltiin ensimmäistä kertaa ilman raami- tai kiky-sopimusten kaltaisten kattavien kokonaisratkaisujen määrittelemää linjaa. Merkittävä

Tehyn yksityissektorin neuvottelupäivät Vantaalla maaliskuussa 2011.

laadullinen tekstiparannus olivat Plusterveys Hammaslääkäreiden ja Tehyn työehtosopimuksessa sovitut pidemmät vuosilomat. Yksityisellä sosiaalipalvelualalla TSN vaati palkkaohjelmaa, jolla alan palkat saataisiin vastaamaan kuntasektorin tehtäväkohtaisia palkkoja. Nämä palkat olivat jääneet useita satoja euroja jälkeen kuntasektorin tehtäväkohtaisista palkoista.¹⁴⁸

Yksityisellä sosiaalipalvelualalla oli muitakin rakenteellisia epäkohtia, joita Tehy ja TSN halusivat korjata. Kunnat pyrkivät saamaan säästöjä ulkoistamalla yksityisille hoivayrityksille peruspalveluja, kuten vanhusten tehostettua palveluasumista. Nämä yritykset tuottivat samaa palvelua jopa 20–30 prosenttia kuntia halvemmalla. Henkilöstövaltaisella alalla säästöt tehtiin tinkimällä henkilöstömitoituksesta, mikä aiheutti potilasturvallisuuden vaarantumista ja henkilöstön uupumista. Tilannetta pahensi se, että palvelunostajat ja viranomaiset ilmoittivat yleensä valvontakäynnistään ennakkoon, jolloin epäkohdat voitiin korjata valvontakäynnin ajaksi.

Tämä vanhustenhoiton hoivakriisi herätti suurta huomiota tullessaan julkisuuteen tammikuun 2019 lopulla. Kohun seurauksena valvontaa kiristettiin ja henkilöstömitoitusta nostettiin, mutta edelleenkin vanhustenhoiton valvonnassa ja ennen kaikkea mitoitusten noudattamisessa on parantamisen varaa.¹⁴⁹

Ensimmäistä kertaa yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen historiassa päädyttiin keväällä 2018 jättämään lakkovaroitus. Lopputuloksena saatiin palkkaratkaisu, jossa työnantaja sitoutettiin korjaamaan tehtäväkohtaisten palkkojen eroja myös tulevilla sopimuskausilla. Palkkoja korotettiin tekeväällä palkkaluokkiin alarajakorotuksia, jolloin korotukset olivat enimmillään 4,57 %. Yleiskorotusten suuruus oli alalla 1,33 % ja 1,34 %, jotka maksettiin 1.4.2018 ja 1.4.2019 alkaen. Kaiken kaikkiaan kevään 2018 neuvottelukierros oli yksityissektorilla Tehyn näkökulmasta onnistunut.¹⁵⁰

Ympäri vuorokautisen vanhustenhoiton ongelmat nousivat yleiseen keskusteluun vuoden 2019 alkupuolella. Vanhuspalvelulakiin lisättiin sitova henkilöstön minimimitoitus, joka astui voimaan lokakuussa 2020. Lakimuutoksen tarkoituksena on parantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta varmistamalla hoivatyötä tekevän henkilöstön riittävyys. Vanhustenhoitossa työskentelevien lähi- ja sairaanhoitajien määrä ei kuitenkaan ole toivotulla tavalla noussut muun muassa henkilöstön saatavuusongelmien vuoksi.

Yhteistyöjäsenjärjestöissä kuohuu

Tehyn järjestö rakenne herätti tehyläisten kesken väittelyä jo ennen liiton perustamista, eikä tämä keskustelu ole koskaan täysin vaimentunut. Kun Tehy 1980-luvun alussa perustettiin, pohdittiin pitkään, perustuisiko uusi ammattijärjestö unionimalliin, jossa silloisen TEHY-toimikunnan yhteistyöjärjestöt olisi sulatettu yhteen. Toisena vaihtoehtona oli luoda kattojärjestö, jonka suojissa nämä yhteistyöjärjestöt huolehtisivat itse ammatillisesta edunvalvonnasta, mutta jättäisivät taloudellisen edunvalvonnan palkkaneuvotteluineen kattojärjestön huoleksi. Lopulta päädyttiin enemmän jälkimmäistä vaihtoehtoa muistuttavaan malliin, jossa Tehyn muodostivat itsenäiset, ammatillis-aatteellisella pohjalla työtään jatkavat, ammatillisesta edunvalvonnastaan itse huolehtivat yhteistyöjäsenjärjestöt.¹⁵¹

Tehyn perustajajäsenjärjestöt olivat Suomen Hammashoitajaliitto, Suomen Kätilöliitto, Suomen Laboratoriohoitajayhdistys, Suomen Lastenhoitajaliitto, Suomen Lääkintävoimistelijaliitto ja Suomen sairaanhoitajaliitto. Niistä Sairaanhoitajaliitto oli kooltaan selvästi suurin, ja sen vahva asema Tehyn sisällä herätti aika ajoin pienemmissä jäsenjärjestöissä huolta. Keskustelua synnytti myös se tosiseikka, ettei yhteistyöjäsenjärjestöillä ollut liittoina sanavaltaa Tehyn päätöksenteossa: Tehyn keskeinen päättävä elin valtuusto valittiin suoralla jäsenvaalilla,

eikä sen hallituksessakaan ollut jäsenjärjestöille mandaatti-paikkoja.¹⁵²

Tehyn vaikeat synnytytuskat olivat enteellisiä, sillä liiton yhtenäisyys joutui sittemmin toistuvasti koetukselle. 1990-luvun alkuvuosina Sairaanhoitajaliitto oli tehnyt lähtöä Tehystä, ja myös Fysioterapeuttiliitto (myöhempi Suomen Fysioterapeutit ry) oli muutamaan kertaan tuonut avoimesti esille kriittisyytensä Tehyn toimintaa kohtaan. Fysioterapeutit olivat tyytymättömiä Tehyn järjestö rakenteeseen, joka ei antanut yhteistyöjäsenjärjestölle mahdollisuutta olla mukana taloudellisessa edunvalvonnassa.¹⁵³ Yhteistyöjäsenjärjestöjä on yleisemminkin harmittanut myös se, että Tehyn on koettu erityisesti koulutustoiminnassaan laajentaneen työsarkansa ammatillisen edunvalvonnan puolelle eli jäsenjärjestöjensä reviirille.

Rivit rakoilivat ajoittain myös yhteistyöjäsenjärjestöjen sisällä. Suomen Suuhygienistiliitto SSHL irrottautui vuonna 2008 Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöstä eli Suun Terveysterveystien Ammattiliitto STAL:sta itsenäiseksi liitoksi ja haki huhtikuussa 2009 Tehyn yhteistyöjäsenyyttä. Koska STAL oli jo Tehyn yhteistyöjäsenjärjestö, hylkäsi Tehyn valtuusto hakemuksen.¹⁵⁴ Vuoden 2011 alussa SSHL liittyi Akavan Erityisalat ry:n jäsenjärjestöksi.¹⁵⁵

Tehy oli tilaisuuden tullen valmis ottamaan uusia terveydenhoitoalan järjestöjä jäsenikseen. Kun STTK:hon kuullut Suomen Terveysterveystien Ammattiliitto (STHL) oli vuonna 2011 etsimässä uutta järjestöpoliittista kotia, tarjosi Tehy sille jäsenyyttä, koska STHL haluttiin edelleen pitää STTK:n jäsenliittona. Aiheesta kävivät keskusteluja Tehyn puheenjohtaja Jaana Laitinen-Pesola ja järjestöjohtaja Kirsti Viljakainen sekä STHL:n puheenjohtaja Leila Lehtomäki ja STTK:n puheenjohtaja Mikko Mäenpää. Terveysterveystien Ammattiliiton hallitus päätti kuitenkin torjua tarjouksen. Kiristytvä jäsenkilpailu sekä tunne jäämisestä kahden suuren terveydenhuoltoalan liiton väliin puristuksiin sai lopulta vuonna 2012 STHL:n eroamaan STTK:sta ja liittymään Akavaan, jonne jo tuolloin olivat järjestäytyneet monet terveydenhoitajatyön kannalta keskeiset ammattiryhmät.¹⁵⁶

Suomalaisen työmarkkinakentän kuohunta 2010-luvun puolivälissä toimi katalysaattorina yhden perustajajäsenjärjestön lähdölle Tehystä. Uuden Keskusjärjestön perustamisaikeista (ks. s. 50–52) suivaantunut Akava tunsi olonsa uhatuksi, ja se alkoi kampanjoida voimakkaasti STTK:n liittojen suuntaan saadakseen ne vaihtamaan keskusjärjestöä. Ajatus SAK:n ja STTK:n yhdistymisestä ei ollut Suomen Fysioterapeuttien eikä monien muidenkaan STTK:n jäsenliittojen mieleen: ne eivät halunneet kuulua sellaiseen keskusliittoon, jossa perinteistä vasemmistoa lähellä olevalla SAK:lla olisi ollut vahva asema.¹⁵⁷

Akava lähestyi fysioterapeuttien edunvalvojaa oikeaan aikaan. Suomen Fysioterapeutit ry ilmoitti virallisesti 28. syyskuuta 2015 Tehylle, että se suunnitteli Suomen Toimintaterapeuttiliiton kanssa yhteistä kuntoutusalan asiantuntija-

järjestöä nimeltä Kuntoutusalan Asiantuntijat ry. Uuden järjestön oli tarkoitus hakea Akavan jäsenyyttä.¹⁵⁸

Fysioterapeuttien ilmoituksen taustalla oli suurempien työmarkkinapoliittisten tapahtumien ohella myös Suomen Fysioterapeuttien henkinen etäännyminen Tehystä, missä yhteistyöjäsenjärjestön sekä Tehyn johdon välisillä viileillä henkilösuhteilla oli myös merkityksensä. Suomen Fysioterapeuteissa oli vanhastaan nyreyttä STTK:ta ja Tehyä kohtaan: liitto ei ollut tyytyväinen Tehyltä saamaansa taloudelliseen edunvalvontaan, ja erityisesti moni sen yrittäjäjäsenistä koki Tehyn itselleen vieraaksi edunvalvontajärjestöksi. Suomen Fysioterapeuttien johdon keskuudessa oltiin myös

Fysioterapeutti Annukka Lehtola työssään kuntosalilla Tampereella.

sitä mieltä, ettei Tehyn kaltainen hoitoalan etujärjestö voinut edustaa kuntoutusalalla työskenteleviä fysioterapeutteja.¹⁵⁹

Akavan järjestö rakenne, jossa jäsenjärjestöillä on mahdollisuus vaikuttaa palkkaedunvalvontaan, tuntui fysioterapeuttien ammattijärjestön mielestä paremmalta vaihtoehdolta kuin Tehyn tarjoama.¹⁶⁰ Kuntoutusalan Asiantuntijoiden perustamisen avulla perustajajärjestöt toivoivat voivansa ”vahvistaa fysioterapeuttien ja toimintaterapeuttien ääntä ja sitä kautta yhteiskunnallista vaikuttavuutta” sekä saavansa aikaan ”kuntoutuksen alan kokoavan ammattiliiton”.¹⁶¹

Suomen Fysioterapeuttien eroaikkeet eivät tulleet Tehylle täytenä yllätyksenä. Jäsenjärjestö oli pohtinut lähtöä aieminkin, ja Tehyn puheenjohtaja Vesivalolle järjestön aikeista ilmoitettiin puhelimitse elokuussa 2015. Myös Tehyn toinen varapuheenjohtaja Anna-Leena Brax oli jo loppukesästä tietoinen fysioterapeuttien suunnitelmista ja siitä, että akateemisesti koulutettujen etujärjestöstä laajemmin asiantuntijoita edustavaksi muuntuva Akava houkutteli heidän järjestöään jäsenekseen.¹⁶²

Tilannetta rauhoittaakseen Tehy tiedotti syyskuun lopulla jäsenistölleen, etteivät Suomen Fysioterapeuttien kaavailut vaikuttaisi Tehyn henkilöjäsenten olevien fysioterapeuttien asemaan tai edunvalvontaan.¹⁶³ Tehy yritti saada jäsenliittonsa pyörtämään suunnitelmansa käyttämällä puheenvuoron Suomen Fysioterapeuttien valtuuston ylimääräisessä kokouksessa ja järjestämällä fysioterapeuttien ajankohtaisiltoja kaikkiaan 19 paikkakunnalla. Illoissa tuotiin esiin Tehyn edunvalvontatyötä ja Tehyyn kuulumisen etuja, ja niissä oli varattu puheenvuoro myös Suomen Fysioterapeuttien edustajalle.¹⁶⁴

Suomen Fysioterapeutit ry teki valtuustonsa kokouksessa 28.–29. marraskuuta päätöksen erota Tehystä siten, että ero tulisi voimaan 31.12.2015. Koska eropäätös ja samalla päätös siirtymisestä Akavaan oli tehty, Tehyn valtuusto päätti 2. joulukuuta erottaa Suomen Fysioterapeutit ry:n Tehyn jäsenyydestä sääntörikkomuksen vuoksi. Erottaminen astui voimaan heti, ja samalla päättyivät fysioterapeuttien ammattijärjestölle Tehyn yhteistyöjäsenen roolissa tarjotut palvelut, kuten kirjanpito-, IT- ja jäsenrekisteripalvelut.¹⁶⁵

Tärkeän yhteistyöjäsenjärjestön lähtö ei kuitenkaan merkinnyt fysioterapeuttien joukkopakoa: noin 7 000 fysioterapeutista vain muutama sata erosi Tehyn jäsenyydestä. Joukkopaolta vältyttiin suurelta osin sen vuoksi, että fysioterapeutit kuten kaikki muutkin Tehyn henkilöjäsenet olivat samalla jonkin Tehyn ammattiosaston jäseniä.¹⁶⁶ Tehyssä henkilöjäsenenä olevien fysioterapeuttien hetkellinen, Suomen Fysioterapeuttien eron aiheuttama jäsenmäärän lasku on viime vuosina kääntynyt uudelleen nousuun.¹⁶⁷

Tehy perustamassa olleen yhteistyöjäsenjärjestön lähtö pakotti liiton itsetutkiskeluun. Tehyssä käynnistettiin järjestö-rakenteen sekä ammatillisen ja taloudellisen edunvalvonnan uudistamiseen tähtäävä projekti, jota veti STTK:n entinen pääsihteeri Leila Kostiainen. Tehyssä järjestettiin jatkossakin ajankohtaisiltoja, joissa tavattiin fysioterapeutteja ja kerrottiin, miten Tehy aikoi toimia fysioterapeuttien hyväksi. Liittoon perustettiin lisäksi kuntoutusalan asiantuntijan vetämä alan verkosto, mikä osoittautui pian viisaaksi ratkaisuksi.¹⁶⁸

Uusi Keskusjärjestö -hanke sai myös toisen Tehyn yhteistyöjäsenjärjestön nousemaan takajaloilleen. Sairaanhoidtajaliiton puheenjohtaja Merja Merasto ilmoitti, etteivät sairaanhoidtajat voineet olla samassa liitossa SAK:n jäsenliittojen kanssa. Tehyn suurimman jäsenjärjestön hallitus ryhtyi omatoimisesti, ilman järjestön valtuuston toimeksiantoa kaavailemaan Tehystä eroamista ja liittymistä Akavaan. Sairaanhoidtajaliiton hallituksella oli muitakin motiiveja toiminnalleen kuin keskusjärjestöhanke: se oli Suomen Fysioterapeuttien tapaan tyytymätön siihen, ettei se voinut liittona vaikuttaa Tehyn päätöksentekoon eikä edunvalvonnan linjauksiin. Myös Sairaanhoidtajaliiton ja Tehyn johdon huonoilla henkilösuhteilla oli merkittävä vaikutuksensa liiton eroaikkeisiin.¹⁶⁹

Tehy sai vihiä suurimman yhteistyöjäsenjärjestönsä suunnitelmista alkuvuonna 2016, jolloin Sairaanhoidtajaliiton hallitus oli tekemässä selvitystä tulevasta toimintamallistaan. Yhtenä vaihtoehtona selvityksessä oli aktiivisemmän roolin ottaminen taloudellisessa edunvalvonnassa – eli käytännössä eroaminen Tehystä ja liittyminen Akavaan, mitä hallituksen oli tarkoitus esittää kesällä 2016 liiton valtuustolle.

Selvityksen teon ohella Sairaanhoidajaliiton hallitus jakoi Tehyn edunvalvontaa käsittelevistä kannanotoista sellaista tietoa, joka sai eräät liiton valtuuston jäsenet kysymään Tehyn toimistosta, pitivätkö tiedot paikkansa. Toimisto otti yhteyttä kaikkiin Sairaanhoidajaliiton valtuuston jäseniin ja korjasi tätä informaatiota.¹⁷⁰ Tietoa Sairaanhoidajaliiton aikeista saatiin myös Leila Kostiaisen vetämän projektin tuloksena: hankkeen haastattelujen perusteella näytti siltä, että Sairaanhoidajaliitto oli hakeutumassa Akavan jäseneksi.¹⁷¹

Pian kävi selväksi, ettei Sairaanhoidajaliiton hallituksen pyrkimyksillä ollut järjestön kenttäväen tukea: tieto näistä suunnitelmista tuli suurimmalle osalle jäsenistöä yllätyksenä.¹⁷² Sairaanhoidajaliiton valtuusto erotti liiton hallituksen, varapuheenjohtajan ja puheenjohtajan Meraston heinäkuussa 2016 ja valitsi tilalle väliaikaisen hallituksen.¹⁷³ Valtuuston puheenjohtajan Terhi Reunaman mukaan valtuusto teki nämä päätökset, koska hallitus oli päättänyt lähteä muuttamaan Sairaanhoidajaliittoa työmarkkinajärjestöksi. Hallitus oli muun muassa ilman valtuuston päätöstä selvittänyt, millaisilla säännöillä ja jäsenmaksuilla Sairaanhoidajaliitto voisi toimia itsenäisenä edunvalvojana ja erota Tehystä. Valtuusto ei pitänyt mahdollisena, että liiton hallitus voisi enää sitoutua tekemään tiivistä yhteistyötä Tehyn kanssa tuollaisen hankkeen käynnistämisen jälkeen.¹⁷⁴

Sairaanhoidajaliiton lähtöaiheet päättyivät näihin erottamis-päätöksiin. Tehyn puheenjohtaja Rauno Vesivalo kommentoi tapahtunutta todeten Sairaanhoidajaliiton ratkaisujen turvaavan ”sosiaali- ja terveysalan henkilöstön edunvalvonnan voiman”. Vesivalon mukaan Sairaanhoidajaliiton ja Tehyn yhteistyötä oli kuitenkin syytä parantaa.¹⁷⁵ Tehy otti tapahtuneesta opiksi ja ryhtyi tarkemmin kertomaan tekemästään palkkaedunvalvontatyöstä yhteistyöjäsenjärjestöilleen. Myös keskusteluyhteyden ylläpitäminen oli tärkeää, ettei eriseuraisuutta pääsisi jatkossa syntymään. Kesän 2016 jälkeen Tehy ja Sairaanhoidajaliitto käynnistivät yhteisen #molempiparempi-jäsenhankintakampanjan, jossa tuotiin esille molempien järjestöjen jäsenyyden etuja. Ammatillisen edunvalvonnan yhteistyötä tiivistettiin, ja yhteisiä jäseniltoja sekä koulutustilaisuuksia järjestettiin.¹⁷⁶

Eräänlaisena jälkinäytöksenä akateemisesti koulutetun hoitohenkilökunnan etujärjestönä toiminut Akavan sairaanhoidajat ja Taja ry ryhtyi heinäkuussa 2016 houkuttelemaan tehyläisiä sairaanhoitajia jäsenikseen, mikä sai STTK:n puheenjohtaja Antti Palolan tuomitsemaan nämä toimet jäsenkalasteluksi. Tehyn puheenjohtaja Vesivalo korosti, että vain pysyttelemällä yhdessä Tehyssä sairaanhoitajilla oli ”edunvalvontavoimaa”.¹⁷⁷ Houkutteluyritykset eivät lopulta tuottaneetkaan mainittavia tuloksia.

Tanu Heikkinen toimi Tehyn järjestöjohtajana vuosina 2016–2021. Hän vaikutti Tehyssä keskeisesti siihen, ettei Sairaanhoidajaliitto lähtenyt Tehystä.

**Saavutko,
sote?**

Paras-hanke: Tehy perustavoitteen takana

Tehy ja tehyläiset kävivät vuoden 2007 työtaistelunsa aikana, jolloin sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteita oli juuri ryhdytty uudistamaan. Väestön ikääntyminen, kuntatalouden haasteet ja työvoiman saatavuus suurten ikäluokkien eläköityessä loivat julkiselle terveydenhuollolle paineita. Niihin pyrittiin vastaamaan Vanhasen I hallituksen keväällä 2006 käynnistämän kunta- ja palvelurakennemuutoksen eli Paras-hankkeen avulla.¹⁷⁸

Määräaikainen laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta astui voimaan helmikuussa 2007. Paras-hankkeen tarkoituksena oli eheän kuntarakenteen muodostaminen ja kunta- ja palvelujen tuottaminen taloudellisesti. Palveluja tuli tuottaa sekä rakenteellisesti että taloudellisesti riittävän vahvoina yksiköinä.¹⁷⁹ Uudistuksessa oli erityisesti tarkoitus parantaa perustason sotepalvelujen saatavuutta.¹⁸⁰ Käytännössä tavoitteisiin pyrittiin kuntaliitoksin ja luomalla niin sanottuja vahvoja peruskuntia. Vahvan peruskunnan oli tarkoitus muodostua luonnollisista työssäkäyntialueista ja olla asukasmäärältään riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoidon lukuun ottamatta.¹⁸¹

Tehy pyrki vastaamaan jäsentensä huoliin työpaikkojensa säilymisestä, työmatkojen pitenemisestä ja tutun työyhteisön

Paras-hankkeen
keskeinen tavoite oli vähentää
kuntien määrää. ▶

menettämistä Paras-hankkeen edetessä. Tehy korosti, että hankkeen perustavoite eli kunnallisten palveluiden rakenteellisen ja taloudellisen perustan turvaaminen oli hyvä ja kannatettava: elinkelpoiset kunnat olisivat turvallisia ja vakaita työnantajia. Liitto muistutti valtiovaltaa osaavan työvoiman rekrytoinnin ja riittävyyden tärkeydestä, järkevien työssäkäyntialueiden muodostamisesta sekä henkilöstön aidon osallistumisen välttämättömyydestä muutosten valmistelussa ja läpiviennissä.¹⁸²

Tehyn mielestä sotepalvelujen järjestämisvastuun piti vastaisuudessakin säilyä julkisella sektorilla palveluiden laadun ja kattavuuden varmistamiseksi. Liitto korosti, ettei potilaan taloudellinen tai yhteiskunnallinen asema tai asuinalue saanut vaikuttaa hoidon saatavuuteen tai hoidon järjestämiseen.¹⁸³ Hoitotyön johtamisen asema huolestutti Tehyä, koska Paras-hankkeen myötä kunnissa vähennettiin hoitotyön johtajia, millä oli suora vaikutus palvelujen järjestämiseen ja saatavuuteen. Liiton mielestä hoitotyön johtaminen tuli määritellä selkeästi omaksi osa-alueekseen: ellei uudistuksen suunnittelijoilla ollut näkemystä käytännön hoitotyöstä eikä palvelujen järjestämisestä kokonaisuutena, saattoivat sotepalvelut pirstaloitua.¹⁸⁴

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio eteni Paras-hankkeen aikana, mikä eheytti palveluja toimialan sisällä. Kunta- ja palvelurakennemuutos lisäsi kuntaliitosten määrää, koska kunnat pyrkivät ennakoimaan tulevan kuntauudistuksen ja pitämään aloitteen siinä itsellään. Kuntien vähintään 20 000 asukkaan tavoitekokoon ei hankkeen aikana läheskään päästy, mutta sen sijaan muodostui kuntien yhteisiä, yli 20 000 asukkaan yhteistoiminta-alueita. Näiden alueiden määrä lisääntyi voimakkaasti, mutta samalla jotkin uudet yhteistoiminta-alueeratkaisut eriyttivät sosiaali- ja terveystalouksia muista kunnan palveluista.¹⁸⁵ Kuntien määrä väheni: vuonna 2004 ennen Paras-hankkeen alkamista Suomessa oli 444 kuntaa, ja vuonna 2012 hankkeen päättyessä kuntia oli enää 336.¹⁸⁶ Paras-hankkeen voi arvioida saavuttaneen osin tavoitteensa.

Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen Paras-hanke pysäytettiin. Jyrki Kataisen hallituksen (2011–2014) kokoo-

muslainen kuntaministeri Henna Virkkunen ilmoitti hallitusohjelmaan viitaten, ettei keskustavetoisena käynnistettyä rakenneremonttia vietäisi loppuun.¹⁸⁷ Uusi hallitus tähtäsi kunta- ja soteuudistuksessaan kuntamäärän selvään vähentämiseen. Kokoomuksen tavoitteena oli noin sadan kunnan Suomi; toisen päähallituspuolueen SDP:n mielestä jäljelle jäisi noin 160 kuntaa, jotka perustuisivat ”luonnollisiin työssäkäyntialueisiin”.¹⁸⁸ Päämäärien toteutuminen olisi kuitenkin edellyttänyt tarvittaessa jopa kuntien pakkoliitoksia, mihin poliittiset päättäjät eivät olleet valmiita. Näin Suomessa oli vuoden 2022 alkaessa yhä 309 kuntaa.¹⁸⁹

Suurilla ammattiosastoilla oli pieniä osastoja parempi mahdollisuus saada ja kouluttaa hyviä luottamusmiehiä, puheenjohtajia ja hallituksen jäseniä sekä muita aktiiveja neuvotteluja käymään.

Rauno Vesivalo
2022

Ammattiosastorakenteet valinkauhassa

Tehy painotti koko pitkän soteuudistusprosessin ajan, että palvelutuotantoa järjestettäessä oli pyrittävä luomaan suurempia kokonaisuuksia palveluista vastaamaan. Tämä liiton tavoite olisi myös eduksi Tehyn jäsenistölle. Palvelurakenteen muuttuessa syntyisi työnantajakohtaisia, suurempia ja tehokkaampia ammattiosastoja, kuten puheenjohtaja Rauno Vesivalo on myöhemmin todennut: ”Suurilla ammattiosastoilla oli pieniä osastoja parempi mahdollisuus saada ja kouluttaa hyviä luottamusmiehiä, puheenjohtajia ja hallituksen jäseniä sekä muita aktiiveja neuvotteluja käymään.”¹⁹⁰

Paras-hankkeen eteneminen johti toivottuihin muutoksiin Tehyn kenttäorganisaatiossa, kun monet kunnat ryhtyivät tehostamaan sosiaali- ja terveystalouden kuntaliitosten ja yhteistoiminta-alueiden perustamisen avulla. Hyvin monet Tehyn ammattiosastot reagoivat oma-aloitteisesti näihin ratkaisuihin ja muodostivat uusia ja suurempia, työnantajakohtaisia ammattiosastoja. Osaamista ja voimavaroja keskittämällä ammattiosastojen toimintaan saatiin lisää mielekkyyttä ja tehoa.¹⁹¹

Tämän muutoksen vauhdittamiseksi Tehyn hallitus perusti joulukuussa 2007 työryhmän, jonka tehtäviin kuului selvittää ammattiosastojen rakennemuutoksiin liittyvät tarpeet ja

laatia ehdotukset ammattiosastojen rakenteista. Työryhmän AORA-raportissa todettiin, ettei Tehy ollut perustamisensa jälkeen puuttunut osastorakenteisiin eikä myöskään ollut antanut asiassa ohjaavia määräyksiä. Näin ollen ammattiosastot olivat muotoutuneet työnantajakohtaisiksi ja moniammatillisiksi, mitä oli pidetty tehyläisyyteen kasvamisen pohjana.¹⁹²

Raportti suositti ammattiosastojen ohjaamista rakennemuutoksiin, jotka edelleen edistäisivät ja tukisivat työnantajakohtaisen edunvalvonnan toteutumista – eli käytännössä suurempien osastojen muodostamista. Yhdistyviin ja laajalla alueella toimiviin osastoihin voitiin perustaa alajaostoja esimerkiksi toimiala- tai työpaikkakohtaista toimintaa varten. Tehyn hallitus hyväksyi nämä linjaukset tammikuussa 2009.¹⁹³

Paikallisen edunvalvonnan tehostaminen oli monestakin syystä tarpeen. Tehyn edunvalvontatyöstä huomattava ja sen jäsenille konkreettisin osa tehtiin ylipäänsä paikallisesti: naisvaltaisen matalapalkka-alan palkkauksen parantaminen, rakenteellisen epätasa-arvon poistaminen ja työolojen kohentaminen oli pitkäjänteistä työtä, johon paneuduttiin myös työpaikkatasolla. Ammattiosastojen tärkein tehtävä oli edunvalvonta, ja ammattiosastorakenteen oli tuettava edunvalvontaa ja sen osana paikallista sopimustoimintaa. Tehyn järjestöjohtajana toimineen Tanu Heikkisen sanoin:

”Ammattiosastorakenteiden tuli vastata työnantajarakenteita siten, että neuvotteleva osapuoli oli kaikissa tilanteissa tiedossa niin työntekijä- kuin työnantajapuolellakin.”¹⁹⁴

Ammattiosastojen rakennetyö eteni 2010-luvulla AORA-raportin linjausten mukaisesti. Kun esimerkiksi Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin alueelle perustettiin vuonna 2011 seitsemän kunnan yhteinen perusterveydenhuollon liikelaitos Kysteri, purkautui alueella kolme Tehyn ammattiosastoa ja niiden jäsenistö liittyi KYS:n ammattiosastosta muodostettuun Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ammattiosastoon.¹⁹⁵

Tässä muutostyössä syntyvien suurempien tehyläisten ammattiosastojen sisälle oli toisinaan käytännön syistä mielekästä perustaa alajaostoja. Kun pääluottamusmiehenä pitkään toiminut Juha Honkakoski aloitti tehtävässään OYS:n ammattiosastossa vuonna 2006, toimi alueella yhä neljä Tehyn

kuntasektorin ammattiosastoa, ja pian niiden rinnalle syntyi vielä viides. 2010-luvun alussa ryhdyttiin suunnittelemaan alueen pienten osastojen yhdistämistä siten, että OYS:n ammattiosasto toimi uuden osaston pohjana. Näin syntyi aikanaan jäsenmäärältään Tehyn suurimpiin kuulunut noin 3 500 työntekijän ammattiosasto. Ratkaisu tehtiin jäsenistölle helpommaksi jättämällä uuden suurosaston sisälle muutama alajaosto, mikä oli jo alueen maantieteellisen laajuudenkin vuoksi perusteltua.¹⁹⁶

Kuntasektorin ammattiosastojen rakennemuutosten ohella Tehyn edunvalvontaa selkeytettiin myös valtiosektorilla. Valtion ja yliopistojen yksi ja ainoa valtakunnallinen ammattiosasto perustettiin vuonna 2011 entisen Niuvanniemen ammattiosaston pohjalle, ja sen sisälle luotiin alueellisia alajaostoja. Näin kaikki valtiosektorilla ja yliopistoissa työskentelevät tehläiset kuuluivat vastedes samaan ammattiosastoon.¹⁹⁷

Alueellisten ammattiosastojen rakentaminen pirstaleiselle yksityissektorille alkoi 2010-luvun alussa.¹⁹⁸ Yksityissektorilla osastot saattoivat AORA-raportin mukaan olla alueellisia tai työnantajakohtaisia. Yksityissektorin ammattiosastorakenteita kehitettäessä tavoitteena oli varmistaa, että kaikille alueille saataisiin luotua Tehyn yksityissektorin ammattiosastot, sekä tehostaa yksityisellä sektorilla työskentelevien tehläisten yhteistyötä sekä verkostoitumista.¹⁹⁹ Mikäli yksityinen työnantaja työllisti suuren määrän tehläisiä, voitiin heidät koota yhteen alueelliseen ammattiosastoon. Näin meneteltiin muun muassa vuonna 2012, kun terveysjätti Mehiläisessä Uudella maalla työskentelevät Tehyn jäsenet liittyivät yhteiseen osastoon oltuaan sitä ennen hajallaan useassa ammattiosastossa.²⁰⁰ Yksityisellä sektorilla ammattiosasto saattoi syntyä myös sovellettavan sopimusalan ympärille, jos alan työnantajat työllistivät vain muutamia työntekijöitä ja työnantaja oli paljon.²⁰¹

Soteuudistussuunnitelmien edetessä laajempien sote-alueiden muodostamisen suuntaan (ks. s. 108–113) Tehyn toinen AORA-työryhmä ryhtyi vuonna 2016 arvioimaan ammattiosastorakennelinjausten toimivuutta ja niiden muu-

tostarpeita.²⁰² Vanhoihin linjauksiin ei tarvinnut tehdä suuria muutoksia, mutta ammattiosastojen yhdistämistyötä oli vielä jonkin verran tehtävänä.²⁰³ Uusien sotealueiden syntymistä odoteltaessa Tehy yhdisti vuonna 2016 loppuissakin sairaanhoidopiireissä ja niiden keskussairaaloissa olleita ammattiosastoja siten, että erikoissairaanhoidosta vastaavat tehyläiset kuuluivat vastaisuudessa kaikki tulevilla sotealueilla yhteen ja samaan ammattiosastoon. Monin paikoin näihin uusiin suuriin ammattiosastoihin liitettiin lisäksi jäsenmäärältään pieniä, yhden tai useamman kunnan alueella toimineita osastoja.²⁰⁴ Tehyn ammattiosastorakenteita piti jatkuvasti järjestellä uudelleen sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden muuttuessa. Se ei ollut helppoa, sillä jäsenet pelkäsivät puhevallan ja osaston varojen menettämistä.²⁰⁵

Omalla tavallaan Tehyssä oli menossa ammattiosastoraken- teita uudistettaessa soteuudistuksen kaltainen prosessi samantyyppisine huolineen.

Katri Lindqvist
2022

Vaikeuksia aiheutti myös pitkittynyt soteuudistusprosessi monine käänteineen: uudistuksen sisältö ja suunnitellut uudet palvelurakenteet ehtivät muuttua moneen kertaan ennen 2020-lukua. Tehyllä ei pitkään ollut tietoa siitä, millaisia tulevat työnantajaorganisaatiot olisivat, mikä herätti huolta

jäsenistössä. Soteuudistuksen vaikutukset Tehyn kenttäorganisaatioon olivat viestintäjohtaja Katri Lindqvistin mukaan monenlaiset: ”Omalla tavallaan Tehyssä oli menossa ammattiosastorakenteita uudistettaessa soteuudistuksen kaltainen prosessi samantyyppisine huolineen. Tehyssä piti esimerkiksi pohtia, sijaitsiko ammattiosastojen lakkauttamisten seurauksena syntynyt uusi suurempi osasto liian etäällä monista jäsenistään ja tulivatko reuna-alueilla olevien tehyläisten edut huomioon otetuiksi.”²⁰⁶

Kentällä tehty uuras työ suurempiin ammattiosastokokonaisuuksiin pääsemiseksi tuotti tulosta, ja ammattiosastojen määrä väheni huomattavasti. Ammattiosastoja oli 2006 yli 400 ja vuoden 2016 päättyessä runsaat 200, mikä on niiden karkea lukumäärä myös keväällä 2022.²⁰⁷

Paikallista edunvalvontaa tukemassa

Synkät talousnäkymät johtivat syksystä 2008 lähtien myös sotealalla lomautuksiin, kun Yhdysvalloista liikkeelle lähtenyt globaali taluskriisi alkoi entisestään heikentää kuntatalouden näkymiä ja vauhdittaa sotealan rakennemuutoksia. Lomautusten ohella määräaikaisia työsuhteita jätettiin uusimatta, eikä eläkkeelle jäävien tilalle aina palkattu ketään. Tehyn näkökulmasta lomautukset eivät olleet vain kyseenalainen, vaan suorastaan järjetön toimenpide: lomautukset aiheuttivat lisätöitä, jotka veivät säästöiltä pohjaa pois. Terveystalouden toiminta oli jo ennen taloustaantumaa rakentunut ylitöiden ja tuplavuorojen varaan, ja henkilöstösäästöt tulisivat vaarantamaan potilasturvallisuuden ja heikentämään alan veto-voimaa. Tehy muistutti, että työpaikoilla, joissa lomautuksiin turvauduttaisiin, ei myöskään syntyisi aikaa eikä innostusta kehittää työnjakoa, organisaatiota saati hoitoketjuja.²⁰⁸

Tehyn edunvalvontayksikön johtaja Minna Helle listasi Tehy-lehdessä vielä muitakin syitä, joiden vuoksi Tehy vastusti lomautuksia: ”Lisäksi lomautukset lisäävät henkilöstön sairauspoissaoloja, syövät työntekijöiden motivaation ja lisäävät erikoissairaanhoidon kuluja.”

Lomautuksia ja säästösuunnitelmia kritisoidessaan Tehy vetosi myös 1990-luvun alkupuolen lamavuosien opetukseen:

Lisäksi lomautukset lisäävät henkilöstön sairauspoissaoloja, syövät työntekijöiden motivaation ja lisäävät erikoissairaanhoidon kuluja.

Minna Helle
2008

lomautukset eivät silloinkaan saaneet aikaan säästöjä, koska perusterveydenhuollon palveluista karsiminen sai potilaat kääntymään kalliimman erikoissairaanhoidon puoleen.²⁰⁹

Uutiset yt-neuvotteluista, lomautuksista ja irtisanomisista olivat näistä kannanotoista huolimatta vuodesta 2008 lähtien arkea tehyläisillä työpaikoilla. Kunnissa tehyläisille esitettiin myös sopimuksia, joilla lomarahoja vaihdettiin vapaapäiviin. Tehy ei tällaisia sopimuksia hyväksynyt, koska niissä oli kyse palkanalennuksesta.²¹⁰ Voimakas taloustaantuma jätti jälkensä myös yksityiseen terveydenhuoltoon, sillä yt-neuvottelut, lomautukset ja taloudelliset- tuotannolliset irtisanomiset lisääntyivät silläkin sektorilla merkittävästi.²¹¹ Tehy piti näitä ratkaisuja varsin lyhytnäköisinä, sillä koulutetusta hoitohenkilöstöstä oli samanaikaisesti pulaa.²¹²

Palvelurakennemuutosten myötä tehyläisiä myös siirtyi kuntasektorilta yksityispuolelle. Tehy tuki paikallisia toimijoita kuntapalvelujen yhtiöittämissä kaltaisissa rakennemuutostilanteissa. Yhtiöittämissä varten laadittiin ohjeet Tehyn

sisäiseen käyttöön ja järjestettiin tarpeen mukaan paikallisia jäsentilaisuuksia.²¹³ Tehtävänsiirroista ja työnkuvan laajentamisen kaltaisista työnjaon muutoksista sopimisen helpottamiseksi laadittiin Tehyssä erillinen opas, sillä keskustuomistoon ja aluetoimistoihin tuli 2010-luvun alussa yhä enemmän aihepiiriä koskevia kysymyksiä. Ongelmaksi oli muodostunut uusien tehtävien vastaanottaminen ennen palkkauksesta sopimista, eikä työnantaja yleensä halua sopia jälkikäteen uusien tehtävien vaikutuksista palkkaukseen.²¹⁴

Kuntasektorilla voitiin paikallisesti sopia hyvin monenlaisista asioista; yleisimmin työaika-asioista, klinisen lisätyön teosta, hälytys- tai kutsurahasta, hammashuollon päivystyksestä ja varallaolosta. Sopimusten tulkinnasta syntyi kuitenkin toisinaan kiistoja. Koska paikallisten sopimusten riitauttaminen oli osoittautunut hankalaksi, käynnistettiin Tehyssä paikallistoiminnan tehostamiseksi vuonna 2008 paikallisen sopimisen projekti, jossa luotiin linjauksia, ohjeistettiin sopimustoimintaa ja laadittiin sopimustoiminnan opas.²¹⁵

Sotealan työnantajat olivat monesti haluttomia tekemään paikallisia sopimuksia, mutta sen sijaan olivat halukkaita sopimaan asioista suoraan työntekijän kanssa. Sen vuoksi Tehy korosti vuonna 2010 valmistuneissa paikallisen sopimisen linjauksissaan, että virka- ja työehtosopimusten määräyksistä poikkeava sopiminen oli tehtävä kollektiivisesti, eli siitä huolehti henkilöstön edustaja tai ammattiosasto. Työntekijäkohtaisesti oli mahdollista sopia vain työehtosopimuksia paremmasta palkasta tai muusta edusta. Paikallisen sopimustoiminnan tarkoituksena oli täydentää liittotason sopimista, parantaa tehyläisten ansiokehitystä ja työsuhteen ehtoja. Tehy tuki paikallistoimijoita keräämällä tietoa hyvistä paikallisen sopimisen käytännöistä ja kouluttamalla luottamusmiehiä, työsuojeluvaltuutettuja, ammattiosastojen puheenjohtajia ja hallitusten jäseniä. Liitto tarjosi myös jäsenilleen opastusta henkilökohtaisia palkkaneuvotteluja varten.²¹⁶

Paikallinen sopiminen sujui hyvin sellaisissa riittävän suurissa kuntasektorin työpaikoissa, joissa Tehyllä oli ammatimaisia, päätoimisia luottamusmiehiä. Pienissä työpaikoissa, joissa luottamusmiehellä oli mahdollisuus käyttää tehtävään

vain 1–2 tuntia viikossa, oli tilanne paljon haastavampi, koska luottamusmiehen tehtäviin kuului paljon muutakin kuin neuvottelutoiminta. Tällöin luottamusmiehelle ei kertynyt riittävää rutiinia ja osaamista, minkä seurauksena työntekijät ryhtyivät helposti vastustamaan paikallista sopimista.²¹⁷

Tehy pyrki tukemaan paikallista edunvalvontaansa Hyvän Edunvalvonnan Tuki- eli HET-ryhmillä, jollaisia Tehyssä oli ollut 2000-luvun alkuvuosista lähtien. Alueellisesti koottuihin HET-ryhmiin kuului luottamusmiesten ohella tarvittaessa muitakin paikallisia aktiivitoimijoita, ja ryhmätapaamisten aihepiirit liittyivät aina paikalliseen edunvalvontatoimintaan ja luottamusmiestoiminnan tukemiseen. Julkisen ja yksityisen sektorin luottamusmiehille oli erikseen omat HET-ryhmänsä, mutta myös sekaryhmiä toimi jonkin verran. Ryhmiä vetivät ryhmänohjaajakoulutuksen saaneet ja kokeneet pääluottamusmiehet. Tehyn vuonna 2015 tekemän tutkimuksen mukaan HET-ryhmissä mukana olleet olivat erittäin tyytyväisiä niiden toimintaan.²¹⁸

Paikallisesti Tehyllä oli vahvin asema erikoissairaanhoidosta vastaavissa sairaanhoitopiireissä ja niiden keskussairaaloissa, joissa työskenteli runsaasti Tehyn edustamaa hoitohenkilökuntaa ja joiden pääluottamusmiehenä oli tehyläinen. Kuntien perusterveydenhuollossa huomattava osa hoitoalan henkilöstöstä oli puolestaan lähihoitajia ja vastaavia toisen asteen koulutuksen omaavia työntekijöitä, joista suurin osa kuului SuPeriin. Työnantajan oli näin sairaanhoitopiireissä käytännössä pakko neuvotella Tehyn kanssa, kun taas peruskunnissa neuvottelutoiminnasta vastasi usein SuPerin luottamusmies, eikä Tehyllä ja tehyläisellä luottamusmiehellä ollut tällöin välttämättä suoraan pääsyä neuvottelupöytään.²¹⁹

Sotealan yksityissektorilla Tehyn paikallistoiminnan edellytykset olivat monin tavoin toisenlaiset. Vuonna 2015 Tehyn jäsenistä työskenteli yksityissektorilla 17 prosenttia, ja heidän työpaikkansa olivat keskenään hyvin erilaisia, parin hengen yrityksistä suuriin terveystietoihin. Yksityissektorilla noudatettiin 2010-luvun puolimaissa noin kymmentä eri työehtosopimusta, mutta monilla työpaikoilla sellaista ei ollut lainkaan.²²⁰ Hoitohenkilökuntaa edustavat luottamusmiehet

olivat Tehyn, SuPerin ja ERTOn muodostaman Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN:n (vuodesta 2020 Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö Sote ry:n) yhteisesti asettamia, eikä jokaisella liitolla ollut omaa luottamusmiestä.

Paikallistason kehitystyö edellytti uusien toimijoiden löytämistä vanhojen rinnalle. Pian vuoden 2007 työtaistelun jälkeen Tehy käynnisti alle 35-vuotiaille jäsenilleen tarkoitetun Nuori tehyläinen -koulutuksen, jonka avulla etsittiin ja myös löydettiin uusia nuoria aktiiveja. Näihin edelleen järjestettäviin koulutuksiin osallistui 2010-luvulla noin sata henkeä vuosittain. Lisäksi järjestettiin alueellisia, lyhyitä järjestötoiminnan koulutuskokonaisuuksia, joilla pyrittiin madaltamaan osallistumiskynnystä. Vaikka koulutustarjonnan lisääntyminen toikin toimintaan lisää siitä kiinnostuneita, oli kenttätason aktiivien rooli uusien tulijoiden mukaan houkuttelemisessa edelleen keskeinen.²²¹

Paikallisen sopimisen toimintakulttuuri oli hajanaisella yksityissektorilla vielä 2010-luvun alkaessa vakiintumatonta ja kuntasektoria huomattavasti rajatumpaa. Työehtosopimustasoisesti voitiin sopia toisin lähinnä vain työehtosopimuksissa erikseen mainituista asioista, kuten työaikaan liittyvistä kysymyksistä.²²²

Aktiivisten paikallistoimijoiden ja luottamusmiesten löytäminen oli perinteisesti yksityissektorilla vaikeaa. Sotealan organisaatiot muuttuivat koko ajan yrityskauppojen ja omistusjärjestelyjen vuoksi, työpaikat olivat usein pieniä ja joukkovoimaa oli vaikea saada hoitohenkilöstön vaatimusten taakse. Työnantajat pyrkivät myös sopimuksin kontrolloimaan luottamusmiesten määrää. Näin yksityissektorin luottamusmies kuormittui helposti liian tehtävämäärän vuoksi. Lisää haasteita sektorin toimijoille loi yksityisen palvelutuotannon laajentuminen.²²³ Kaikkea Tehyn yksityissektorin paikallistason toimintaa hankaloitti myös henkilökunnan julkissektoria alhaisempi järjestäytymisaste.²²⁴

Tehy käynnisti yksityissektorilla vuonna 2013 luottamusmieskampanjan, jonka tavoitteena oli kannustaa tehyläisiä lähtemään ehdolle luottamusmiesvaaleissa, vahvistaa luottamusmiesjärjestelmää ja yksityissektorin järjestäytymistä sekä

Erityisen hankalaa on ollut löytää luottamusmiehiä sektorin pienille työpaikoille, koska neuvottelutoiminta on niissä varsin vaativaa ja jäsenistöä on luottamusmiehen tukena vain vähän.

Anna-Leena Brax
2022

parantaa paikallista edunvalvontaa. Välillisenä tavoitteena oli myös ammattiosastojen ja luottamusmiesten yhteistyön lisääminen ja ammattiosastojen toimintaympäristön muutosten hallinta. Kampanja tuotti yksityissektorin luottamusmiehopaan luottamusmiehen tueksi ja sisälsi edunvalvontakiertueen 15 paikkakunnalla.²²⁵ Yksityissektorilla toimiville tehyläisille tarkoitettu Me Tehyssä -koulutus alkoi vuonna 2016, ja se sai osan osallistujistaan ryhtymään paikallisiksi toimijoiksi, kuten luottamusmiehiksi.²²⁶

Luottamusmiehistä on Tehyn varapuheenjohtajan Anna-Leena Braxin mukaan yksityissektorilla yhä pulaa: ”Erityisen hankalaa on ollut löytää luottamusmiehiä sektorin pienille työpaikoille, koska neuvottelutoiminta on niissä varsin vaativaa ja jäsenistöä on luottamusmiehen tukena vain vähän.”²²⁷

Tehyn paikallistoimintaa tukevoitti myös työtaisteluvalmiuden parantaminen. Vuosien 2009–2010 neuvottelukierros oli osoittanut, että liitolla tuli olla pysyvät valmiudet erilaisiin tukitoimiin paikallisissa työtaisteluissa. Kuntasektorin tukitoimiorganisaatiota uudistettiin 2010-luvun alussa, kun ensimmäisen varapuheenjohtajan Rauno Vesivalon johtama tukitoimityöryhmä valmisteli uuden tukitoimintaorganisaation sekä tukitoimintamalleja eri tilanteisiin. Tukitoimia koskevilla päätöksissä valtuusto oli ylin päättävä elin; hallitus nimesi tarvittaessa tukitoimien keskusjohdon valmistelemaan tukitoimintasuunnitelmia ja pitämään ne ajan tasalla.

Suurimmat muutokset tapahtuivat alue- ja paikallistasolla: entinen aluejohto poistettiin uudistuksessa, ja työtaistelujen paikallisjohto koostui uudessa mallissa ammattiosaston hallituksesta. Jokainen ammattiosasto nimesi vastedes hallituksensa sisältä tukitoimien paikallispäällikön, hänen varahenkilönsä sekä tiedottajan.²²⁸ Tukitoiminnan uudistaminen vaati Tehyltä runsaasti panostusta paikallistason toimijoiden kouluttamiseen.

Pettymyksiä ja tuskastumista uudistuksista huolimatta

Pitkään valmisteltu uusi terveydenhuoltolaki astui voimaan vuonna 2011. Lain tarkoituksena oli potilaiden aseman, palvelujen ja hoidon parantaminen antamalla potilaalle mahdollisuus valita hoitopaikkansa, takaamalla palvelujen yhdenvertainen saatavuus sekä kohentamalla hoidon laatua ja potilasturvallisuutta. Laissa täsmennettiin myös erikoissairaanhoidon hoitotakuuta asettamalla kolmen kuukauden aikaraja hoidon tarpeen arvioinnin edellyttämien erikoislääkärin arvioiden tai tutkimusten suorittamiselle. Kuntien yhteistyön tiivistäminen terveyspalvelujen tuottamisessa oli myös yksi lain tavoite, sillä tuotettaessa terveyspalveluja hyvin pienelle väestömäärälle ei hoidon laatua kyetty riittävästi takaamaan.²²⁹

Terveydenhuoltolaki ja vuoden 2013 alusta voimaan tullut ensihoitoasetus voimistivat keskustelua sotepalvelurakenteiden muutoksista ja lisäsivät erityisesti ensihoidon palvelurakennemuutoksia. Ensihoitopalvelut siirtyivät sairaanhoitopiirien järjestämisvastuulle, ja joissakin tapauksissa piirit ryhtyivät tuottamaan valtaosan ensihoitopalveluista itse.²³⁰

Uusi terveydenhuoltolaki tuotti monelle terveydenhuollon ammattilaiselle pettymyksen, koska laissa ei puututtu sotealan monikanavaisen ja ongelmallisen pidettyyn rahoitukseen.

◀ Terveydenhuoltolaki ei täyttänyt kaikkia hoitohenkilöstön sille asettamia toiveita.

Siihen ei myöskään selkeästi kirjattu hoitotyön johtajien itsenäistä asemaa eli niin sanottua kaksijohtajajärjestelmää, vaikka Tehy oli lain valmisteluvaiheessa sitä vaatinut; järjestelmässä hoitotyön johtaja ja johtava (yli)lääkäri olivat tasaveroisessa asemassa, ja kummallakin oli esittelyoikeus kunnan, kuntayhtymän tai sairaanhoitopiirin päättävissä elimissä.

Hoitotiedettä ollaan viemässä lääketieteen alaisuuteen [...] Hoitotyön tukipalveluiden pitää olla hallintoylihoitajan ja ylihoitajien vastuulla, koska he ovat alan asiantuntijoita.

Päivi Nygren

2014

Niinpä lain voimaantulon jälkeen kunnissa ja sairaanhoitopiireissä syntyi eri puolilla Suomea taas kerran hoitotyön johtajuuskiistoja, ja kunnissa tehtiin johtosääntöjä, joissa Tehyn mielestä vähäteltiin hoitoalan johtamista. Näin kävi siitä huolimatta, että soteuudistus oli synnyttämässä suurempia palvelurakennekokonaisuuksia, joissa nimenomaan tarvittiin ammattitaitoista johtamista ja selkeitä johtamisjärjestelmiä. Tehyn mukaan koko soteuudistus oli vaarassa ilman hoitotyön johtajia, sillä he vastasivat pitkälti uudistuksen käytännön toteuttamisesta: henkilöstön saatavuudesta, pysyvyydestä ja työhyvinvoinnista, minkä ohella he kehittivät hoitotyötä.²³¹

Tehyn jo Paras-hankkeen aikana esittämät epäilyt hoitotyön aseman heikkenemisestä soteuudistuksen kestäessä näytti-

vät näin toteutuvan. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin hallintoylihoitaja Päivi Nygren kiteytti Tehyn huolenaiheita kommentoidessaan tilannetta omalla työpaikallaan: ”Hoitotiedettä ollaan viemässä lääketieteen alaisuuteen [...] Hoitotyön tukipalveluiden pitää olla hallintoylihoitajan ja ylihoitajien vastuulla, koska he ovat alan asiantuntijoita.”²³²

Soteratkaisun pitkittyessä ja alan lainsäädännön muuttuessa sotealan kentän valtasi 2010-luvun alkupuoliskolla hermos-tuneisuus. Palvelurakenteiden uudistamisella oli jo kiire, sillä kuntien talousahdinko oli selvästi nähtävissä: Tehyn mukaan sosiaali- ja terveydenhuolto kärsi jatkuvasta tietoisesta alibud-jetoinnista erityisesti suurissa kaupungeissa.²³³ Toimintoja siirrettiin kuntien, kuntayhtymien, liikelaitosten ja yritysten välillä, minkä ohella uusia liikelaitoksia ja kuntien omistamia yhtiöitä perustettiin samalla kun vanhoja purettiin.²³⁴

Palvelurakenteiden kehittäminen ei Tehyn mielestä pelkäästään riittänyt parantamaan toiminnan tuloksellisuutta, vaan tulosta tehtiin pitkälti työelämän arjessa, henkilöstön osaamisen ja työpanoksen voimin. Sotealan tuloksellisuutta ei ollut syytä mitata vain rahassa tai suoritteina. Ratkaisevaa oli, kuinka paljon ja kuinka vaikuttavia ja laadukkaita terveystal-veluja pystyttäisiin tuottamaan.²³⁵

Tehyssä alettiin alkuvuonna 2014 tuskastua myös poliit-tisten päättäjien kiistelyyn sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksesta. Kataisen hallituksen hallituspuolueet – Kokoomus, SDP, Vihreät, Ruotsalainen kansanpuolue ja Kristillisdemokraatit sekä huhtikuuhun 2014 saakka Vasem-mistoliitto – kinastelivat yhä kuntien pakkoliitoksista, mikä Tehyn mielestä vei huomion pois itse pääasiasta. Puheenjoh-taja Rauno Vesivalon mielestä ”populistinen pakkoliitoskes-kustelu” ei edistänyt hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta. Kunta- ja palvelurakennemuutos soteuudistuksineen oli yksinkertaisesti pakko toteuttaa hyvinvointiyhteiskunnan ja sen palvelujen säilyttämiseksi, mutta Vesivalon mukaan kuntapäätäjien kriisitietoisuus palvelujen tulevaisuudesta ei vaikuttanut olevan vielä riittävän suuri. Tehyn jäsenistö oli jo kyllästynyt odottamaan soteratkaisuja.²³⁶

Soteratkaisu alkaa hahmottua

Kuntien pakkoliitoskaavailujen kariuduttua Kataisen hallitus esitti maaliskuussa 2014 viiteen sotealueeseen (kuntayhtymään) perustuvaa soteratkaisua, jossa nämä viisi aluetta rakentuvat pääosin viiden jo olemassa olleen erikoissairaanhoidon erityisvastuualueen (erva-alueen) pohjalle. Kunnat ja kuntayhtymät vastasivat mallissa sotepalveluiden tuottamisesta, rahoittamisesta ja järjestämisestä. Niiden vastuulla oli myös osa erikoissairaanhoidon sekä sosiaalihuollon tehtävistä siten, että tavoitteena oli mahdollisimman laajan palvelukokonaisuuden muodostuminen.²³⁷

Tehy kritisoi mallin mukaista lakiluonnosta henkilöstön aseman ja vaikutusmahdollisuuksien unohtamisesta. Sotealueen toimielimiin piti liiton mielestä nimetä henkilöstön edustus, jotta työntekijöiden kokemus ja osaaminen saataisiin käyttöön. Tehy myös vaati työntekijöiden irtisanomissuojan säilymistä ja liikkeenluovutuksen periaatteiden noudattamista rakenteellisia muutoksia tehtäessä: työntekijöiden tuli voida siirtyä uuden työnantajan palvelukseen vanhoina työntekijöinä. Liikkeenluovutusten yhteydessä palkat ja työsuhteen ehdot oli yhtenäistettävä, ja harmonisointi oli toteutettava kahdessa vuodessa.²³⁸

Rakenneratkaisultaan malli oli Tehyn mieleen, olihan liiton tavoitteena saada suuremmat kokonaisuudet sotepalveluja

järjestämään.²³⁹ Vaikka eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta muutti helmikuussa 2015 hallituksen esitystä merkittävästi poistamalla sen keskeisen osan eli viisi sotealuetta, törmäsi esitys kuitenkin perustuslaillisiin ongelmiin.²⁴⁰

Eduskuntavaalien 2015 jälkeen muodostettu Juha Sipilän hallitus lähti toteuttamaan soteuudistusta perin erilaisista lähtökohdista kuin edeltäjänsä Kataisen hallitus. Marraskuussa 2015 päästiin sopuun siitä, että soteuudistus etenisi 15 sotealueen ja sen rinnalla toteutettava maakuntauudistus 18 maakunnallisen itsehallintoalueen (helmikuusta 2016 lähtien nimeltään maakunta) rakennemallin mukaisena. Kuntien ja kuntayhtymien 220 000 sotealan työntekijän oli tarkoitus siirtyä liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti maakuntien palvelukseen vuoden 2019 alussa. Samalla potilaan valinnanvapautta erikoissairaanhoidossa lisäävää lainsäädäntöä alettiin valmistella osana soteuudistusta.²⁴¹

Maakunnallisessa sotemallissa merkittävä muutos oli perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhdistyminen saman järjestäjän eli sotealueen vastuulle. Kunnan asemaa oltiin muutenkin muuttamassa merkittävästi, koska noin puolet sen kustannusvastuista tulisi siirtymään maakunnalliselle palvelujen järjestäjälle.²⁴² Maakunnan oli erotettava toiminnassaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen. Jos maakunta tuottaisi itse palvelut, olisi sen yhtiöitettävä nämä toimintonsa. Maakunnat saattoivat myös ulkoistaa palvelujen tuottamisen alan yritysten tai kolmannen sektorin toimijan tehtäväksi.²⁴³ Uudistuksen alkuperäinen aikataulu osoittautui pian liian tiukaksi, ja sen toimeenpanoa lykättiin vuodelle eteenpäin eli 1.1.2020 saakka.

Tehylle soteuudistuksen tavoitteiden muuttuminen oli varsin epämiellyttävä yllätys. Tehyn näkökulmasta maakuntien perustaminen ja laaja valinnanvapaus olivat vesittämässä koko uudistuksen: sen alkuperäiset tavoitteet, kuten hoidon saatavuuden parantaminen ja kustannusten hillitseminen, näyttivät jäävän sivuseikaksi.²⁴⁴ Usko siihen, että soteuudistus hillitsisi kustannusten kasvua, oli vuonna 2016 valtaosassa Suomen kuntia jo hiipunut.²⁴⁵

Myös hankkeen hidas eteneminen turhautti Tehyä. Puheenjohtaja Rauno Vesivalo puki näitä tunteja Tehy-lehdessä sanoiksi: ”Miten on mahdollista, ettei kansalaisia palvelevaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää pystytä uudistamaan sujuvasti? Nyt on vaarassa, että sote – kaikkein tärkein – jää maakuntaudistuksen jalkoihin. – Sote-uudistuksessa on auki vielä monia tärkeitä asioita, kuten rahoitus ja valinnanvapaus. Nyt tarvitaan ripeästi päätöksiä.”²⁴⁶

Sipilän hallituksen esittämän soteuudistuksen toteutumiseen alettiin vuoden 2016 mittaan valmistautua sotealan kentällä, kun hallitus vähän kerrassaan tarkensi uudistusta koskevia linjauksiaan. Kuntasektorin tehyläisistä valtaosa – varhaiskasvatusta lukuun ottamatta – oli siirtymässä maakuntien ja niiden organisaatioiden palvelukseen, ja uudistuksella olisi heijastusvaikutuksia myös yksityissektorilla työskenteleviin tehyläisiin.²⁴⁷

Tehyn jäsenilta Vanhalla Ylioppilastalolla Helsingissä tammikuussa 2018.

Sipilän hallitus pääsi joulukuussa 2016 sopuun valinnanvapausmallista. Sen mukaan kansalaiset saivat niin sanotun monituottajamallin pohjalla valita vuodeksi kerrallaan, minkä yksityisen, julkisen tai kolmannen sektorin ylläpitämän terveysaseman eli sotekeskuksen palveluja he käyttäisivät. Perusterveydenhuollon ohella valinnanvapautta oltiin ulottamassa osin myös erikoissairaanhoidon. Kokoomuksen soteneuvottelijan Paula Risikon mukaan sosiaali- ja terveysmarkkinoista kaksi kolmasosaa olisi tulevaisuudessa mukana valinnanvapaudessa, joskin uudistuksen tullessa vuonna 2019 voimaan osuus olisi aluksi tätä pienempi.²⁴⁸

Uudistuksen sisällön käytyä näin kokonaisuudessaan selväksi syntyi mediassa vilkas keskustelu. Sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtymistä noin 300 kunnalta 18 maakunnan vastuulle kiitettiin, sillä vastuunkantajien määrän vähenemistä ja niiden koon kasvua pidettiin yleisesti perusteltuna. Valinnanvapauttakin kannatettiin, mutta sen toteutustapa arvelutti. Hallituksen valinnanvapauslinjausten, monituottajamallin ja valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden yhtiöittämisvelvollisuuden pelättiin synnyttävän pirstaleisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän: yhtiöitetty valinnanvapaus- ja monituottajamalli tulisi pirstomaan vastuuta takaisin pienemmille sotekeskuksille, mikä ei olisi ongelmatonta.²⁴⁹

Sipilän hallituksen sotemalli mietitytti myös Tehyä monin tavoin. Sotealan yksityissektori oli kasvamassa, koska sotepalveluita saattoivat monituottajamallin mukaisesti tuottaa julkisen puolen lisäksi yritykset ja järjestöt. Sotepalvelujen järjestämisen ja tuottamisen erottaminen toisistaan sekä yhtiöittämisvelvollisuus olivat lisäämässä tehyläisten työsuhteiden epävarmuutta. Tehyssä arveltiin, että monituottajamalli ja valinnanvapauden laajeneminen erikoissairaanhoidon näkyisivät ammattihenkilöiden työnjaossa erityisesti työpaikkojen muutoksina ja katoamisina. Vaarana oli, että henkilöstöstä tulisi puheenjohtaja Millariikka Rytkösen sanoin ”kysynnän mukaan joustava elementti”.

Määräaikaisuuksien ja nollasopimusten määrän oletettiin lisääntyvän, koska yksityisellä sektorilla riski työvoiman tarpeen vaihtelusta oli usein tapana säilyttää työntekijälle. Tehy

uskoi myös, että vuokratyövoiman käyttö ja yhteistoimintaneuvottelujen kierre tulisivat olemaan sotealalla arkea.²⁵⁰ Kriittisen asiantuntijapalautteen ansiosta sotelainsäädännöstä poistettiin joulukuussa 2017 erikoissairaanhoidon valinnanvapauden sisältäneet kohdat.²⁵¹

Soteuudistuksen suunnitteleminen 2010-luvun jälkipuoliskolla laajojen sote- ja itsehallintoalueiden pohjalle muutti näin palvelurakenteiden kehittämisen perusteita ja samalla hämärsi rajapintaa julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Ennen ulkoistusten ja yhtiöittämisten perusteina olivat säästötavoitteet ja tyytymättömyys kuntayhtymien tuottamien palveluiden hinnoitteluun, mutta sittemmin kunnat pyrkivät ulkoistuksilla ja yhtiöittämisillä varmistamaan sotepalveluiden jatkuvuuden omalla alueellaan.²⁵² Useat uudet maakunnalliset kuntayhtymät aloittivat toimintansa 2010-luvun viime vuosina, ja kuntatyönantajat yhtiöittivät yhä enemmän sotepalvelujaan, mikä siirsi tehyläisiä kuntasopimuksen piiristä yksityissektorin työehtosopimusten piiriin.²⁵³

Sotesuunnitelmat myllertävät järjestörakenteita

Sotealan kuntasektorin etujärjestöjen oli mukautettava rakenteitaan ja toimintaansa vastaamaan soteuudistuksen kaavailemia muutoksia. Uudistus tulisi muuttamaan neuvottelujärjestelmää, koska sosiaali- ja terveydenhuoltoon oli syntyvässä uusi toimija eli maakunta. Sotealan murros oli johtanut myös siihen, etteivät edunvalvonnan ongelmat olleet enää pelkästään sektorikohtaisia. Soteuudistuksen vuoksi Tehyn oli lisäksi varauduttava yksityisen sektorin laajenemiseen ja sen rakennemuutoksiin sekä uusien työehtosopimusten neuvottelutoimintaan.²⁵⁴

Tehyn edunvalvonnan uudistaminen käynnistyi vuonna 2017, kun liiton uudeksi edunvalvontajohtajaksi valittiin Ammattiliitto Prossa työskennellyt Else-Mai Kirvesniemi. Hänellä oli vahva laajentuvan yksityissektorin edunvalvonnan tuntemus. Kirvesniemen aloitteesta edunvalvonnan uuteen organisaatioon perustettiin vuonna 2018 työehtosopimustiimi, johon kuului sekä julkisen että yksityisen sektorin neuvottelutoiminta sekä uusi oikeuspalvelutiimi.²⁵⁵

Nämä päätökset käynnistivät Tehyn julkisen ja yksityissektorin edunvalvonnan integroitumisen. Ratkaisu osoitautui erittäin onnistuneeksi, sillä nämä sektorit olivat yhä kietoutuneempia toisiinsa, eikä niitä ollut enää syytä pitää

◀ Tehyn valtuusto koolla helmikuun alussa 2018, puhumassa puheenjohtaja Millariikka Rytkönen.

Tehyn organisaatiossa erillisinä. Tehyn jäsenistöä liikkui sektorien rajapintojen yli yhä enemmän, sillä yhtiöittämisten ja ulkoistamisten rinnalla aiemmin ulkoistettuja toimintoja otettiin sittemmin monin paikoin takaisin kunnan omaksi toiminnaksi.²⁵⁶ Näiden uudistusten yhteydessä edunvalvonnan resursseja myös vahvistettiin perustamalla kolme uutta lakimiestehtävää ja kaksi uutta osa-aikaista edunvalvontaneuvojan tehtävää, koska edunvalvonnan työtehtävien määrä oli lisääntynyt merkittävästi.²⁵⁷

Oikeuspalvelun perustaminen ja luopuminen oikeusturvavakuutuksesta osoittautui tes-tiimin lähiesihenkilö Riikka Rapinojan mukaan pian oikeaan osuneeksi ratkaisuksi: ”Tehyn jäsenistö on ollut oikeuspalveluun hyvin tyytyväinen,

Tehyn jäsenistö on ollut oikeuspalveluun hyvin tyytyväinen, koska Tehy on sen myötä ottanut oikeusjutuissa kaiken taloudellisen riskin itselleen ja jäsenten käytettävissä ovat olleet Suomen työoikeuden parhaat asiantuntijat.

Riikka Rapinoja

2022

koska Tehy on sen myötä ottanut oikeusjutuissa kaiken taloudellisen riskin itselleen ja jäsenten käytettävissä ovat olleet Suomen työoikeuden parhaat asiantuntijat.”²⁵⁸

Muutkin hoitoalan työntekijöitä edustavat ammattiliitot olivat halukkaita tehostamaan edunvalvontaa poistamalla sektoreiden raja-aitoja. Tehy ja SuPer ryhtyivät syksyllä 2018 selvittämään sotealan julkisen ja yksityissektorin neuvottelujärjestöjen KoHon ja TSN:n uudistamis- ja kehittämistarpeita, ja tammikuussa 2019 Toimihenkilöliitto ERTO²⁵⁹ ja SPAL tulivat mukaan tähän selvitystyöhön. Kaikki liitot olivat yksimielisiä siitä, että neuvotteluorganisaatioiden toimintaa oli kehitettävä, koska soteuudistus tulisi muuttamaan toimintaympäristöä. Liittojen jäsenistöstä yhä useampi työskenteli yksityisellä sektorilla tai työnantaja vaihtui sektoreiden välillä työehtosopimuskehittämisen muuttuessa. Kuntasektorille oli myös syntymässä uusia toimintamalleja kuten osuuskuntia, jotka edellyttivät uusia työehtosopimuksia.²⁶⁰

Syksyn 2019 aikana päädyttiin ratkaisuun, jossa sekä julkisen että yksityisen sektorin edunvalvontaa päätettiin vahvistaa muodostamalla KoHosta ja TSN:stä yksi neuvottelujärjestö. Liitot perustelivat päätöstä sillä, että perinteinen neuvotteluraja yksityisen ja julkisen sektorin välillä oli hämärtyneenä ja neuvottelujärjestöjen kesken saattoi näin tulla sopimuskilpailua. Lisäksi järjestöjen toiminnot yhdistämällä voitiin supistaa päällekkäistä toimintaa.²⁶¹ Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN ry ja Kunta-alan koulutettu hoitohenkilöstö KoHo ry yhdistettiin maaliskuussa 2020, ja yhteisen uuden neuvottelujärjestön nimeksi tuli Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö Sote ry.²⁶²

Oma sopimus ja sote maaliin

Sotesta totta

Soteuudistuksen kiemuraiseen taipaleeseen tuli vielä vuoden 2019 eduskuntavaalien kynnyksellä yksi mutka. Juha Sipilän hallituksen aikana pitkään valmisteltu maakunta- ja soteuudistus kaatui lopulta keväällä 2019 mallin monimutkaisuuteen sekä perustuslaillisiin ongelmiin ja tulkintoihin.²⁶³ Tehy-lehdessä tapahtunutta kommentoitiin toteamalla, ettei perustuslaki ”taipunut hallituksen aikeisiin lisätä valinnanvapautta ja perustaa maakuntia”. Soteuudistuksen puoluepolitisoituminen oli lehden mielestä epäonnistumisen keskeinen syy:

”Seuraavan hallituksen olisi syytä kohota politiikanteon yläpuolelle ja ottaa kaikki kansanedustajat mukaan soteuudistuksen tekoon parlamentaarisessa hengessä. Muuten tästä ei ikinä tule valmista.”²⁶⁴

Tehy oli keväällä 2018 listannut päättäjille viisi soten avainsanaa päätöksenteon tueksi. Tehyn mukaan kysymys oli lopulta resursseista, laadusta, osaamisesta, johtamisesta ja tasa-arvosta. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutetun henkilöstön riittävästä määrästä ei voitu tinkiä, eikä palveluiden saatavuutta voitu lisätä laadun kustannuksella. Henkilöstön koulutustasoa ja osaamista piti nostaa eikä laskea. Soteuudistuksen onnistuminen edellytti myös, että ”hoitotyön ymmärrys” näkyi johtamisessa. Lisäksi Tehy korosti selvin sanoin

ajavansa edelleen vanhaa tavoitettaan eli palkkatasa-arvoa (ks. s. 126–132): ”Niin kauan kuin naisvaltaisen sosiaali- ja terveysalan palkkatasaarvoa ei nosteta, palkkatasa-arvo ei etene.”²⁶⁵

Näin Tehy kytki palkkatasa-arvon ja soteuudistuksen toteuttamisen tiiviisti toisiinsa.

Soteratkaisuun valmistautuminen jatkui Tehyssä muillakin tavoin. 2010-luvun viimeisinä vuosina liitossa uudistettiin työnantajamuutosten vuoksi ammattiosastorakenteita, ja jäsenistöä valmisteltiin rakenneuudistuksiin alueellisen muutosvalmennuksen avulla. Lisäksi alueelliset Rake-ryhmät toimivat rakennemuutosten valmistelussa verkostoitumisen ja yhteistyön tukena. Tehy tuki myös edustajiensa osallistumista uusien soterakenteiden valmisteluun paikallisilla tilaisuuksilla sekä konsultoimalla ja ohjeistamalla muutostilanteissa.²⁶⁶

**Niin kauan kuin
naisvaltaisen sosiaali-
ja terveysalan palkka-
tasoa ei nosteta,
palkkatasa-arvo
ei etene.**

Tehyn hallitus kesäkuussa 2018

Sipilän hallituksen maakunta- ja soteuudistuksen kaaduttua uudistuksen valmistelua jatkettiin suppeammassa muodossa sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämistä koskevana uudistuksena. Koulutettu hoitohenkilöstö oli siirtymässä kunnista ja kuntayhtymistä uusien maakunnallisten organisaatioiden palvelukseen. Käytännössä kaikkien kuntasektorilla työskentelevien tehyläisten työnantaja oli vaihtumassa varhaiskasvatuksen työntekijöitä lukuun ottamatta.²⁶⁷

Vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen hallitusvastuuseen nousi vasemmistopuolueiden, Keskustan, Vihreiden ja RKP:n muodostama koalitio. Pääministeri Antti Rinteen hallitus käynnisti hallitusohjelmansa mukaisesti soteuudistuksen valmistelun, missä pyrittiin ottamaan huomioon edellisten vaalikausien aikana tehty työ ja hankkeen perustuslailliset reunaehdot. Uudistus oli tarkoitus tehdä ”hallitusti ja vaiheistaen”: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopistettä siirretään perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Palvelut ovat yhteensovitettuja, hoitoketjut ovat sujuvia ja ihmiset saavat tarpeenmukaiset ja vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti.”²⁶⁸

Antti Rinteen jouduttua eroamaan pääministerin tehtävästä joulukuussa 2019 jatkoi hänen seuraajansa Sanna Marinin hallitus Rinteen hallituksen ohjelman toteuttamista. Marinin hallitus antoi 8. joulukuuta 2020 sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta esityksensä eduskunnalle.²⁶⁹ Esitykseen sisältyi useita Suomen palvelujärjestelmiin tehtäviä muutoksia, joista merkittävin rakenteellinen uudistus oli

▼ Sanna Marinin hallitus sai viimein vietyä soteuudistuksen maaliin saakka.

sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvelvoitteen siirtyminen kunnilta ja kaupungeilta 21 maakunnalle, joiden lisäksi Helsinki järjestäisi ainoana kuntana edelleen sotepalvelut itse.²⁷⁰

Maakuntien (myöhemmin nimeltään hyvinvointialueet) tehtäviksi esitettiin perustason sosiaali- ja terveydenhuolto, mukaan lukien suun terveydenhoito, kotihoito, mielenterveys- ja päihdekuntoutuspalvelut, avokuntoutuspalvelut, ehkäisevät palvelut ja neuvolapalvelut sekä pelastustoiminnan järjestäminen. Maakuntien ohella esitettiin perustettavaksi aiempia erityisvastuualueita vastaavat viisi yhteistoiminta-alueita erityistason palveluiden toteuttamiseksi.²⁷¹

Soteuudistus eteni viimein maaliin saakka, kun tämä 21 hyvinvointialueeseen pohjautuva Marinin hallituksen sote-esitys lakeineen hyväksyttiin eduskunnassa 23. kesäkuuta 2021. Hyvinvointialueille koottiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erikoistason palveluista ja niiden rahoituksesta sekä pelastustoimen järjestämisestä. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.7.2021, ja osa säännöksistä tuli voimaan 1.3.2022 uusien aluevaltuustojen työn alkaessa. Sotepalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kokonaisuudessaan hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen.²⁷²

Helsingin ja Uudenmaan soteratkaisut päätettiin toteuttaa erillisjärjestelyin. Uudellemaalle perustettiin neljä hyvinvointialuetta, ja Helsingille jäi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu. Lisäksi Uudellamaalla erikoissairaanhoidon järjestämisestä vastasi HUS-yhtymä. Terveydenhuollon järjestämisvastuu jakautui laissa ja järjestämissopimuksessa erikseen määriteltävällä tavalla alueen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä.²⁷³

Soteratkaisu on saanut osakseen kiitoksen ohella myös kritiikkiä, kuten kaikki soteuudistusyritykset sitä ennen. Marinin hallituksen ratkaisua on kritisoitu valtion liian tiukasta ohjauksesta, rahoituksen riittämättömyydestä ja uudistuksen aikataulusta sekä alueiden määrästä. Myös Uudenmaan erillisratkaisua on arvosteltu. Esimerkiksi THL:n mielestä Uudellamaalla ei toteudu uudistuksessa tavoiteltu integraatio eli erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaali-

huollon yhteen nivominen. Yksityiset palveluntuottajat ovat taas pelänneet, että valtion voimistuva sääntely estää ostopalveluiden käytön maakunnissa.²⁷⁴

Toteutumassa oleva soteratkaisu on monessa suhteessa Tehyn toiveiden mukainen. Sotepalvelut ovat jatkossakin pääosin julkisen sektorin verorahoilla tuottamia, ja yksityisillä palveluntuottajilla on täydentävä rooli. Tehy on korostanut, että sotepalvelujen tuottajana ja järjestäjänä olisi hyvä olla yksi toimija, ja tälle pohjalle toteutuva uudistus rakentuukin. Tehy on pitkään painottanut perusterveydenhuollon vahvistamisen tärkeyttä: muussa tapauksessa eivät soten kustannukset tule liiton mukaan koskaan tasaantumaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopistettä onkin uudistuksessa tarkoitus siirtää perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan, samalla huolehtien hyvin toimivasta erikoissairaanhoidosta. Tehy on kantanut huolta myös sotepalvelujen tasa-arvoisesta saavutettavuudesta, jossa on vielä parantamisen varaa. Aika näyttää, kykeneekö soteuudistus korjaamaan näitä epäkohtia.²⁷⁵

Tehyn jäsenistön taloudellisen edunvalvonnan kannalta oli tärkeää, että työntekijät siirtyivät hyvinvointialueiden palvelukseen liikkeenluovutuksen yhteydessä vanhoina työntekijöinä. Tehyn mielestä yhdenkään työntekijän palkkaa ei voinut näissä tilanteissa alentaa, kun palkkoja harmonisoitiin. Kun useilta työnantajilta eli kunnilta siirtyi henkilökuntaa yhden työnantajan eli hyvinvointialueen palvelukseen, pyrki Kunta-työnantajat kaventamaan tätä palkkaharmonisaatiota lainsäädännön keinoin. Tehy korosti, ettei se tulisi hyväksymään ratkaisuja, joissa hyvinvointialueella ryhdyttäisiin kuntien maksaman palkan perusteella laskettua mediaanipalkkaa.²⁷⁶ On siis todennäköistä, että moni tehyläinen saa palkkaharmonisoinnin yhteydessä pienen palkankorotuksen.

Palkkatasa-arvoa hakemassa

Kunta-alan työehtosopimusneuvottelut käynnistyivät taas kerran tammikuun puolivälissä 2020, kun palkansaajajärjestöt ja Kuntatyönantajat istuivat neuvottelupöytään. Kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) voimassaolo oli päätymässä 31. maaliskuuta. Tehy-lehdessä korostettiin Tehyn ja SuPerin neuvottelevan hyvässä yhteistyössä ”rinta rinnan”.²⁷⁷

Tehy ja SuPer latasivat kevään 2020 kunta-alan neuvottelukierrokseen suuria odotuksia. Sotealan oman työehtosopimuksen ohella järjestöjen keskeisenä tavoitteena oli saada vähintään ventialojen tasoiset palkankorotukset ja luopua kiky-tunneista kustannuksitta. Myös palkkatasa-arvon edistäminen oli liitoille kierroksella tärkeää. Tehy ja SuPer olivat julkaisseet yhdessä kevättalvella 2019 eduskuntakuntavaalien alla tasa-arvo-ohjelman, jonka tarkoitus oli herättää keskustelua miesten ja naisten välisestä palkkaerosta. Ohjelma esitti, miten palkkatasa-arvo voitaisiin toteuttaa kymmenessä vuodessa.²⁷⁸

Palkkatasa-arvoa oli pyritty parantamaan vuosikausia, mutta edistyminen oli ollut hidasta. Maan hallitus ja keskusjärjestöt olivat sopineet vuodesta 2006 lukien samapalkkaohjelmasta, mutta ohjelman avulla palkkatasa-arvoa oli kuitenkin saatu edistettyä varsin vähän. Tuolloisella vauhdilla palkkatasa-arvo saavutettaisiin Tehyn arvion mukaan vuonna 2090.²⁷⁹

Millaniikka Rytkönen valittiin Tehyn puheenjohtajaksi valtuuston järjestäytymiskokouksessa marraskuussa 2017 Pasilan Messukeskuksessa.

Palkkatasa-arvo on meille tehyläisille tärkeä asia. Eikä vain meille. Perusteettomat palkkaerot ovat myös yhteiskunnallinen ongelma, joka on tunnustettu laajasti. On poliittisten päättäjien vastuulla ratkaista se.

Millariikka Rytönen
2022

Puheenjohtaja Millariikka Rytönen kiteytti tehyläisen näemyksen palkkatasa-arvoon pyrkimisen tärkeystä Tehy-lehdessä: ”Palkkatasa-arvo on meille tehyläisille tärkeä asia. Eikä vain meille. Perusteettomat palkkaerot ovat myös yhteiskunnallinen ongelma, joka on tunnustettu laajasti. On poliittisten päättäjien vastuulla ratkaista se.”²⁸⁰

Tasa-arvo-ohjelma takaisi hoitohenkilöstölle 1,8 prosenttiyksikköä miesaloja korkeammat palkankorotukset kymmenen vuoden ajan.²⁸¹

Sosiaali- ja terveystalouden palkkaus ja työolot oli hoitoalan liittojen mielestä saatava kuntoon, jotta hoitohenkilöstö pysyisi alalla ja ammattitaitoisia henkilökuntaa olisi tulevaisuudessakin riittävästi.²⁸² Hoitoalan ammattilaisten alanvaihto oli Tehyn mukaan yleistymässä.²⁸³ Lisäksi muut Pohjoismaat kilpailivat suomalaisesta osaavasta hoitohenkilöstöstä, ja niin palkkatasa kuin työolotkin olivat sekä Ruotsissa että Norjassa Suomea merkittävästi paremmat.²⁸⁴ Tehy pyrki vanhaan tapaan kirkastamaan neuvottelutavoitteita jäsenistölleen jäsenilloissa. Helsingissä Finlandia-talossa tammikuun lopulla 2020 järjestetyssä jäsenillassa paikalla oli noin 600 tehyläistä, ja kaikkiaan jäseniltoja pidettiin tammi-maaliskuussa eri puolilla Suomea 24.²⁸⁵

Työehtosopimusneuvottelujen haasteena oli kunta-alan liittojen näkökulmasta se, että työnantajapuoli oli koordinoitusti sitoutunut niin sanottuun yleiseen, vientiteollisuuden määrittelemään linjaan. Työnantajaliitot eivät olleet valmiita millään alalla teknologiateollisuuden palkkaratkaisua hintavampiin sopimuksiin.²⁸⁶

Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen totesi vuoden 2020 alkupäivinä kommentoidessaan tuoretta teknologiateollisuuden työehtosopimusta, ettei palkkaneuvottelujen pohjaksi esitetty ”vientiveton malli” edistänyt palkkatasa-arvoa. Tehyn puheenjohtaja muistutti, etteivät Tehy ja SuPer suostuneet puhumaan mistään ”vientialojen mallista”, koska sellaisesta ei ollut missään vaiheessa sovittu työmarkkinaosapuolten kesken. Siksi teknologiateollisuuden uusi työehtosopimus, joka korotti alan palkkoja 3,3 prosenttia kahden vuoden aikana, ei voinut olla palkankorotustasoltaan hoitoalan liitoille mikään yläraja.²⁸⁷

KT lausui puolestaan neuvottelujen alla, että kuntatalouden tila oli ”historiallisen heikko”. Sitä kuvastivat neuvottelukierroksen alla käydyt kunta-alan poikkeuksellisen laajat yt-neuvottelut.²⁸⁸ Kuntatyönantajien mukaan Tehyn ja SuPerin palkkatasa-arvo-ohjelma tulisi maksamaan kunnille kahdeksan miljardia euroa ylimääräistä kymmenen vuoden aikana.²⁸⁹ Tehyssä arvioitiin, että palkkatasa-arvo-ohjelman toteuttaminen edellyttäisi ensimmäisen vuoden osalta noin 100 miljoonan euron panostusta valtiolta. Summa ei liiton mielestä ollut suuri, kun se suhteutettiin valtion budjetin menojen vuosittaiseen, noin 54–55 miljardin euron loppusummaan.²⁹⁰

KT otti selväsanaisesti kantaa myös Tehyn ja SuPerin tavoittelemaan sotealan omaan työehtosopimukseen. Kuntatyönantajan mukaan kunta-alan silloinen sopimusjärjestelmä oli joustava ja mahdollisti hyvin ”eri ammattiryhmien erityispiirteiden huomioinnin”. Uusille alakohtaisille sopimuksille ei näin ollut tarvetta.²⁹¹ Tehyn ja SuPerin mielestä oma sotealan työehtosopimus oli välttämätön, koska sen avulla alan työehtoja ja -oloja voitaisiin edistää tehokkaammin kuin silloisessa sopimusjärjestelmässä.²⁹²

Neuvottelutaktiikassaan sekä Tehy ja SuPer että KT joutuivat ottamaan huomioon jo pitkälle edenneet, joulukuussa 2019 työnsä aloittaneen Sanna Marinin hallituksen soteuudistussuunnitelmat. KT oli vielä vuonna 2018 käydyissä kunta-alan neuvotteluissa onnistunut kytkemään sotealan oman sopimuksen aikaansaamisen soteuudistuksen läpimenoon ja siirtämään asian työryhmässä edistettäväksi (ks. s. 64), mikä ei Tehylle ja SuPerille enää vuoden 2020 neuvotteluissa kelvannut. Tehyssä uskottiin kyllä soteuudistuksen onnistumiseen, mutta liitossa ei haluttu ottaa riskejä ja sitoa näitä asioita toisiinsa.²⁹³

Oman epävarmuustekijänsä kunta-alan sopimusneuvotteluihin toi yllättävä ja ei-toivottu vieras, maailmalta Suomeen alkuvuonna 2020 rantautunut koronaviruspandemia (ks. s. 147–157). Helmikuun lopulla raportoitiin ensimmäisestä suomalaisen saamasta SARS-CoV-2-infektiosta. Tällöin mediassa voimistuivat arvelut siitä, että valtiovalta voisi estää

lakkoilun vedoten yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen aiheuttamaan poikkeustilanteeseen.²⁹⁴ Koronapandemiasta johtuen työehtosopimusneuvottelut käytiin pääsääntöisesti etäyhteyksin, eikä työtaistelutoimiin ollut poikkeusolojen vallitessa realistisia mahdollisuuksia. Tehy ja SuPer päättivät maaliskuuhun taitteessa, etteivät ne turvautuisi neuvottelukierroksen aikana työtaistelutoimiin, koska kaikkien terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten osaamisen oli oltava koronapandemian aikana käytettävissä.²⁹⁵

Pandemia toi toisellakin tavalla oman sävynsä neuvotteluasetelmiin, sillä terveydenhuollon ammattilaiset joutuivat poikkeuksellisen kovan paineen alle koronapotilaita hoitessaan ja pyrkiessään pitämään terveydenhuollon pyörät pyörimässä. Pandemia lisäsi terveydenhuolto- ja sosiaalialan henkilöstön työtaakkaa ja teki hoitohenkilöstön työn merkityksen näkyvämmäksi kuin normaalioloissa. Tämä kaikki loi hoitoalan liitoille lisäpainetta puolustaa jäsenistönsä etuja. Toisaalta kuntatyönantaja saattoi pandemian ansiosta aiempaa perustellummin vedota kuntien heikkenevään talouteen vastustaessaan Tehyn ja SuPerin esittämiä korotuksia.²⁹⁶

Näistä lähtökohdista ei ollut ihme, että kunta-alan neuvotteluista tuli vuonna 2020 poikkeuksellisen pitkät ja vaikeat. Neuvotteluilmapiiri oli riitaisa erityisesti pääsopijajärjestöjen kesken, sillä muut pääsopijajärjestöt, Julkisan alan unioni JAU, vastustivat Kunta-alan koulutettu hoitohenkilöstö KoHon (maaliskuusta 2020 lähtien Sosiaali- ja terveystieteiden neuvottelujärjestö Sote ry:n) tavoittelemaa sotesopimusta ja palkkatasa-arvo-ohjelmaa. Kuntapöydän ristiriidat heijastuivat myös muihin Tehyn neuvottelupöytiin.²⁹⁷ Hoitoalan järjestöjä toisaalta lämmitti se, että niiden palkkatavoitteet saivat suomalaisilta vankkaa tukea. Yleisradion Taloustutkimuksella teettämässä tutkimuksessa yleistä linjaa korkeampia hoitajien palkan korotuksia kannatti tammikuussa 2020 lähes 80 prosenttia vastaajista.²⁹⁸

Kuntatyönantajan 17. maaliskuuta tekemä ehdotus koko kunta-alan yksivuotisesta sopimuksesta, jossa palkat olisivat yleisen linjan mukaisesti nousseet 1,3 prosenttia, ei kelvannut

Tehylle, SuPerille eikä muillekaan kunta-alan palkansaajajärjestöille.²⁹⁹ Osapuolten syvät erimielisyydet palkankorotusten suuruudesta ja sopimusten muustakin sisällöstä johtivat neuvottelujen keskeytymiseen. Tehyn ja Superin mielestä neuvotteluja ei ylipäänsä kannattaisi jatkaa ennen kuin poikkeustila Suomessa päättyisi. Niitä jatkettiin kuitenkin pian, mutta sopimukseen ei päästy ennen KVTES:n voimassaolon umpeutumista. KT:n työmarkkinajohtaja Markku Jalonen arveli 31. maaliskuuta, että ”vielä on matkaa ratkaisuun”.³⁰⁰

Päätavoite toteutuu

Pattitilanteen laukaisemiseksi neuvotteluosapuolet pysyivät valtakunnansovittelijalta vapaaehtoista sovittelua. Neuvotteluja käytiin huhtikuussa 2020 valtakunnansovittelija Vuokko Piekkalan johdolla, ja tavoitteena oli saada aikaan noin kahden vuoden mittainen sopimus vappuun mennessä. Muussa tapauksessa neuvottelut saattaisivat siirtyä syksyllä käytäviksi. Valtakunnansovittelija antoi 27. huhtikuuta ratkaisuesityksen, jonka sisällöstä ei ennen neuvotteluosapuolten vastauksia annettu tietoja julkisuuteen.³⁰¹ Mediassa arveltiin, että valtakunnansovittelija esittäisi kiky-tuntien poistamista kaikilta kuntien työntekijöiltä sekä noin kolmen prosentin palkankorotuksia.³⁰²

Esitys sisälsi kaksi yleiskorotusta: 1.8.2020 lukien korotukseksi esitettiin 26 euroa, kuitenkin vähintään 1,22 prosenttia, ja 1.4.2021 lukien korotuksen suuruus olisi ollut 0,8 prosenttia. Henkilökohtaisia lisiä olisi korotettu 1,22 prosentilla elokuussa 2020 ja 0,8 prosentilla huhtikuussa 2021. Huhtikuussa 2021 maksettaisiin vielä järjestelyerä, suuruudeltaan 1,0 prosenttia kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen palkkasummasta. Kilpailukyky sopimuksen perusteella sovitut säännöllisen työajan pidennykset eli kiky-tunnit poistuisivat 5. lokakuuta 2020.³⁰³

Muut kunta-alan palkansaajien neuvottelujärjestöt olisivat olleet valmiita hyväksymään valtakunnansovittelijan esityksen, mutta Sote ry – eli sen kuntasektorin jäsenet Tehy, SuPer ja SPAL – päätti hylätä sen.³⁰⁴ Tehyn mukaan ehdotuksen hyväksyminen olisi heikentänyt hoitajien asemaa ja etuja sosiaali- ja terveysalalla sekä varhaiskasvatuksessa. Ehdotuksessa esitetyt palkankorotukset jäivät Tehyn mielestä alle yleisen linjan. Myös kiky-tuntien poistaminen oli esityksessä toteutettu tavalla, joka olisi huonontanut jaksotyötä tekevien hoitajien asemaa.³⁰⁵

Tehy ja SuPeria hiersi valtakunnansovittelijan ratkaisuesityksessä myös se, että valtakunnansovittelija tukeutui yleiseen linjaan ja pyrki noudattamaan sitä ratkaisuisaan, vaikka periaate ei Tehyn mielestä perustunut työmarkkinaosapuolten yhteiseen sopimukseen. Tämä aiheutti ongelmia neuvottelupöydissä ja lisäsi epäsovun neuvottelijoiden kesken. Monet muutkin palkansaajajärjestöt arvostelivat tuolloin valtakunnansovittelijan toimintaa.³⁰⁶

Tapahtunut huononsi entisestään kunta-alan palkansaajapuolen liittojen välejä, mikä johtui paljolti kuntasektorin sopimusjärjestelmästä. Alalla neuvoteltiin kaikkiaan seitsemästä erilaisesta työehtosopimuksesta, joista yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES sääteli hoitohenkilökunnan ohella esimerkiksi nuorisotyöntekijöiden ja kirjastonhoitajien työehtoja. Muun muassa lääkäreillä ja opettajilla oli jo omat sopimuksensa. Koska kunta-alan sopimukset kuitenkin muodostivat kokonaisuuden, merkitsi sovittelijan esityksen hylkääminen sitä, ettei esimerkiksi lääkärienkään työehtosopimusta voitu solmia. Sopimusesityksen kaatuminen vaikutti myös välittömästi monien palkansaajien arkeen. Nekin kuntasektorin työntekijät, joiden ammattiliitot olisivat olleet valmiita esityksen hyväksymään, joutuivat nyt edelleen tekemään kiky-tunteja, joista monet muut palkansaajat olivat jo päässeet eroon.³⁰⁷

Valtakunnansovittelijan esityksen kaatumisen jälkeen kunta-alan työehtosopimusneuvottelujen osapuolet jatkoivat toukokuun puolivälin jälkeen neuvotteluja keskenään. Tehy korosti ennen neuvottelujen jatkumista puheenjohtajansa

▲ Tehyn Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin ammattiosaston aktiiveja yhteiskuvassa. Vasemmalta Juha Honkakoski, osaston II varapuheenjohtaja Tatu Tiala, I varapuheenjohtaja Merja Lausmaa, keväällä 2022 eläkkeelle jäänyt varapääluottamusmies Anneli Näppä. Edessä istumassa puheenjohtaja Outi Puoskari ja hänen sylissään osaston maskotti Tahto.

suulla, että palkkatasa-arvon eteneminen oli liitolle erittäin tärkeää: ”Olemme sanoneet ääneen sen, mikä kaikkien naisvaltaisten alojen edustajien niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla pitäisi sanoa – suorastaan huutaa – kuuluville: 2020-luvulla pitää vihdoin aloittaa konkreettiset toimet palkkatasa-arvon edistämiseksi. Tämä on kirjattu myös Suomen hallituksen hallitusohjelmaan. Tasa-arvo työelämässä ja palkkauksessa ei parane Suomessa ikinä, ellei se etene suurella ja hyvin naisvaltaisella sote-alalla.”³⁰⁸

Kuntatyönantajien työmarkkinajohtaja Markku Jalosen mielestä neuvottelujen ”kipukohtia” olivat yleisen linjan määrittely, kiky-tuntien kompensatio ja sopimusjärjestelmän uudistaminen.³⁰⁹

Runsaassa viikossa osapuolet kypsyivät sopuratkaisuun, joka löytyi 27. toukokuuta 2020. Neuvottelujen takalukon mursi pääneuvotteluryhmän saavuttama yhteisymmärrys uudesta kunta-alan pääsopimuksesta, minkä jälkeen neuvottelutuloksiin päästiin myös kunta-alan työehtosopimuksista. Uusi pääsopimus sisälsi myös Tehyn ja SuPerin ajaman erillisen sotealan työehtosopimuksen.³¹⁰ Kuntasektorin sotealan työehtosopimus (SOTE-sopimus) astui voimaan syyskuun alussa 2021.³¹¹

Tehy ja SuPer hyväksyivät uuden sopimusehdotuksen, koska hoitohenkilöstölle saatiin merkittäviä parannuksia kuukausi aikaisemmin hylättyyn esitykseen verrattuna. Kilpailukyky-sopimukseen liittyvät palkattomat kiky-tunnit poistuisivat 31. elokuuta 2020. Sotealan oman työehtosopimuksen piiriin oli siirtymässä koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö, kaikkien kunta-alan pääsopijajärjestöihin – Soten lisäksi JUKOon ja Julkisen alan unioni JAUhun – kuuluvien ammattiliittojen jäsenet.³¹²

Ajalle 1.4.2020–28.2.2022 solmitun kunta-alan työehtosopimuksen palkankorotukset noudattivat sen sijaan yleistä linjaa eli sopimusneuvotteluissa vakiintunutta tasoa: niiden suuruus ei juurikaan poikennut jo valtakunnansovittelijan esityksessä olleista korotusehdotuksista.³¹³ Palkkatasoltaan tällaiseen ratkaisuun tyytyminen osoitti, että Tehy piti sotealan oman työehtosopimuksen saamista ja kiky-tuntien poistamista tärkeämpänä kuin yksittäisen sopimuskierron korkeita palkankorotuksia.

2020-luvulla pitää vihdoin aloittaa konkreettiset toimet palkkatasa-arvon edistämiseksi. Tämä on kirjattu myös Suomen hallituksen hallitusohjelmaan.

Millariikka Rytkönen
2020

Neuvottelutulos ei sisältänyt erillistä koronakorvausta. Super ja Tehy olivat neuvotteluissa esittäneet tällaista korvausta niille, jotka työskentelivät uuden koronaviruksen aiheuttaman erityisen altistumisen riskin sekä valmiuslain rajoitusten piirissä. Korvausta ei saatu, koska se olisi edellyttänyt valtiolta erillistä rahoitusta kuntien heikon taloustilanteen vuoksi.³¹⁴

Palkkatasa-arvon edistäminen ei myöskään edennyt neuvottelukierroksella, sillä Tehyn ja SuPerin ajama palkkatasa-arvo-ohjelma jäi toteutumatta.³¹⁵ Sopimuksen mukaisesti perustettiin kuitenkin työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää kunta-alan palkkatasa-arvoon ja ansiokehitykseen liittyviä kysymyksiä 28. helmikuuta 2022 mennessä. Tehy saavutti näin kunta-alan neuvotteluissa useimmat alkuperäisistä tavoitteistaan. Vain palkkatasa-arvon edistämässä ei onnistuttu, koska työtaistelukeinoja ei voitu käyttää poikkeusolojen vuoksi.³¹⁶

Tehyn vuosikymmenten toive oli toteutunut, kun sotealan oma kuntasektorin työehtosopimus oli viimein todellisuutta.

Tehy on osoittanut työtaistelullaan, mikä taho myy sotealalla työrauhaa. Työtaistelulla on saatu muutakin kuin palkankorotukset: ne kaikki ovat olleet askeleita omaa sopimusta kohti.

Leila Kostainen
2022

Tähän onnistumiseen vaikutti puheenjohtaja Millariikka Rytkösen mukaan ennen kaikkea Tehyn ja SuPerin erittäin hyvä yhteishenki: ”Meillä oli tiivis kimppa, jolla oli selkeä tavoite ja valtava tahtotila. Soteala sai oman sopimuksen ilman työtaistelua, tämän saavutuksen merkityksen ymmärtävät vasta jälkipolvet. Onnistuimme tavoitteessamme keskellä pandemiaa.”³¹⁷

Kuntatyönantajan pitkään torjuva kanta sotealan omaa työehtosopimusta kohtaan muuttui Rytkösen mielestä ennen kaikkea soteuudistuksen saaman käänteen vuoksi: ”KT:n oli helpompi hyväksyä sote-tes, kun Marinin hallituksen kaavailemien hyvinvointialueiden myötä työnantajien määrä tulisi merkittävästi supistumaan sadoista kunnista 21 hyvinvointialueeseen. Toisaalta KT olisi hyväksynyt varmaan vielä mieluummin sen aikaisemman sotemallin, joka olisi rakentunut viiden yliopistosairaalaapiirin varaan – mikä olisi ollut myös Tehylle parhaiten mieleen.”³¹⁸

Tehyssä ja STTK:ssa pitkän uran tehnyt Leila Kostainen on korostanut Tehyn periksiantamattomuuden merkitystä tavoitteeseen pääsemisessä: ”Tehy on osoittanut työtaistelullaan, mikä taho myy sotealalla työrauhaa. Työtaistelulla on saatu muutakin kuin palkankorotukset: ne kaikki ovat olleet askeleita omaa sopimusta kohti.”³¹⁹

Työnantajapuolta edustavan KT:n oli palkansaajajärjestöjen tavoin mukautettava toimintaansa, kun soteuudistuksesta viimein tuli totta. KT:n asema neuvottelujärjestelmässä saatiin lainsäädäntöteitse täsmennettyä heinäkuussa 2021 soteuudistusta koskevien lakien yhteydessä.³²⁰ KT:n valtakunnallisen edunvalvonnan piiriin tulivat kuntien ja kuntayhtymien lisäksi hyvinvointialueet sekä niiden yritykset ja muut yhteisöt. Edunvalvontajärjestön uudeksi nimeksi tuli Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT.³²¹

Sopimusshoppailua estämässä

Tehy oli 2010-luvun loppuvuosina uudistanut edunvalvontaansa ja tiivistänyt kunta- ja yksityissektorin yhteistyötä (ks. s. 115–117), sillä yksityissektorin laajenemisen ansiosta toimintatapaa oli muutettava.³²² Tehyn yhtenä tavoitteena kevään 2020 neuvottelukierroksella oli löytää keino estää Avaintyönantajat Avainta ry:n työehtosopimuksen (ns. AVAINTES) soveltaminen hoitohenkilöstöön tulevaisuudessa ja saada kunta-alan sotesopimus sovellettavaksi myös kunta- ja kuntayhtymäomisteisissa yhteisöissä sekä sotemaakuntien yhteisöissä, mikäli soteuudistus toteutuisi. Kuntasektoria heikkommat AVAINTES:n työehdot olivat kunnille kimmoke ulkoistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita halvemman työehtosopimuksen piiriin ja harjoittaa ”sopimusshoppailua”.³²³ Asia oli näin Tehylle periaatteellisesti varsin tärkeä.

Tämä työnantajan aikomus kävi näkyvästi ilmi Oulussa, jossa Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunta oli tytäryhtiöineen (mm. Tervia Osaajat Oy) järjestäytynyt Avainta ry:hyn ja aikoi soveltaa AVAINTES:iä henkilökuntaansa. Tehy esitti helmikuussa 2020 virallisen, talokohtaista työehtosopimusta koskevan neuvottelupyynnön toimintaansa aloittavalle osuuskunnalle, jonka kanssa aiempina vuosina asiasta käydyt neuvottelut eivät olleet edenneet.

Tehyn pitkäaikainen
varapuheenjohtaja
Anna-Leena Brax.

Tehyn julkisen ja yksityisen puolen työntekijät tukevat nykyään toisiaan työtaistelutilanteissa. Yksityinen sektori on Tehyn jäsenkunnassa laajentunut, ja sitä on tuotu liiton sisällä esille kunta-puolen ihmisille. Tiedon lisääntyminen on tehnyt helpommaksi toisten toiminnan tukemisen.

Anna-Leena Brax

2022

Osuuskunta kuitenkin kieltäytyi neuvotteluista, minkä johdosta Tehy ja SuPer julistivat 10. helmikuuta osuuskunnan ja sen tytäryhtiöt hakusaartoon.³²⁴

Tervia Osaajat Oy oli perustettu erityisesti OYS:ssa harjoitettavaa yksityistä leikkaustoimintaa varten. Yhtiö pyrki saamaan sairaalan hoitohenkilöstöstä työvoimaa, mutta solidaarisuussyistä tehyläiset OYS:n työntekijät eivät lähteneet yhtiön palvelukseen.³²⁵ Tapahtunut kuvasti Tehyn edunvalvonnan muuttumista, kuten varapuheenjohtaja Anna-Leena Brax on todennut: ”Tehyn julkisen ja yksityisen puolen työntekijät tukevat nykyään toisiaan työtaistelutilanteissa. Yksityinen sektori on Tehyn jäsenkunnassa laajentunut, ja sitä on tuotu liiton sisällä esille kuntapuolen ihmisille. Tiedon lisääntyminen on tehnyt helpommaksi toisten toiminnan tukemisen.”³²⁶

Koska neuvottelut osuuskunnan ja Tervia Osaajat Oy:n kanssa eivät johtaneet yrityskohtaiseen työehtosopimukseen, liitot esittivät neuvottelukierroksen yhteydessä 15. toukokuuta Avaintalle neuvottelupyynnön sosiaali- ja terveystalouden sekä varhaiskasvatuksen alakohtaisesta työehtosopimuksesta. Neuvotteluja vauhdittamaan julistettiin Avaintan sotealoille ylityö- ja vuoronvaihtokielto 10. kesäkuuta. Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiireissä sekä Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden -kuntayhtymässä työskentelevät Tehyn ja SuPerin jäsenet tukivat neuvotteluja osallistumalla ylityö- ja vuoronvaihtokieltoon.³²⁷ Tämäkin päätös kertoi aikojen muuttumisesta, sillä Tehyllä ei ollut ollut aiemmin juuri tapana turvautua yksityissektorilla työtaistelutoimiin.³²⁸ Erityistä oli myös se, että kuntasektorin sairaanhoitopiirien ja kuntayhtymien tehyläiset tukivat yksityissektorin työtaistelua.

Avainta taipui Tehyn ja SuPerin tiukan neuvotteluasenteen edessä. Liitot sopivat kesäkuun lopulla 2020 Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunnan ja Tervia Osaajat Oy:n kanssa aiesopimuksella, että osapuolten välillä tehtäisiin KVTES:n tai sotealan oman työehtosopimuksen tasoinen työehtosopimus siinä vaiheessa, kun niiden hoitohenkilöstö aloittaisi työnsä. Avainta ja liitot sopivat lisäksi, ettei Avainta estäisi yrityskohtaisen sopimuksen tekemistä muissakaan vastaavissa ulkoistus- tai yhtiöittämisilanteissa.³²⁹

Tehy ja SuPer saavuttivat yhteisymmärryksen myös KT:n kanssa aiesopimuksesta. Sillä osapuolet sopivat yritysjaoston perustamisesta ja Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunnan kaltaisten yhteisöjen kanssa noudatettavista työehtosopimuksista hoitoalan oma sotesopimus mukaan lukien soteuudistuksen toteutuessa. Näillä toimilla Tehy toivoi voivansa tulevaisuudessa paremmin estää työnantajien harjoittamaa sopimushoppailua ja luoda pohjaa sotesopimuksen soveltamiselle kuntaomisteisissa yhteisöissä.³³⁰ Talokohtainen työehtosopimus solmittiin osuuskunnan ja Tervia Osaajat Oy:n kanssa joulukuussa 2021, ja seuraava työehtosopimus määräytyi KT:n yritysjaoston mukaisesti.³³¹

Pandemian etulinjassa

Pelottavan äärellä

Epidemiologien pitkään varoittama, vaarallisen virusperäisen infektion aiheuttava pandemia puhkesi vuodenvaihteen 2019–2020 tienoilla. Kiinan Wuhanissa tavattiin loppuvuonna 2019 uusi COVID-19-tautia aiheuttava koronavirus SARS-CoV-2, joka levisi nopeasti ympäri maailmaa. Maailman terveysjärjestö WHO julisti 11. maaliskuuta 2020 viruksen synnyttämän epidemian maailmanlaajuiseksi pandemiaksi.³³² Koronatartuntojen määrä lähti nopeasti rajuun kasvuun erityisesti Keski-Euroopassa ja Italiassa, ja sairaalat alkoivat täyttyä tehohoitoa vaativista potilaista.

Kun koronavirus alkoi levitä maailmalla, ryhtyivät viranomaiset Suomessakin seuraamaan tilannetta. Suomen terveydenhuollon kykyyn selvitä vaikeidenkin ja laajalle leviävien virusinfektioiden hoidosta uskottiin yleisesti, kuten perus- ja perhepalveluministeri Krista Kiuru totesi 7. helmikuuta 2020: ”Terveysturvallisuus ja varautuminen mahdollisten epidemioiden ja pandemian varalta on kansainvälisen arvioinnin mukaan Suomessa hyvä. Terveysjärjestelmämme on varautunut ehkäisemään, tunnistamaan ja hoitamaan tartuntatauteja, myös uuden koronaviruksen varalta.”³³³

Kiurun lausussa nämä sanat oli Suomesta tammikuun lopulla jo löydetty ensimmäinen koronapotilas. Tätä kiina-

◀ Helsinkiläisen Laakson sairaalan koronavastaanoton sisäänkäynti keväällä 2020.

laista matkailijaa hoidettiin eristyksissä Lapin keskussairaalassa, ja hän toipui sairaudestaan. Ensimmäinen Suomen kansalaisen saama koronavirustartunta todettiin 26. helmikuuta HUSissa, ja ensimmäinen suomalainen koronakuolema raportoitiin 20. maaliskuuta.³³⁴

Maaliskuun alussa 2020 koronavirustartunnat lähtivät Suomessa nopeaan kasvuun, ja viranomaisien oli reagoitava kansalaisten hengen ja terveyden suojelemiseksi. Valtioneuvosto päätti 16. maaliskuuta, että maassa vallitsivat valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot, ja valmiuslaki asetukseineen otettiin käyttöön päivää myöhemmin. Koulujen, oppilaitosten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön tilat suljettiin ja lähiopetus niissä keskeytettiin. Julkiset kokoontumiset rajoitettiin kymmeneen henkilöön ja tarpeetonta oleilua yleisillä paikoilla suositeltiin vältettäväksi. Yli 70-vuotiaat veloitettiin välttämään kontakteja muiden ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Museot, teatterit ja kirjastot sekä likimain kaikki vastaavat julkiset tilat suljettiin.³³⁵

Osana poikkeustoimia Uudenmaan maakunnan raja suljettiin 28. maaliskuuta muulta paitsi välttämättömäksi katsotulta liikenteeltä, minkä oli määrä rajoittaa koronaepidemian leviämistä muualle maahan. Sulku oli voimassa 15. huhtikuuta saakka. Poikkeusolot päättyivät Suomessa 15. kesäkuuta, jolloin valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käytöstä luovuttiin.³³⁶

Koronaviruspandemian ensimmäisessä aallossa keväällä 2020 Suomessa sairastui COVID-19-virusinfektioon noin 7 300 ja kuoli 330 henkilöä. Todellinen tartuntojen määrä oli kuitenkin tuolloin kuten myöhemminkin huomattavasti korkeampi kuin tämä raportoituihin tartuntoihin perustuva luku. Tehohoitoon joutui yli 220 ja sairaalahoitoon yhteensä noin 800 potilasta.³³⁷

Suomen korkeatasoinen mutta aliresursoitu julkinen terveydenhuolto joutui epidemian vuoksi kovalle koetukselle. Tartuntamäärien kasvaessa nopeasti maalisi- ja huhtikuussa kävi selväksi, ettei näin suureen määrään vakavaa infektiosairautta potevia potilaita ollut varauduttu. Tehohoitopaikkoja ei

Valmiuslain avulla julkiselle sektorille voidaan lisätä hoitohenkilöstöä. Yksityisen sektorin henkilöstöä voidaan siirtää julkisiin töihin. Kiireetöntä toimintaa vähennetään ja resursseja siirretään sinne, missä on eniten tarvetta.

Tehy-lehti 4/2020

sairaaloissa yksinkertaisesti ollut riittävästi, koronapotilaiden eristäminen oli puutteellista eikä myöskään heitä hoitamaan soveltuvaa henkilökuntaa ollut tarpeeksi. Koronapotilaiden määrän nopea kasvu maaliskuussa herätti terveydenhuollon ammattilaisten keskuudessa suurta huolta: potilasmäärien pelättiin sairaaloissa lyhyessä ajassa moninkertaistuvan, kuten monessa Euroopan maassa oli käynyt.³³⁸

Tehylle ja sen jäsenille vuodesta 2020 tuli näin yksi poikkeuksellisimmista vuosikymmeniin. Sekä itse koronaepidemia että rajoitustoimet vaikuttivat merkittävästi hoitoalan ammattilaisten työhön.³³⁹ Lyhyessä ajassa hyvin monen tehyläisen työtehtävät mullistuivat. Puolet suun terveydenhuollossa työskentelevistä siirrettiin jo kevään 2020 aikana toisiin tehtäviin, kuten kotihoitoon, infektiovastaanotoille ja koronanäytteitä ottamaan. Yrittäjinä toimineiden fysioterapeuttien asiakkaat

vähenevät tai loppuivat kokonaan, ja hoitoalan opiskelijat siirtyivät etäopiskeluun.³⁴⁰ Tehohoitopotilaiden hoitoon ryhdyttiin pandemian puhjettua pikakouluttamaan hoitohenkilökuntaa, ja ei-kiireellisten potilaiden hoitamisesta siirrettiin keskussairaaloissa henkilöstöä koronapotilaiden osasto- ja tehohoitotyöhön. Tämä pikakoulutus ja henkilökunnan siirrot huolestuttivat Tehyä, sillä tehohoitoon perehdyttäminen kestää normaalioloissa vuoden verran.³⁴¹

Valmiuslain määräyksillä rajoitettiin merkittävästi Tehyn jäsenten oikeuksia.³⁴² Tehy-lehdessä tehyläisiä informoitiin siitä, millaisia mahdollisuuksia valmiuslaki viranomaisille antoi: ”Valmiuslain avulla julkiselle sektorille voidaan lisätä hoitohenkilöstöä. Yksityisen sektorin henkilöstöä voidaan siirtää julkisiin töihin. Kiireetöntä toimintaa vähennetään ja resursseja siirretään sinne, missä on eniten tarvetta. Työvoimaviranomaisen antama työmääräys ei ole ensisijainen keino: terveydenhuollon toimivuus on pyrittävä turvaamaan ensin muilla keinoin. Niitä voivat olla esimerkiksi ylitöiden tekemiseen ja vuosilomiin tehtävät muutokset sekä irtisanoutumisoikeuden rajoittaminen. Julkisen sektorin työnantaja voi määrätä työntekijän etätöihin, jos tehtävä soveltuu siihen työnantajan mielestä.”³⁴³

Vaikka valmiuslaki mahdollistikin sotealan yksityissektorin työntekijöiden siirrot julkisen sektorin sotetöihin, ei näin kuitenkaan keväällä 2020 menetelty. KVTES:n mukaan työntekijä voitiin siirtää kahdeksaksi viikoksi toisiin tehtäviin, mitä mahdollisuutta työnantajat myös hyödynsivät. Näin saatiin lisää työvoimaa teho-osastoille koronapotilaiden hoitoon. Uuteen erittäin vastuulliseen työhön perehtyminen ja vastuun ottaminen uudentyypisistä potilaista nopealla aikataululla oli hoitohenkilöstölle hyvin kuormittavaa. Valmiuslain aikana työnantajan ei tarvinnut kysyä suostumusta ylityöhön, minkä lisäksi työehtosopimuksen mukaisista lepoajoista sai poiketa ja kesälomia siirtää.³⁴⁴

Koronaviruspandemia pakotti hoitohenkilöstön muuttamaan arkisia rutiinejaan ja työtapojaan, millä oli omat seurauksensa. Helsingissä Töölön sairaalan teho- ja tehovalvontaosaston osastonhoitaja Juhapetteri Jääskeläinen on

Suojavarusteet alkavat loppua. Pulaa on suunenäsuojaimista, visiireistä, hanskoista ja essuista. Kaikkea on ohjeistettu käyttämään tosi harkiten. Kädestä suuhun mennään, varastoja ei ole missään. Lähdin toiseen päähän päivystysostoa visiirienryöstöretkelle, mutta kuulin saman tien, että täydennyskuorma oli juuri tullut. Jes!

Laboratoriohoitaja

Tehy-lehti, 6–7/2020

kuvannut työolojen muuttumista keväällä 2020: ”Kirurgisia suu-nenäsuojuksia piti käyttää jatkuvasti, taukojen pitämiseen ja ruokailuun tuli selkeitä ohjeistuksia, että tulee pitää turvavälejä ja rajoittaa yhdessä vietettävää aikaa. Aamuraportointikäytänteet ovat muuttuneet huomattavasti, kun pyritään välttämään ihmispaljoutta ja mahdollisuuksia tartuntoihin. Työpaikan yhteisöllisyys väheni näin merkittävästi.”³⁴⁵

Pandemian alkuvaiheessa pula kunnollisista suojaimeista hankaloitti jo ennestäänkin erittäin vaativaa työntekoa. Päätäjille suojavarusteiden vähyys tuli yllätyksenä. 12. maaliskuuta sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen totesi suojavarusteita olevan runsaasti, ja varmuusvarastoista niitä oli saatavilla vielä lisää.³⁴⁶ Tehyn puheenjohtaja Milla-riikka Rytönen vastasi Pekoselle lähettämällä hänelle eräästä sairaalasta saamansa kuvan, jossa yövuorossa koronapotilaita hoitaneet työskentelivät käyttäen kertakäyttösadetakkeja ja vanhentuneita maskeja. Rytönen myös kertoi suojavarusteiden puutteista ja puuttumisesta avoimesti Twitter-viesteissä, koska varustetilanne hirvitti häntä.³⁴⁷

Anonyymi sairaalassa työskentelevä laboratoriohoitaja kuvaili keväällä kokemuksiaan suojavarusteiden riittävydestä Tehy-lehdessä: ”Suojavarusteet alkavat loppua. Pulaa on suunenäsuojaimista, visiireistä, hanskoista ja essuista. Kaikkea on ohjeistettu käyttämään tosi harkiten. Kädestä suuhun mennään, varastoja ei ole missään. Lähdin toiseen päähän päivystysostoa visiirienryöstöretkelle, mutta kuulin saman tien, että täydennyskuorma oli juuri tullut. Jes!”³⁴⁸

Riittämättömän määrän ohella ongelmia aiheutti myös suojaimeiden laatu. Töölön sairaalan tehohoitopotilaiden hoitoon tarkoitetut suojaesiliinat olivat niin heikkolaatuisia, että merkittävä määrä niistä vioittui paketista otettaessa tai päälle puettaessa siten, ettei niitä voinut käyttää.³⁴⁹

Epävarmuus suojavarusteiden riittävydestä ja laadusta kuormitti lisää jo valmiiksi erittäin raskasta hoitotyötä. Meilahden sairaalassa Helsingissä työskennellyt Iida Salmi kuvaili koronapotilaista vastanneen hoitohenkilökunnan työoloja ja tunteja ensimmäisenä koronakeväänä 2020: ”Vastuu koronapotilaiden hoidosta on meillä hoitajilla. Henkisesti

kuormittavinta on epätietoisuus. Emme tiedä, riittävätkö suojaimet. Emme myöskään tiedä, miten pandemia kehittyy ja kauanko tämä kestää. Vielä toistaiseksi olemme saaneet järjestettyä työvuoroon riittävästi taukoja niin sanottujen passareiden avulla. Mutta entä sitten, jos heillekin tulee omat potilaat hoidettaviksi?

Työ on paljon rankempaa suojaimet päällä. Hiki virtaa ja maskin läpi on raskasta hengittää. Kun hoidamme potilaan suuta tai teemme muita perushoitoja, tarvitsemme päälle vielä toisen suojatakin. Siinä vasta hiki tulee. Koronakriisi on lähentänyt hoitohenkilöstöä toisiinsa. Olen saanut tutustua uusiin työkavereihin, kun hoitajia on siirretty tehollisiksi leikkurista. Tosin työvuoron aikana ei aina tiedä, minkä näköinen ihminen suojavaatteiden alla työskentelee.”³⁵⁰

Suojavarusteiden puute yhdistettynä valmiuslain voimaantuloon sai monet hoitohenkilökuntaan kuuluvat tuhtumaan. Valmiuslakia ja sen pakottavia määräyksiä olisi Suomen Sairaanhoidajien (aik. Suomen sairaanhoitajaliitto) puheenjohtaja Nina Hahtelan mukaan hoitoalalla ymmärretty paremmin, jos henkilöstön suojaruusteet olisivat olleet kunnossa: ”Henkilöstöllä olisi tällöin ollut tunne, että heistä pidetään huolta. Nyt vaikutelmaksi jäi, että hoitajat heitettiin suden suuhun.”

Henkilöstö pelkäsi yleisesti myös sairastuvansa itse, sillä koronan etenemisestä maailmalla kertova uutismateriaali oli alkuun varsin dramaattista luonteeltaan. Kun palkka lisäksi koettiin vielä varsin huonoksi, tuntuivat hoitohenkilöstön keskuudessa esimerkiksi Finlandia-talon valaisut ja muut vastaavat tuen ilmaukset jopa loukkaavilta.³⁵¹ Terveydenhuollon työntekijöiden osuus kaikista työikäisillä todetuista koronavirustartunnoista oli vuonna 2020 noin 8,5 prosenttia, mikä oli hieman enemmän kuin heidän osuutensa kaikista työikäisistä.³⁵²

Tehy esitti keväällä Suomen hallitukselle hoitohenkilökunnan koronalisää koskevan vetoamuksen, joka ei kuitenkaan tuottanut tulosta.³⁵³ Osa työnantajista maksoi kuitenkin koronalisää; esimerkiksi HUS päätyi monien vaiheiden jälkeen maksamaan hoitohenkilökunnalleen kolmessa yksikössä määrääkaista palkanlisää. Laboratoriopalveluja tuottava Fimlab

Henkilöstöllä olisi tällöin ollut tunne, että heistä pidetään huolta. Nyt vaikutelmaksi jäi, että hoitajat heitettiin suden suuhun.

Nina Hahtela
2022

ryhtyi elokuussa 2020 maksamaan koronanäytteenotossa työskenteleville kymmenen prosentin vuorolisää. Yritys maksoi lisäksi kertapalkkion niille työntekijöilleen, joiden työhön korona vaikutti tavalla tai toisella.³⁵⁴

Tehyläiset terveydenhuollon ammattiryhmät huomasivat, että koronapandemia pahensi niitä ongelmia, joita julkisessa terveydenhuollossa oli jo riittämiin. Jorvin sairaalassa työskentelevä kättilö Eeva Hiila kiteytti näitä pulmia tähän tapaan: ”Koronakriisi nosti syntyvyyttä, mutta kättilöresursseja ei nostettu. Ennen koronapandemiaa synnytyssairaaloita lopetettiin, resursseja vähennettiin ja kättilöiden työtehtäviä lisättiin syntyvyyden laskuun ja potilasturvallisuuden vedoten. Resurssit olivat siis riittämättömiä jo ennen koronaa. Kun vuoden 2021 lasketuista ajoista nähtiin syntyvyyden nousu, ei johto ryhtynyt toimiin turvallisen syntymän edistämiseksi. Luotettiin siihen, että kättilöt, lääkärit ja tilat venyvät. [...] Kun syntyvyyden nousuun ei reagoitu nostamalla resursseja, moni väsyi ja irtisanoutui. Potilasturvallisuus vaarantui lähes päivittäin ja moni kättilö murtui eettisen stressin alle.”³⁵⁵

Vähäiset henkilöresurssit joutuivat entistä kovemmalle koetukselle keväällä 2020, jolloin koronaan sairastuneita synnyttäjiä alkoi saapua Jorvin sairaalan synnytysosastolle. Heitä varten rakennettiin eristyshuone, jonka ilmanvaihdon järjestäminen osoittautui ongelmalliseksi. Jokainen eristyksessä synnyttävä sitoi kokoaikaisesti yhden kätilön, koska tämä ei altistuneena voinut samaan aikaan hoitaa ketään muuta.³⁵⁶

Kätilöt sekä synnyttäjät ja heidän läheisensä joutuivat lisäksi koronakeväänä ja pitkään sen jälkeenkin hyväksymään monia raskailta tuntuja koronarajoituksia, kuten Eeva Hiila kertoi: ”Alkuun kätilöt eivät käyttäneet maskia muuten kuin ponnistusvaiheessa, myöhemmin koko ajan. Syödä piti porrastetusti ja huolehtia turvaväleistä. Alkuun Jorvissa suunniteltiin jopa nimilistojen tekoa siitä, ketkä menivät yhdessä syömään, mutta tämä ei sentään toteutunut.

Infektio-oireiset synnyttäjät haastateltiin puhelimesta. Me kätilöt tulimme parkkialueelle vastaan maski päässä ja annoimme heille tarvittaessa maskit, niistähän oli alkuun pulaa. Kätilöt ottivat näiden synnyttäjien koronanäytteet itse, vastauksen saaminen kesti tunnin.

Tukihenkilöitä koskevat määräykset olivat omaisille raskaita. Toinen vanhempi sai olla mukana vain synnytyksen aktiivivaiheessa, keisarileikkauksiin ei heillä ollut asiaa lainkaan. Kätilö arvioi, oliko synnytys jo käynnissä. Isät odottivat sen ajan parkkihallissa. Synnyttäjät kokivat näin turvattomuutta, mutta resursseja ei tästä huolimatta lisätty.”³⁵⁷

Tehyn edunvalvontatyö vaikeutui poikkeusoloissa merkittävästi. Koronapandemian alku Suomessa osui maaliskuuhun 2020, jolloin valtaosa työehtosopimuskausista päättyi. Näin kevään neuvottelukierros hoidettiin pääosin etäyhteyksien avulla (ks. s. 130–131). Tehyn oma henkilöstö siirrettiin pandemian seurauksena kokoaikaiseen etätööhön maaliskuussa 2020. Lähes kaikki liiton toiminta siirrettiin verkkoon, ja lähitapaamisista luovuttiin.³⁵⁸ Tehyn hallituksen ja työvaliokunnan kokouksia ryhdyttiin järjestämään etäyhteyksiä käyttämällä, ja Tehy ohjeisti myös ammattiosastojaan pidättäytymään lähitapaamisista.³⁵⁹

Pian valmiuslain voimaantumisen jälkeen käynnistettiin pitkäaikaisen luottamusmiehen Juha Honkakosken aloitteesta

sairaanhoidopiirien luottamusmiesten Teams-kokoukset, jotka olivat aivan uudenlainen toimintatapa. Alkuun luottamusmiehet kokoustivat viikoittain ja kävivät läpi valmiuslakiin liittyviä asioita sekä pandemiaan liittyviä kysymyksiä. Tällainen työkalu osoitti nopeasti tarpeellisuutensa.³⁶⁰

Jäsenten neuvomisesta tuli Tehyn tärkeimpiä tehtäviä koronapandemian puhjettua ja valmiuslain astuttua voimaan. Tehyn toimiston henkilökunta rakensi yhden viikonlopun aikana liiton verkkosivuille valmiuslakia käsittelevien, usein kysyttyjen kysymysten ”UKK-patteriston”, joka julkaistiin samoihin aikoihin kun valmiuslaki astui voimaan. Tehtävä oli sangen haastava, sillä edes Tehyn juristit eivät tätä ennen olleet perehtyneet valmiuslakiin. Tämä kysymyspatteristo oli todennäköisesti ammattiliittojen verkkosivuilla ensimmäinen lajiaan, ja se sai osakseen paljon kiitosta myös Tehyn ulkopuolisilta tahoilta. Alkuvaiheessa myös monien sotealan työnantajien tiedetään käyttäneen Tehyn tietopakettia hyväkseen.

Vastaavia UKK-kysymyssarjoja laadittiin pian myös muihin tarkoituksiin: sellaiset luotiin muun muassa tehyläisten yrittäjien tarpeisiin sekä vastaamaan kysymyksiin koronapandemiasta yleensä.³⁶¹ Kiireistä neuvontatyötä ja jäsenistön kysymyksiin vastaamista hankaloitti se, että koronaohjeistus ei valtakunnallisellakaan tasolla ollut kovin yksiselitteistä, vaan esimerkiksi karanteenimääräysten sisältö vaihteli.³⁶² UKK-kysymyspatteristoja on sittemmin jatkuvasti päivitetty.³⁶³

Pahimmat koronapandemiaan liittyvät pelot eivät alkuvuonna 2020 toteutuneet. Vaikka pandemian alkuvaiheet olivat Suomen julkiselle terveydenhuollolle koettelemus, eivät suomalaisten sairaaloiden vuode- ja teho-osastot vakavasti ylikuormittuneet koronapotilaista. Taudin ensimmäisen aallon huippu ohitettiin touko-kesäkuussa 2020, jolloin purettiin useita rajoitustoimia. Suomi siirtyi taudin hoidossa hybridistrategiaan, jonka avainsanoja olivat testaaminen, jäljittäminen, eristäminen ja hoitaminen.³⁶⁴

Korona-arjen keskellä

Lohtua tehyläisten harmaaseen korona-arkeen toi kesän 2020 lopulla havainto siitä, että viruksen aikaansaama infektio tauti oli muuttumassa vähemmän vaaralliseksi. Kuolleisuus tautiin oli Euroopassa usean syyn yhteisvaikutuksesta vähenemässä. Koronatestejä tehtiin aiempaa enemmän, taudin hoidot olivat kehittyneet kevästä 2020, ja hoitohenkilökunta oli jo saanut kokemusta vaikeasti sairaiden koronapotilaiden hoidosta. Sairastuneet olivat lisäksi yhä useammin keski-ikäisiä tai nuoria, joilla oli paremmat mahdollisuudet toipua vakavasta sairaudesta kuin iäkkäämpien.³⁶⁵ Keväällä vallinnut pula suojarusteista helpotti syksyllä 2020: lokakuussa Suomessa tuotettiin jo yli miljoona kasvomaskia päivässä.³⁶⁶

COVID-19-virusinfektion hoidon edistysaskeleet olivat ilon aihe, mutta hoitohenkilökunta lähti syksyllä hoitamaan toisen aallon koronapotilaita ja muita potilaita jo valmiiksi kuormittuneena. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä toimineen Tehyn varapääluottamusmies Piia Ruokosalmen mukaan tilanne oli hänen työpaikallaan kriittinen: ”Työntekijät ovat ääri rajoilla jaksamisen suhteen. Vaihtuvuus on alkanut olemaan kovinta ikinä kesän jälkeen.”

Ruokosalmi muistutti, että henkilöstö oli kuormittunutta jo ennen koronaepidemian alkamista. Keväällä monen kesä-

◀ Koronapotilasta käännetään vatsalleen teho-osastolla.

lomia oli siirretty valmiuslain nojalla, ja jotkut olivat joutuneet vaihtamaan päivätyöstä kolmivuorotyöhön. Esimerkiksi yhtymän hammashoitajia oli siirretty töihin kotihoitoon, ja leikkaussalista oli työvoimaa otettu teho-osastolle. Perehdytyksestä huolimatta muutos oli monille raskas, sillä siirretyillä ei välttämättä ollut lainkaan kokemusta uusista työtehtävistään. Hoitohenkilöstöä oli yhtymässä ylipäänsä liian vähän, ja erityisesti oli pulaa sijaisista.³⁶⁷ Julkinen terveydenhuolto paini samantyyppisten ongelmien parissa muuallakin kuin Päijät-Hämeessä. Pidettiin mahdollisena, että sairaanhoitopiirit ryhtyisivät hoitajapulan vuoksi kilpailemaan rahalla erityisesti osaavista tehohoitajista.³⁶⁸

Hoitohenkilöstön ympäri Suomea heikkenevät työolot olivat vain osin seurausta koronapandemiasta. Hoitotyön resurssien ja johtamisen puutteet olivat jo ennen korona-aikaa heikentäneet hoitohenkilöstön työhyvinvointia, ja nämäkin ongelmat nousivat pandemian aikana yleiseen tietoisuuteen. Julkisen terveydenhuollon yksikkökokoja oli kasvatettu selvästi viimeksi kuluneiden noin kymmenen vuoden aikana ja samalla hoitotyön johtajien määrää oli vähennetty, mitä Tehy piti huolestuttavana. Hoitotyön asiantuntemusta ei siksi useinkaan enää johtotasolla ollut, eikä tieto työoloista välittynyt kentältä johdolle. Koska osastonhoitajilla saattoi olla jopa yli sata suoraa alaista, ei heillä enää ollut riittävästi aikaa henkilöstön tukemiseen. Tämä kehitys on ollut omiaan vähentämään hoitoalan houkuttelevuutta.³⁶⁹

Terveydenhuollon aliresursointi sekä hoitotyön johtamisen ongelmat eivät olleet henkilöstöpulan ainoita syitä. Tehohoito edellyttää yleensäkin runsaasti henkilökuntaa, ja koronapotilaiden lisätessä tehohoidon tarvetta ei päteviä hoitajia enää kerta kaikkiaan tahtonut löytyä tarpeeksi. Niinkin yksinkertaiselta tuntuva operaatio kuin tehohoidossa olevan koronapotilaan kääntäminen vatsalleen hengityksen helpottamiseksi vaatii seitsemän ammattilaista. Potilaan molemmilla puolilla on kolme hoitajaa ja päädyssä lääkäri huolehtimassa, että intubaatioputki ja sentraalinen kanyyli pysyvät paikallaan. Kääntäminen edellyttää ammattitaitoa, sillä jokaisella siihen osallistuvalla on oma tehtävänsä, ja ajoituksen on oltava sekunnilleen kohdillaan.³⁷⁰

Oman työllistävän potilasryhmänsä muodostivat myös pitkittyneeseen koronaan eli niin sanottuun long covidiin sairastuneet, jotka saattoivat kärsiä oireistaan kuukausia tai pitempäänkin. Oireiden kirjo oli laaja: yleisimmät olivat hengenahdistus, kurkkukipu, yskä, pahoinvointi, haju- ja makuaistin muutokset, lihaskivut, päänsärky, uupumus ja kuume. Long covid -potilaiden hoitoon alettiin Suomessa kiinnittää huomiota syksyllä 2020.³⁷¹

Koronatestaus satoi sekin paljon terveydenhuollon henkilökuntaa. Turun yliopistolla tutkimustehtävissä työskennellyt laboratoriohoitaja Mia Karlsson lähti mielellään syksyllä 2020 TYKS:n parkkihalliin sijoitettuun drive-in-testauspisteeseen ottamaan testinäytteitä. Hän muistelee kokemuksiaan näytteidenotosta lämmöllä: ”Parkkitalossa oli avoinna neljä kaistaa ja kontit, joiden takana työskentelimme. Viitoimme jonosta aina seuraavan auton paikalle. Olin testaustyössä myös viikonloppuisin, jolloin tein kahdeksan tunnin vuoron, arki-iltaisin työtä riitti kello 21:een tai 22:een saakka.

Aina oltiin pareittain, toinen otti näytteet ja toinen huolehti kaikesta muusta. Saman parin kanssa tehtiin töitä koko työpäivä, välillä vaihdettiin osia. Näyte otettiin nenänielusta muovisella tikulla. Sen päässä on pumpuliosa, johon näyte tarttuu. Avustava hoitaja oli valmiina putken kanssa, näytteenottaja laittoi tikun sinne ja katkaisi sen taittokohdasta. Sitten avustava hoitaja laittoi korkin kiinni, vei näytteen sisälle ja nimikoi sen. Näytteenottaja ei koskenut putkeen lainkaan.

Meillä näytteenottajilla oli alkuun vain hoitajavaatteet, mutta ilmojen viiletessä saimme ”työmaamiehen” työvaatteet ja pakkaskeleillä fleecetakit. Niiden päälle tuli vielä suojatakki, suojapähine ja huppusysteemi, jonka kautta tuli raitista ilmaa. Raitisilmalaitteiston akku ja putki kiinnitettiin vyötärölle. Putki liitettiin kiinni hupulliseen visiiriin ja näin raitis ilma kiersi näytteenottajan hupussa. Tunsin olevani täysin turvassa, varustus peitti koko pään. Suojahanskoja vaihdettiin jatkuvasti. Kädet palelivat talvella, mutta muunlaisia tarkoitukseen sopivia hanskoja ei ollut.

Henki oli meidän testaajien joukossa todella hyvä. Ikuisesti olen kiitollinen, että pääsin tähän mukaan. Kaipasin asiakas-

Euroopassa ei muualla ole valmiuslakia. Jengi on motivoitu rahalla tekemään töitä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on korotettu ylityökorvauksia. Suomessa ei tarvitse porkkanaa tarjota, kun on valmiuslaki.

Millariikka Rytönen

2020

työtä, ja tämän seurauksena teen sellaista edelleen.” Marraskuussa 2020 tartuntamäärät kääntyivät merkittävään nousuun erityisesti Uudellamaalla. Pääkaupunkiseudulla kiellettiin marraskuun lopulla kaikki yleisötilaisuudet, eikä yli kymmenen hengen yksityistilaisuuksia suositeltu. Etelä-Suomen aluehallintovirasto jatkoi yleisötilaisuuksien kokoontumisrajoituksia 10. tammikuuta 2021 asti.³⁷²

Epidemiatilanteen uudelleen huononeminen lisäsi jännitteitä terveydenhuollon työnantajien ja hoitoalan ammattiliittojen välillä. HUSin johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi piti marraskuun lopulla mahdollisena, ettei kasvavista potilasmääristä selvitä joululomien vuoksi ilman valmiuslain saattamista uudelleen voimaan. Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen tyrmäsi ajatuksen tyystin: hänen mielestään ”valmiuslailla vihjailu” oli täysin käsittämätöntä: ”Euroopassa ei muualla ole valmiuslakia. Jengi on motivoitu rahalla tekemään töitä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on korotettu ylityökorvauksia. Suomessa ei tarvitse porkkanaa tarjota, kun on valmiuslaki.”

Rytönen totesi, että hoitohenkilökunnalle oli jäänyt kevästä 2020 ”haavat”. Tehyssä pelättiin kevään ja kesän tapahtumien toistumista: tällöin valmiuslakia oli liiton mukaan käytetty myös väärin esimerkiksi paikkaamaan resurssipulaa ja estämään ylitöistä kieltäytymisen.³⁷³ HUSin johdon toive ei tässä vaiheessa toteutunut, sillä STM:n mukaan valmiuslain käyttöönotolle ei ollut joulukuussa 2020 edellytyksiä.³⁷⁴

Vuoden 2020 lähestyessä loppuaan *Iltalehti* soi palstatilaa viidellekymmenelle hoitoalan ammattilaiselle, jotka saivat kuvata tuntojaan kuluneelta koronavuodelta. Kokemäkeläinen koronajäljitystyötä tehnyt sairaanhoitaja Susanna Korpi kiteytti monen kollegansa tunnot: ”Hoitajat tarvitsevat ennemmin porkkanaa kuin keppiä. Hoitoalalle tarvitaan jatkossakin motivoituneita tekijöitä, ja tässä on näyttäytynyt se, että hoitajat äänestävät jaloillaan. Kannustus ja pieni rahallinen korvaus olisi nyt paikallaan.”³⁷⁵

Rokotukset avuksi

Suomen ensimmäiset koronarokotukset annettiin kolmelle HUSin hoitohenkilökuntaan kuuluvalla 27. joulukuuta 2020 kello 14 median todistaessa runsaslukuisena tapahtumaa.³⁷⁶ Koronastrategian mukaisesti ensimmäiset rokotepiikit saivat nimenomaan koronapotilaiden parissa työskentelevät terveydenhuollon ammattilaiset. Vuoden 2021 alussa rokotteita alettiin jakaa hoitohenkilöstön ohella ikääntyneille ja riskiryhmiin kuuluville.

Toimiva koronarokote saatiin kehitettyä varsin nopeasti, sillä vain noin vuoden kuluttua pandemian puhkeamisesta rokotukset olivat käynnissä vauriassa länsimaissa. Koronarokotusten alkaminen valoi sekä terveydenhuollon ammattilaisiin että koko väestön keskuuteen toivoa epidemian nujertamisesta. Sitkeä ja muuntautumiskykyinen koronavirus oli alkanut uudelleen levitä suomalaisten keskuudessa loppukesästä 2020, jolloin keskustelu rajoitustoimista käynnistyi toistamiseen. Keväällä 2020 varsin kangerrellen alkanut koronavirustestaus ruuhkautui elokuussa suurissa kaupungeissa toiseen kertaan.³⁷⁷ Epidemian toinen aalto alkoi Suomessa toden teolla syys-lokakuussa 2020.³⁷⁸

Koronarokotusten alkamisen virittämää toiveikasta mielialaa hillitsi tieto rokotusaikataulun viivästyisestä.

◀ Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen saamassa koronarokotusta lokakuussa 2021.

Vielä vuoden 2020 lopulla THL arvioi, että tammikuussa 2021 keskityttäisiin rokottamaan hoitohenkilökuntaa ja helmikuussa käynnistyisi ikääntyneiden rokottaminen. Maaliskuussa edettäisiin jo työikäisiin, ja kaikki halukkaat yli 16-vuotiaat saataisiin rokotettua kesään mennessä.³⁷⁹ Tämä aikataulu ei kuitenkaan pitänyt, koska rokotteita valmistavat lääkeyhtiöt Pfizer ja AstraZeneca eivät alkuvuodesta 2021 kyenneet toimittamaan lupaamia määriä rokotteita.³⁸⁰

Rokotepula synnytti keskustelun siitä, pitäisikö jo sovittua rokotusjärjestystä Suomessa muuttaa. Tälle debatille antoi lisävauhtia helmikuun puolivälissä 2021 käynnistynyt kolmas koronaviruksen leviämisaalto. Valmiuslain määräyksiä otettiin uudelleen käyttöön 1. maaliskuuta, ja poikkeusolot vallitsivat jälleen Suomessa 27. huhtikuuta saakka. 8. maaliskuuta Suomessa alkoi kolme viikkoa kestänyt sulkutila kiihtymis- ja leviämisvaiheen alueilla, ja sitä jatkettiin vielä kolmella viikolla. Rajoituksia alettiin tautitilanteen salliessa asteittain ja alueittain lieventää huhtikuun loppupuolella.³⁸¹

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Antti Rinne esitti helmikuun puolimaissa 2021, että rokotuksia tulisi keskittää pahimmille epidemia-alueille eli pääkaupunkiseudulle ja Varsinais-Suomeen sen jälkeen kun riskiryhmät, ikääntyneet ja koronahoitajat olisi rokotettu. HUS asettui tukemaan Rinteen ehdotusta. Tehy vastusti ajatusta todeten, että terveydenhoitoalan henkilökunnan rokotukset olivat vielä pahasti kesken. Tehyn kehittämisspäällikkö Sari Viinikaisen mukaan rokottamatta oli muun muassa leikkaussalihoitajia ja koronarokotuksia antavia hoitajia. Hän toivoi, ettei asiaa katsottaisi vain pääkaupunkiseudun näkökulmasta: ”Jos esimerkiksi Kolarin terveysasemalla yksi viidestä sairaanhoitajasta sairastuu ja muut joutuvat karanteeniin, se romauttaa koko terveysaseman toiminnan.”³⁸²

SuPer yhtyi Tehyn kritiikkiin todeten, ettei rokotusten mahdollinen alueellinen kohdentaminen saanut viivästyttää hoitoalan ammattilaisten rokotuksia.³⁸³ Rokotusten alueelliseen keskittämiseen ei lopulta ryhdytty.

Lisää murheita toi uuden, vaarallisemman ja tarttuvamman koronaviruksen muunnoksen eli niin sanotun deltavariantin

Jos esimerkiksi Kolarin terveysasemalla yksi viidestä sairaanhoitajasta sairastuu ja muut joutuvat karanteeniin, se romauttaa koko terveysaseman toiminnan.

Sari Viinikainen
2021

nopea yleistyminen kevästä 2021 lähtien, jolloin Suomessa aloitettiin toisen koronarokotuksen antaminen iäkkäille ja riskiryhmiin kuuluville. Maailman terveysjärjestö WHO lisäsi variantin – joka oli vielä tuolloin nimeltään Intian variantti – huolestuttavien koronaviruseromuunnosten listalle 12. toukokuuta, jolloin Suomessa oli todettu 25 muunnoksesta johtunutta tautitapausta.³⁸⁴ Pian kävi selväksi, että virusmuunnos aiheutti enemmän sairaalahoitoon johtavia COVID-19-tautitapauksia kuin aiemmin vallitsevana ollut alfavariantti. Levottomuutta hälvensi kuitenkin se, että kaksi rokotekertaa antoi hyvän suojan myös deltavariantin aiheuttamalta vakavalta tautimuodolta.³⁸⁵

Deltavariantti alkoi levitä Suomessa nopeasti kesäkuun lopulla 2021, jolloin Venäjältä jalkapallon EM-kisoista palanneet suomalaiset turistit antoivat satoja positiivisia koronäytteitä. Tuolloin koronatestaus ruuhkautui rajalla siinä määrin, että sadat kisaturistit päästettiin maahan testaamatta. Kisoihin matkustaneet saivat osakseen runsaasti kritiikkiä.

Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen muistutti aihetta käsittelevässä Twitter-viestissään, miten koville hoitohenkilökunta oli joutunut koronan takia.³⁸⁶ Suomen koronatartuntaluvut kääntyivätkin kesällä nousuun, ja loiva nousutrendi jatkui marraskuulle 2021 saakka.³⁸⁷

Koronaepidemian pitkittyminen ja raportoitujen COVID-19-tautitapauksien määrän nousu nostivat esille myös monin tavoin vaikean kysymyksen. Hoitohenkilökunnan suuri enemmistö oli loppukesällä 2021 tehdyn kyselyn perusteella ottanut ainakin yhden rokotteen: sen oli saanut sairaanhoitopiiristä riippuen 85–95 prosenttia niiden hoitohenkilökunnasta, eivätkä kaikki nuorimmat terveydenhuollon ammattilaiset olleet vielä ehtineet sitä saada. Paikoin henkilökunnan keskuudessa oli kuitenkin esiintynyt haluttomuutta ottaa koronarokote. Se huolestutti sairaanhoitopiirien johtoa, koska tartuntatautilaki ei velvoittanut hoitohenkilökuntaa suojautumaan koronalta rokotteella.³⁸⁸

Keskustelu hoitohenkilökunnan koronarokotuspakosta käynnistyi toden teolla lokakuussa 2021, ja marraskuun alussa THL esitti koronarokotteen lisäämistä tartuntatautilakiin. Lakimuutoksen myötä hoitohenkilökunnalle annettu suositus ottaa rokote olisi muuttunut vaatimukseksi. Tehyn mukaan lisäys olisi tautitilanne huomioon ottaen ollut perusteltu, kunhan työntekijöiden oikeuksiin ja koronapandemian erityispiirteisiin kiinnitettäisiin riittävästi huomiota. Koska koronaviruksen kehittymisestä tai pysyvyydestä ei tiedetty riittävästi, tulisi vaatimuksen työntekijöiden koronarokotuksesta olla aluksi määräaikainen. Samalla olisi määriteltävä tarkasti ne työpaikat ja yksiköt, joissa rokotusta vaadittaisiin. Rokotusvaatimuksen tulisi myös sekä potilasturvallisuuden että työturvallisuuden näkökulmasta koskea työpaikan koko henkilöstöä.³⁸⁹

THL:n esitys sai taakseen useimmat puolueista ja johtavista poliitikoista. Eduskunta hyväksyi 28. joulukuuta 2021 tartuntatautilakiin väliaikaisen, vuoden 2022 loppuun voimassa olevan muutoksen, jonka mukaan hoitohenkilöstöltä edellytetään koronarokotusta. Siitä kieltäytyjä saattoi kuitenkin vaihtoehtoisesti esittää työnantajalle tuoreen negatiivisen

koronatestin, minkä ohella myös enintään puoli vuotta aikaisemmin sairastettu tauti tarjosi vaihtoehtoisen suojan. Lakimuutoksen jälkeen työnantaja on voinut vain erityisestä syystä käyttää työntekijää, jolla ei ole riittävää suojaa COVID-19-tautia vastaan.³⁹⁰ Sairastetun koronataudin antama suoja-aika on alkanut kevään 2022 aikana täyttyä, jolloin myös näiden koronarokottamattomien hoitajien on joko mentävä rokotettaviksi tai käytävä säännöllisesti muutaman päivän välein koronavirustestissä.³⁹¹

Hoitohenkilöstön rokotuspakosta päätettäessä oli Suomen koronatilanne jälleen kerran kääntymässä huonompaan suuntaan. Jo marraskuussa 2021 viikoittain todettujen tartuntojen määrä lisääntyi merkittävästi. Ne moninkertaistuivat hyvin nopeasti, kun uusi, erittäin tarttuva koronaviruksen omikronvariantti rantautui Suomeen joulukuun puolimaissa. Noin 4 000–5 000 tautitapauksen viikoittaisista määristä siirryttiin parissa viikossa kymmenkertaisiin lukuihin, mikä pakotti viranomaiset nopeisiin toimiin.³⁹²

Hallitus käynnisti 12. tammikuuta 2022 niin sanotun hätäjarrumekanismin, joka muun muassa määräsi taudin pahimmilla leviämisalueilla ravintolat sulkemaan ovensa päivittäin viimeistään kello 18 sekä rajoitti aikuisten harrastustoimintaa.³⁹³ Samaan aikaan omikronvariantin yleistymisen kanssa käynnistyi kolmas koronarokotuskierros, joka eteni aiempien kierrosten tapaan alkaen hoitohenkilöstöstä, ikääntyneistä ja riskiryhmiin kuuluvista jatkuen siirtymällä asteittain nuorempiin ikäryhmiin. Maaliskuusta 2022 lähtien 80 vuotta täyttäneille riskiryhmiin kuuluville on annettu jo neljänsiä koronarokotuksia.

Kun tietämys uuden koronaviruksen luonteesta lisääntyi, voitiin ryhtyä suunnittelemaan rajoituksista luopumista. Osoittautui, että omikronmuunnos ja sen alamuunnokset aiheuttavat pääosin lievempää tautimuotoa kuin aiemmin vallitsevana ollut deltavariantti. Terveystieteiden tutkimukset eivät näin ollen uhattuna, sillä huimista tartuntaluvuista huolimatta sairaala- ja tehohoitoon päätyi suhteellisesti selvästi pienempi määrä koronapotilaita kuin aiempien varianttien valtakausina.³⁹⁴ Raportoidut koronatapausmäärät kääntyivät

huhtikuussa 2022 jyrkkään laskuun, ja luvut palasivat pian alkusyksyn 2021 tasolle.³⁹⁵

Rajoituksia alettiin keventää helmikuussa 2022, jolloin hätäjarrumekanismi kumottiin ja Suomen koronan hoidon hybridistrategiaa päivitettiin merkittävästi. Uuden hybridistrategian tavoitteena on vuonna 2022 ollut ”vakauttaa yhteiskunta mahdollisimman avoimeksi, tukea jälkihoitoa ja jälleenrakennusta sekä varautua globaalin pandemian jatkumiseen”. Strategian mukaan koronaepidemian torjunta perustuu nyt ”ensisijaisesti ihmisten omaehtoisen terveys- ja turvallisuuden tukemiseen, tartuntojen vakavien seurausten ehkäisemiseen rokotuksin ja vain välttämättömiltä ja rajatuilta osin tilapäiseen sääntelyyn”.³⁹⁶

Jo yli kaksi vuotta jatkunut, polveilevasti edennyt koronapandemia on vaikuttanut niin hoitohenkilöstön kuin koko väestönkin mielialoihin. Tehy on pandemian kestäessä pyrkinyt antamaan liiton jäsenistölle eväitä kestävämmän vaikeita työoloja. Helmikuussa 2022 Tehy-lehdessä haastateltiin kriisikestävyyteen perehtynyttä psykologi Maarit Lassanderia. Hänen mukaansa koronan Suomeen leviäminen synnytti alkuun kriisimentaliteetin, jonka vallitessa ihmiset noudattivat viranomaisten ohjeita, ja hoitohenkilöstö sopeutui työskentelemään erittäin vaikeissa oloissa. Näin syntynyt samanmielisyyden ja yhteen hiileen puhaltamisen henki on pandemian edetessä kadonnut, ja sen sijaan on syntynyt yhteiskunnan turvallisuudelle haitallista vastakkainasettelua, kuten kiistelyä koronarajoitusten kohdentamisesta ja niiden taloudellisista seurauksista. Koko hoitohenkilöstön – ei vain koronapotilaiden hoitajien – kokema pandemiastressi on ollut selvästi kovempi kuin muilla, ja samalla henkilöstö on joutunut kohtaamaan yhä enemmän turhautuneita ja pettyneitä asiakkaita ja potilaita.³⁹⁷

Koronapandemia kysyy näin yhä vielä hoitohenkilöstöltä poikkeuksellista kestävyyttä. Epätietoisuus pandemian kekestä, pelko saada itse tartunta ja työskentely raskaiden suojaimien kanssa on ollut henkisesti erittäin kuormittavaa, kuten Suomen Sairaanhoidajien puheenjohtaja Nina Hahtela on muotoillut.³⁹⁸ ”Oli onni, ettei alussa tiedetty pandemian

”

Oli onni, ettei alussa tiedetty pandemian kestävän näin kauan. Kukaan ei olisi silloin jaksanut. Arki terveydenhuollossa on ollut jatkuvaa venymistä ja henkilöstöpulaa. Saimme viestejä kentältä, että esimiesten kaikki aika menee siihen, että he yrittävät saada lisää ihmisiä töihin.

Nina Hahtela

2022

kestävän näin kauan. Kukaan ei olisi silloin jaksanut. Arki terveydenhuollossa on ollut jatkuvaa venymistä ja henkilöstöpulaa. Saimme viestejä kentältä, että esimiesten kaikki aika menee siihen, että he yrittävät saada lisää ihmisiä töihin. Esimiehet eivät ole ehtineet olla arjessa läsnä, ja henkilökunta on monesti tuntenut jääneensä yksin. Henkilöstön turvallisuutta ei varsinkaan epidemian alkuvaiheissa pystytty suoja-varusteiden pulan ja muiden ongelmien vuoksi takaamaan. Myös poukkoileva viranomaisviestintä ja ohjeistusten jatkuva muuttuminen on hoitohenkilöstön keskuudessa koettu hyvin haastavaksi. Koronan henkilöstössä aiheuttama henkinen kuormitus voi näkyä vasta jälkepäin.”

Koronapandemia on ollut raskas koettelu, mutta sillä voi parhaassa tapauksessa olla myös hyviä seurauksia. Pandemia on tehnyt näkyviksi monia suomalaisen terveydenhuollon epäkohtia. Vuodepaikkojen määrä sairaaloissa on eurooppalaisessa vertailussa vähäinen, ja terveydenhuollon aliresursoinnista puhutaan nykyään yleisesti. Pandemia on myös nostanut keskusteluun hoitoalan palkkakysymyksen uudesta näkökulmasta: kriisiaika on osoittanut, että ammatissa toimivasta hoitohenkilöstöstä on pulaa, jota voidaan tehokkaasti poistaa vain palkkausta parantamalla.

Kohti tunteimatonta

Kireä kierros

Tehyn hallitus päätti syyskuussa 2021 kärkitavoitteista kevään 2022 neuvottelukierrosta varten. Palkkauksen parantaminen, palkkatasa-arvon edistäminen sekä työhyvinvoinnin edistäminen työaikamääräysten avulla nousivat listan kärkeen. Tavoitteet tiivistettiin lyhyeksi iskulauseeksi Palkkaus ja työolot kuntoon.³⁹⁹ Ensimmäisen SOTE-sopimuksen voimassaoloaika oli KVTES:n tavoin päättyvä helmikuun 2022 lopussa, ja yksityissektorin sopimukset olivat umpeutumassa maaliskuun huhtikuun aikana.⁴⁰⁰

Kevään 2022 neuvotteluihin kohdistui Tehyssä suuria toiveita. Tehy-lehdessä kuvailtiin vuoden 2021 lopulla kenttävien tunnelmia:

”Hoitajapulaa ei oikein kiellä enää kukaan, sillä se on ryöpsähtänyt silmille. Koronan aiheuttama poikkeustila on kypsyttänyt hoitajat niin, ettei pieni pintaremontti enää riitä. Olisiko nyt sote-henkilöstön aika?”⁴⁰¹

Hoitohenkilöstön heikko palkkaus, työolojen puutteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmat olivat niin huolestuttavia, että neuvottelukierrokseen oli valmistauduttava hyvin huolellisesti. Tehyn johtokaksikko, toiminnanjohtaja Else-Mai Kirvesniemi ja puheenjohtaja Millariikka Rytönen puhuivat syksyllä 2021 päivittäin keskenään tulevasta neu-

vottelukeväästä.⁴⁰² Yhteyttä pidettiin jatkuvasti myös SuPerin suuntaan: Tehy ja SuPer olivat valmistautuneet tekemään yhtä tiivistä yhteistyötä keväällä 2022 kuin edellisilläkin neuvottelukierroksilla.

Kun kuntasektorin neuvottelut käynnistyivät 11. tammi-kuuta 2022, oli tilanne työmarkkinoilla valmiiksi jännittynyt. Teollisuusliiton neuvottelut Teknologiateollisuuden työntekijänsä kanssa olivat muutama päivä aiemmin johtaneet sopimukseen vasta työntekijäpuolen lakkovaroituksen jälkeen. Mediassa uumoiltiin, että edessä olisi vaikea lakkotalvi ja -kevät.⁴⁰³

Erityisen hankalia palkkaneuvotteluista odotettiin tulevan julkisilla aloilla ja juuri sosiaali- ja terveydenhuollossa. Koronakriisi poikkeusoloineen oli siirtänyt hoitajien palkkavaatimuksia ja työtaistelusuunnitelmia alkavalle liittokierrokselle.⁴⁰⁴ Aiemman viiden suuren kuntasektorin sopimusalan sijaan neuvoteltavana oli nyt kuusi sopimusalaa, uusimpana Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus (SOTE-sopimus). Näiden kuuden sopimuksen piirissä oli noin 425 000 palkansaajaa, joista Suomen suurimman alakohtaisen työehtosopimuksen SOTEn piirissä noin 180 000.⁴⁰⁵

Vaikeita neuvotteluja povasi myös Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n toimitusjohtaja Markku Jalonen, joka piti neuvottelujen lähtöasetelmia ”hyvin haastavina ja vaativina”. Hän muistutti, että neuvotteluja käytiin tälläkin kertaa ”pahenevassa koronatilanteessa”. Työrauhan turvaaminen ja kansalaisten kannalta elintärkeiden palveluiden varmistaminen oli näissä oloissa välttämätöntä.⁴⁰⁶

Tehy korosti neuvottelujen käynnistyessä, että tuleva kierros olisi viimeinen mahdollisuus korjata hoitoalan ja sen henkilökunnan vaikeat ongelmat: erityisesti hoitajapulaan piti löytää ratkaisuja riittävien palkankorotusten avulla. Tehyn ja SuPerin mukaan kriisiytyneen sosiaali- ja terveydenhuollon vakavaa hoitajapulaa voitiin ratkoa vain palkkaohjelmalla, joka nostaisi naisvaltaisen alan veto- ja pitovoimaa pitkällä aikavälillä. Hoitajajärjestöjen tavoin muutkin kunta-alan palkansaajajärjestöt tavoittelivat monivuotista palkkaohjelmaa

kompensaatioksi palkkojen jälkeensäneisyydestä. Monet näistä järjestöistä halusivat lisäksi suunnata palkankorotuksia erityisesti naisvaltaisille aloille.⁴⁰⁷

Soteuudistuksen toteutumisen lähestyminen näkyi työmarkkinajohtajien puheissa tammikuun lopulla 2022. Tehyn puheenjohtajan Millariikka Rytkösen mukaan Tehy oli tarvittaessa valmis tekemään hyvinkin lyhyen, jopa alle vuoden mittaisen pätösopimuksen kuluvalle neuvottelukierroksella, jos tavoitteet useampivuotisen palkkaohjelman osalta eivät täytyisi. Tehy oli todennut, että hoitajien palkkojen korotuksiin tarvittiin ylimääräistä rahoitusta valtiolta. Rytkönen huomautti sotesektorin siirtyvän valtion rahoituksen piiriin vuonna 2023: ellei valtiolta nyt löytyisi tätä rahoitusta, siirtyisi hoitohenkilöstön palkkausta olennaisesti kohentavien ratkaisujen teko myöhemmäksi.⁴⁰⁸

Alle vuoden mittaisen työehtosopimuksen solmiminen olisi ollut hyvin poikkeuksellista. Mediassa uumoiltiin, pitkö Tehy vuotta 2023 otollisempaan ajankohtana käydä laajempia palkkaneuvotteluja kuin kevättä 2022. Siinä tapauksessa neuvottelut olisivat sijoittuneet juuri eduskuntavaalien alle, jolloin uudet hyvinvointialueet olivat aloittamassa toimintansa.⁴⁰⁹

KT:n toimitusjohtaja Markku Jalonen tyrmäsi Tehyn ehdotuksen tuoreeltaan. KT haki kunta-alalle vähintään kahden vuoden sopimusta juuri käynnissä olevan soteuudistuksen vuoksi: ”Pitäisi olla ennustettavuutta, vakautta ja työrauhaa, että näin valtavat uudistukset kyetään yhteiskunnan ja veronmaksajan kannalta parhaimmalla tavalla toteuttamaan”.⁴¹⁰ Rytkösen vastaus oli ytimekäs:

”Markku Jalonenhan se työrauhaa ostaa, minä myyn, hän ostaa. Katsotaan, kuinka pitkäksi aikaa Jalonen haluaa työrauhaa ostaa. Sehän tässä oikeastaan on kaiken ydinkysymys.”⁴¹¹

Tehyn ja SuPerin yhteinen hoitoalan palkkaohjelma julistettiin 9. helmikuuta 2022. Liittojen ”pelastusohjelmaksi” nimeämässä esityksessä ehdotettiin työntekijöiden palkkatason nostamista viiden vuoden aikana 3,6 prosenttiyksikköä vuosittain normaalien sopimuskorotusten lisäksi. Ylimääräinen korotus nostaisi viidessä vuodessa sairaanhoitajan perus-

Markku Jalonenhan se työrauhaa ostaa, minä myyn, hän ostaa. Katsotaan, kuinka pitkäksi aikaa Jalonen haluaa työrauhaa ostaa. Sehän tässä oikeastaan on kaiken ydinkysymys.

Millariikka Rytkönen
2022

palkkaa noin 490 eurolla ja lähihoitajan noin 430 eurolla. Hoitajajärjestöt laskivat ohjelman kustannuksiksi valtiolle vuositasolla 306–353 miljoonaa euroa. Tehyn mukaan tavoite oli realistinen, kun summa suhteutettiin sotesektorin vuosittaisiin noin 20 miljardin euron kokonaismenoihin.⁴¹² Tavoitteeseen pääsemiseksi Tehy ja SuPer käynnistivät helmikuun puolivälissä 2022 Meidän kaikkien asia -kampanjan. Sen ydinviesti oli, että sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen koulutettujen ammattilaisten palkkauksen ja työehtojen kuntoon saaminen oli suomalaisten yhteinen asia.⁴¹³

Tälle näkemykselle oli päättäjien keskuudessa kannatusta. Yleisradion syyskuussa 2021 tekemässä kyselyssä valtaosa vastanneista kansanedustajista kannatti hoitajille suurempaa palkankorotusta kuin muille. Kunta-alan muut palkansaajajärjestöt eivät kuitenkaan olleet valmiita suomaan Tehyn ja SuPerin jäsenille korkeampia palkankorotuksia kuin kunta-sektorin muille työntekijöille. OAJ:n ja JUKOn puheenjohtaja Olli Luukkainen ei neuvottelujen alettua pitänyt realistisena

sitä, että ”yhdet alat rahoittaisivat toisen alan palkankorotuksia”. Samaan sävyyn puhui Ammattiliitto Jytyn puheenjohtaja Jonna Voima.⁴¹⁴

Kuntasektorin neuvottelut etenivät helmikuussa vitkaan. 26.–27. helmikuuta ratkaisu oli vielä kaukana, koska palkankorotusten konkreettisesta suuruudesta ei vielä ollut päästy keskustelemaan. KT keskeytti neuvottelut 28. helmikuuta ilmoittaen, ettei palkkatarjouksen antamiselle ollut edellytyksiä.⁴¹⁵ Tehy ja SuPer julistivat neuvotteluja vauhdittaakseen ylityö- ja vuoronvaihtokiellon koko kuntasektorille ajalle 1.–8. maaliskuuta, ja järjestöt tehostivat sanomaansa vielä 3. maaliskuuta antamallaan, kuutta sairaanhoitopiiriä koskevalla lakkovaroituksella.⁴¹⁶ Pääneuvottelujärjestöt JAU ja JUKO julistivat päivää myöhemmin vastaavan kiellon voimaan ajanjaksolle 7.–13. maaliskuuta ja antoivat oman lakkovaroituksensa 7. maaliskuuta.⁴¹⁷

Kunta-alan työehtosopimusneuvottelut siirtyivät valtakunnansovittelijan vastuulle, kun valtakunnansovittelija Vuokko Piekkala kutsui 7. maaliskuuta luokseen pääsopijajärjestöjen edustajat.⁴¹⁸ Työministeri Tuula Haatainen käytti pari päivää myöhemmin työriitalain hänelle suoma mahdollisuutta ja siirsi Tehyn ja SuPerin 18. maaliskuuta alkavaksi suunniteltua lakkoa kahdella viikolla huhtikuun alkuun.⁴¹⁹

Koska valtakunnansovittelijan johtamat työehtosopimusneuvottelut eivät edenneet työntekijäpuolen toivomalla tavalla, jättivät hoitajajärjestöt 17. maaliskuuta uuden, edellistä laajemman lakkovaroituksen: kolmeatoista sairaanhoitopiiriä ja noin 40 000 hoitoalan ammattilaista koskevan, kaksi viikkoa kestäväksi suunnitellun lakon oli määrä alkaa 1. huhtikuuta – eli juuri samana päivänä, jolloin työministerin siirtämän suppeamman työtaistelun oli tarkoitus käynnistyä. Sairaanhoitopiirien lisäksi lakko koskisi osaa niiden omistamista tai niitä lähellä olevista yhtiöistä ja osuuskunnista.⁴²⁰ Tätäkin lakkoa työministeri siirsi myöhemmin kahdella viikolla eteenpäin huhtikuun puoleenväliin.⁴²¹

Pääkaupunkiseutua uhkasi myös 19. huhtikuuta alkava kunta-alan laaja 31 000 palkansaajan työnseisäys, joka vaikuttaisi muun muassa päiväkoteihin, kouluihin,

terveydenhuoltoon, kirjastoihin ja museoihin. Viikon lakossa olisivat mukana JUKOon kuuluvat ammattiliitot, kuten OAJ, Lääkäriliitto ja Akavan erityisalat sekä Julkisen alan unioniin kuuluvat Jyty ja JHL. Lakkovaroituksista huolimatta neuvottelut etenivät Tehyn ja SuPerin mielestä perin tahmeasti: kun hoitajien etujärjestöt menivät tapaamaan valtakunnansovittelijaa 22. maaliskuuta, oli kyseessä jo kymmenes työriidan sovittelukerta.⁴²²

Kunta-alan palkansaajajärjestöt hylkäsivät valtakunnansovittelijan sovintoesityksen 30. maaliskuuta, sillä työntekijäpuoli piti kaksivuotista sopimusesitystä täysin riittämättömänä: siitä puuttui toivottu palkkaohjelma. Lisäksi yleiskorotukset olisivat olleet kahtena vuonna yhteensä vain 1,6 prosenttia ja paikalliset järjestelyerät saman verran, mikä jäi kauas järjestöjen tavoitteista. Tehyn ja SuPerin mielestä sovintoehdotus oli ”ala-arvoinen”, mutta KT olisi ollut valmis hyväksymään esityksen.⁴²³

Näin Tehyn ja SuPerin 25 000 jäsentä aloittivat 1. huhtikuuta ensimmäisen lakkovaroituksen mukaisen työtaistelun kuudessa sairaanhoitopiirissä. Myös muiden kunta-alan palkansaajajärjestöjen jäsenet lakkoilivat 6. huhtikuuta alkaen: parin päivän mittaisten työtaistelujen ajan koulujen, kirjastojen, päiväkotien ja vastaavien julkisten palvelulaitosten ovet pysyivät Jyväskylässä, Oulussa, Rovaniemellä ja Turussa pääosin suljettuina. Lakkojen piiriin oli tulossa uusia kaupunkia ja koko pääkaupunkiseutu, mikäli neuvotteluissa ei pian päästäisi sopuun.⁴²⁴

Sovittelu ilman sopua

Umpisolmuun ajautuneen neuvottelutilanteen avaamiseksi asetti työministeri Tuula Haatainen 8. huhtikuuta 2022 valtakunnansovittelijan esityksestä yhdeksänhenkisen sovittelulautakunnan koko kunta-alan työriitaa ratkomaan.⁴²⁵ Tehy ja SuPer pitivät yllä hoitohenkilöstön taistelutahtoa mielenilmauksin: lauantaina 9. huhtikuuta Helsinkiin tuli mielenosoittajia aina Oulua myöten, ja yli 2 000 hoitajaa marssi Rautatientorilta Senaatintorille ja takaisin.⁴²⁶

Kireä neuvotteluilmapiiri johti sanailuun työnantaja- ja työntekijäpuolen välillä, ja maan hallituksestakin tuli työriidan osapuoli. Sairaanhoidopiirien mukaan hoitohenkilöstön lakkoilu oli vaarantanut potilasturvallisuutta, minkä vuoksi hallitus oli suunnittelemassa potilasturvallisuuslakia. Tehyn ja SuPerin mukaan kyseessä oli uusi työntekijän suojelutyöhön pakottava ”pakkotyölaki”, jonka turvin hallitus ja työnantajat yrittivät murtaa laillisen lakon.⁴²⁷ Näissä tunnelmissa JHL:n, Jytyn ja JUKOn pääkaupunkiseudun kaupunkien työntekijöiden viikon mittaista lakkoa siirrettiin 14. huhtikuuta kahdella viikolla ajankohtaan 3.–9. toukokuuta.⁴²⁸

Hoitajajärjestöt halusivat antaa sovittelulautakunnalle lisää aikaa tehtävänsä suorittamiseen. Tehyn ja SuPerin esityksestä 14. huhtikuuta alkavaksi siirrettyä lakkoa lykättiin

muutamalla päivällä eteenpäin, mikä antoi työnantajille mahdollisuuden varautua työtaisteluun. Samalla lakkorajoja tarkistettiin siten, että se koski vain erikoissairaanhoidon 13 sairaanhoidopiirissä. Näin 20. huhtikuuta alkavaan lakkoon osallistuisi yhteensä 35 000 hoitoalan ammattilaista.⁴²⁹

Hoitohenkilöstön työtaistelusuunnitelmat muuttuivat kuitenkin jälleen kerran. Peruspalveluministeri Aki Lindén ilmoitti 12. huhtikuuta ryhtyvänsä viemään potilasturvallisuuslakia eteenpäin pääsiäisen jälkeen. Koska lain voimaantulo murtaisi Tehyn ja SuPerin mukaan laillisen lakon viemällä hoitohenkilöstöltä tosiasiallisesti lakko-oikeuden, vaati tilanne Tehyn puheenjohtajan Millariikka Rytkösen mukaan ”järeempiä työtaistelutoimia” – eli valmistautumista joukkoirtisanoutumiseen. Rytönen suosi ministeri Lindénin ja työnantajan toimintaa 19. huhtikuuta suurin sanoin:

”Ministeri Lindén on puuttunut karkealla tavalla lailliseen lakkoon ja asettunut tukevasti työnantajan takapiruksi neuvottelupöytään. Pakkotyölaki on valmisteltu yhteistyössä työriidan toisen osapuolen kanssa – osin virheellisin tiedoin. Seurauksena työnantajalta on kadonnut paine löytää ratkaisua. Hallituksen on turha räpiköidä irti vastuustaan, sen verran syvällä työmarkkinasuossa se on.”⁴³⁰

Tehy ja SuPer peruuttivat työtaisteluilmoituksensa 19. huhtikuuta ja julkistivat tätä koskevan kirjeensä sovittelulautakunnalle ja työnantajalle. Kirjeessä järjestöt totesivat olevansa petettyinä siihen, ettei työnantajilla ollut tulevan potilasturvallisuuslain vuoksi halua löytää työriitaan ratkaisua eikä neuvotella asiasta silloinkaan, kun sovittelulautakunta pyysi heitä niin tekemään. Työnantajien ja Suomen hallituksen viesti hoitajille tuntui olevan, että heidän työolojansa tai palkkaansa ei haluttu korjata vastaamaan työn vaativuutta ja vastuullisuutta. Järjestöt muistuttivat myös, ettei hoitoalan työpaikoilla ollut työrauhaa ennen sopimuksen solmimista.⁴³¹

Tehyn valtuusto antoi 25. huhtikuuta Tehyn hallitukselle valtuudet valmistella joukkoirtisanoutumista työtaistelu-toimena.⁴³² Joukkoirtisanoutumista ei kuitenkaan ryhdytty toteuttamaan kesällä 2022, koska Tehy ja SuPer eivät halun-

neet vaarantaa jäsentensä kesälomia. Jos potilasturvallisuuslaki olisi astunut voimaan, olisi se johtanut hoitajien pakkotyöhön kesällä.⁴³³ Tehyläisten joukkoirtisanoutumisen päätettiin ensi vaiheessa kohdistuvan erikoissairaanhoidon ja SuPerin jäsenten kotihoitoon.⁴³⁴

Sovittelulautakunta pyrki pääsiäisen jälkeen tiiviisti työskentelemällä löytämään sovun vaikeaan työriitaan. Tehyn puheenjohtajan Millariikka Rytkösen mukaan sovittelulautakunnan oli ymmärrettävä, että he eivät olleet vain ratkomassa työmarkkinakiistaa vaan maamme sote-palveluiden tulevaisuutta:

”Toivon todella, että myös poliittiset päättäjät ottavat vihdoin vakavasti meidän hoitajajärjestöjen syvän yhteisen huolen koko sote-sektorin tulevaisuudesta ja kuulevat meitä. Lopullinen vastuu on heillä.”⁴³⁵ Sovittelulautakunta antoi kunta-alan työehtosopimusneuvotteluja koskeneen kolmivuotisen sovintoehdotuksensa 10. toukokuuta.⁴³⁶ Kunta-alan työntekijöille esitettiin 46 euron tai vähintään kahden prosentin yleiskorotusta ensimmäiselle vuodelle, ja kahtena seuraavana vuonna korotukset olisivat vähintään 1,9 prosenttia vuodessa. Esitys sisälsi vuosille 2023–2027 työntekijäpuolen toivoman palkkaohjelman, jonka turvin palkkoja nostettaisiin 5,1 prosenttia normaalien sopimuskorotusten lisäksi. Kunta- ja hyvinvointialueuudantajat KT, Julkisan alan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry ja Julkisen alan unioni JAU ry hyväksyivät sovintoehdotuksen sellaisenaan 8. kesäkuuta.⁴³⁷

Tehyn ja SuPerin hallinnot päättivät yksimielisesti hylätä sovittelulautakunnan sovintoehdotuksen. Järjestöjen mukaan viiden vuoden palkkaohjelmana markkinoitu esitys oli käytännössä ”kolmen vuoden mittainen palkkausjärjestelmän kehittämistyö”, joka sisälsi kolme työntekijän päätösvallassa olevaa vaatimatonta paikallista palkankorotuserää. Hoitajapulaa esitys ei tulisi lieventämään, koska sovittelulautakunta ei ymmärtänyt hoitajapulan vakavuutta ja sen vaikutuksia. KT:n päättäjät edustivat kuntia, jolloin heillä ei hoitajajärjestöjen mukaan ymmärrettävästi ollut intressiä ratkaista hoitajapulaa vuosiksi eteenpäin.⁴³⁸

Työrauhan piirissä oli sovintoehdotuksen hyväksymisen jälkeen vajaat 70 prosenttia kunta-alan palkansaajista – pois lukien hoitoalan henkilökunta.⁴³⁹ Syntyneen erillissopimuksen mukaiset sopimuskorotukset maksettiin kuitenkin henkilöstön tasapuolisen ja yhdenvertaisen kohtelun vuoksi kaikille kunta-alan työntekijöille, siis myös Tehyn ja SuPerin jäsenille. Vaikka Tehy ja SuPer hylkäsivätkin sopimusesityksen, ilmoittivat ne kesäkuussa olevansa valmiita jatkamaan neuvotteluja kunta-alan erillissopimuksesta, koska alan työvoimapula vaati ratkaisuja.⁴⁴⁰

Päätöksen ollessa kiinnittyneenä kuntasektorin neuvottelutilanteeseen saatiin yksityisille sosiaali- ja terveyspalvelualoille solmittua kaksivuotiset sopimukset kesäkuun lopussa. Vuonna 2022 yksityisen sosiaalipalvelualan sopimuksen palkkoja nostava kokonaisvaikutus on 2,8 prosenttia. Nämä ensimmäiseksi vuodeksi sovitut palkankorotukset ovat yleistä linjaa korkeammalla tasolla ja suurempia kuin kunta-alalle kesäkuussa sovitussa palkkaraamissa. Toisen vuoden palkankorotusten suuruudesta on tarkoitus sopia maaliskuun puoliväliin 2023 mennessä. Yksityisellä terveyspalvelualalla työntekijöiden palkkoja korotetaan lokakuusta 2022 alkaen kahden prosentin suuruisella yleiskorotuksella, ja sopimuksen jälkimmäisenä vuonna korotus on kesäkuusta 2023 alkaen 1,9 prosenttia. Mikäli valtakunnallisten toimialakohtaisten palkkaratkaisujen korotustaso ylittää edellä mainitun määrän, lisää se korotusta edelleen.⁴⁴¹

Syksyn 2022 koittaessa on kuntasektorin sotealan työriita yhä vailla ratkaisua. Tehyn ja Superin hallinnot ovat päättäneet, että jollei työehtoneuvotteluissa synny sovintoa, joukkoirtisanoutuminen toteutetaan viimeistään vuodenvaihteen jälkeen, kun sotehenkilöstö on siirtynyt hyvinvointialueiden palvelukseen.⁴⁴²

Työriidat ratkeavat aina aikanaan, ja työrauha palaa työpaikoille. Nyt käynnissä olevan työriidan hoitohenkilöstöön jättämien arpien umpeutuminen voi kuitenkin viedä poikkeuksellisen kauan. Hoitoalan ammattilaiset ovat ennennäkemättömällä tavalla laittaneet kaikkensa likoon saadakseen työstään riittävän korvauksen ja poistaakseen

koko terveydenhuollon perusteita uhkaavan hoitajapulan juurisyitä.

Elokuussa Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen kuvasi Tehy-lehdessä tätä asennemuutosta lakonisen osuvasti ja suuntasi sanansa hoitohenkilöstölle: ”Te olette löytäneet äänenne ja rohkeuden puolustaa itseänne ja oikeuksianne.”

**Te olette löytäneet
äänenne ja rohkeuden
puolustaa itseänne
ja oikeuksianne.**

Millariikka Rytönen
2022

Lähteet

Viitteet

- 1 Turunen, Vesa: Laivan täydeltä tehyläistä henkeä, Tehy-lehti 6/2008, s. 40.
- 2 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 283–289.
- 3 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 289–294.
- 4 Hankonen, Riitta: Kuoppakorotus toteutui, Tehy-lehti 18/2007, s. 14–15.
- 5 Hankonen, Riitta: Valtuusto: yhtenäisyys vahvistui, Tehy-lehti 8/2008, s. 9; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 6 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 296–297, 299.
- 7 Hankonen, Riitta: Kuoppakorotus toteutui, Tehy-lehti 18/2007, s. 14–15.
- 8 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 3.
- 9 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 10 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 3.
- 11 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 3.
- 12 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 13 Iltalehti 14.12.2007: ”STTK avohaavoilla”.
- 14 Kauppalehti 13.12.2007: ”Pääministeri Vanhanen haluaa modernin tupon vuonna 2009”.
- 15 HS 14.12.2007: ”STTK:n Mäenpää tukee Vanhasen tupo-ehdotusta”; Turun Sanomat 14.12.2007: ”Riskiltä rukkaset modernille tupolle”.
- 16 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 2; Parpola, Antti: Neuvotellaan: vuosisadan liitto. KVL ja Jyty 1918–2018, s. 191; Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, Aksidenssi Oy 2021, s. 102.
- 17 Helle, Minna: Tehyläiset ja kansantalous, Tehy-lehti 13/2008, s. 39.
- 18 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 19 Tehyn vuosikertomus 2009, s. 4.
- 20 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 1: vuosikertomus 2009, s. 1, 3; vuosikertomus 2010, s. 1; vuosikertomus 2011, s. 1; HS 26.3.2008: ”Hoitajapulaa ei hoideta työtavoista kinaamalla” (pääkirjoitus).
- 21 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- 22 Tehyn vuosikertomus 2009, s. 5.

- 23 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 2.
- 24 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 2.
- 25 TS 22.9.2009: ”Keskitettyä palkkasopimusta on viritelty kaikessa hiljaisuudessa”.
- 26 Yle Lappi 15.10.2009: ”Tehy tyrittää palkka-ankkurin”.
- 27 Uutispäivä Demari 2.11.2009: ”Kuntaväki pyrkii valtion kukkarolle”.
- 28 Tehyn vuosikertomus 2009, s. 1; Kaleva 11.1.2010: ”Tehy-sopimus tulee nyt vastaan”.
- 29 Hankonen, Riitta: Sopimuksia tehyläisille, Tehy-lehti 2/2010, s. 13.
- 30 HS 25.11.2009: ”Koulutettujen pienistä palkoista lihava riita”.
- 31 Uutispäivä Demari 2.11.2009: ”Kuntaväki pyrkii valtion kukkarolle”.
- 32 Uutispäivä Demari 2.11.2009: ”Kuntaväki pyrkii valtion kukkarolle”.
- 33 HS 25.11.2009: ”Koulutettujen pienistä palkoista lihava riita”.
- 34 Kauppalehti 2.12.2009: ”150 000 palkansaajan sopimus auki”.
- 35 Uutispäivä Demari 19.1.2010: ”Laitinen-Pesola: Tehy-sopimus ei ollut laiton”.
- 36 HS 18.1.2010: ”Hoitoalan liittojen tulisi yhdistyä” (pääkirjoitus).
- 37 TS 6.2.2010: ”TES-neuvottelut: kunta-alalle tervetullut sopu”; Savon Sanomat 10.2.2010: ”Tehyn etumatkaa kiinni: muille naisvaltaisille liitoille 1,3 prosentin korotus”.
- 38 Savon Sanomat 10.2.2010: ”Tehyn etumatkaa kiinni: muille naisvaltaisille liitoille 1,3 prosentin korotus”; Aamulehti 6.2.2010: ”Kunta-ala kohdisti korotukset naisaloille”.
- 39 Hankonen, Riitta – Turunen, Vesa: Puheenjohtajat koolla, Tehy-lehti 3/2010, s. 40–41.
- 40 Hankonen, Riitta: Hidasteita sopimustiellä, Tehy-lehti 3/2010, s. 38.
- 41 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 2; Hankonen, Riitta: Hidasteita sopimustiellä, Tehy-lehti 3/2010, s. 38.
- 42 Hankonen, Riitta: Oman sopimuksen puolesta, Tehy-lehti 6/2010, s. 34–35.
- 43 Hankonen, Riitta: Oman sopimuksen puolesta, Tehy-lehti 6/2010, s. 34–35.
- 44 Tehyn valtuusto 21.4.2010, 7 §; Tehyn hallitus 20.–21.4.2010, 12 §; Hankonen, Riitta: Oman sopimuksen puolesta, Tehy-lehti 6/2010, s. 34–35. – Tehyn valtuusto hyväksyi sellaisenaan hallituksen esityksen ylityö- ja vuoronvaihtokielloiksi.
- 45 Hankonen, Riitta et al.: Jälleen Tahdon asialla, Tehy-lehti 7/2010, s. 16–17.
- 46 Hankonen, Riitta et al.: Jälleen Tahdon asialla, Tehy-lehti 7/2010, s. 16–17.
- 47 KT:n tiedote 21.4.2010.
- 48 Uutispäivä Demari 18.5.2010: ”Tehy kinistää taisteluaan”.
- 49 Hankonen, Riitta: Jaana Laitinen-Pesola: tarjolla työrauhaa, Tehy-lehti 7/2010, s. 14.

- 50 Tehyn valtuusto 26.5.2010, 15 §; Tehyn hallitus 25.5.2010, 14 §; Tehyn vuosikertomus 2010, s. 2. – Kiellon piiriin tulivat 27.5. alkaen Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjois-Savon, Satakunnan, Vaasan ja Lapin sairaanhoitopiirit sekä Seinäjoen, Jyväskylän, Kuopion, Porin, Vaasan ja Rovaniemen kaupungit.
- 51 KT:n tiedote 11.6.2010.
- 52 Tehyn hallitus 11.6.2010, 5 §; HS 12.6.2010: ”Tehyn sopimuskiistaan löytyi ratkaisu”; Hankonen, Riitta: Loistava lopputulos, Tehy-lehti 9/2010, s. 32–33. – Hallitus esitti niin ikään yksimielisesti valtuustolle sovintoesityksen hyväksymistä.
- 53 Hankonen, Riitta: Loistava lopputulos, Tehy-lehti 9/2010, s. 32–33.
- 54 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 3; ”Kuntasopimus syntyi”, Tehy-lehti 3/2011, s. 10. – Vuoden 2011 henkilöstömäärää ei tehyläisille maksettu, koska sotealan henkilöstömäärä kasvoi sopimukseen kirjattuja raja-arvoja enemmän. Helmikuun kunta-alan sopimukseen kirjattiin, että henkilöstömäärän toteutuessa se olisi maksettu kaikilla sopimusaloilla.
- 55 ”Kunta-ala väänsi väkisin palkkasopimuksen”, HS 16.2.2011.
- 56 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- 57 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 2.
- 58 ”Raamisopimuksen synty vaatii liitot taakseen”, Uutispäivä Demari 14.10.2011.
- 59 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 103.
- 60 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 103; ”Järjestöjen sopimus ei hillinnyt työtaisteluita”, HS 14.11.2011.
- 61 Tehyn hallitus 14.11.2011, 5 § ja sen liite; Tehyn vuosikertomus 2011, s. 2–4; ”Tehy ei tule kunta-alan neuvottelupöytä”, Kuntautiset 14.11.2011.
- 62 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 2–4; Hankonen, Riitta: Takkuiset neuvottelut, Tehy-lehti 15/2011, s. 6; Hankonen, Riitta: Tehyn asema säilyi, Tehy-lehti 16/2011, s. 40–41; ”Tehy ei tule kunta-alan neuvottelupöytä”, Kuntautiset 14.11.2011; ”Pari miljoonaa palkansaajaa pääsemässä raameihin”, Salon Seudun Sanomat, 25.11.2011.
- 63 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 2; ”SAK:n Lyly: Työllisyys- ja kasvusopimus synnyttää Suomeen lisää työtä”, osoitteessa <https://www.sak.fi/ajankohtaista/uutiset/sakn-lyly-tyollisyys-ja-kasvusopimus-synnyttaa-suomeen-lisaa-tyota>, lainattu 21.2.2022.
- 64 ”Keskitetyllä edessä kahdeksan viikon kujanjuoksu”, TS 31.8.2013.
- 65 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 2.
- 66 Hankonen, Riitta: Neuvottelut käynnissä, Tehy-lehti 12/2013, s. 48; ”Keskitetyllä edessä kahdeksan viikon kujanjuoksu”, TS 31.8.2013.
- 67 ”Kahdenkymppien korotus maan edun nimissä”, HS 26.10.2013.
- 68 ”Neuvottelukierros päättyi”, Tehy-lehti 14/2013, s. 27; Vesivalo, Rauno: Sopimus kolmeksi vuodeksi, Tehy-lehti 14/2013, s. 9.

- 69 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 3; ”Palkkasopu jakaa niukkuutta”, Savon Sanomat 16.6.2015.
- 70 Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 71 Tehyn hallitus 1.3.2011, 14.1 § ja sen liite.
- 72 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 3.
- 73 Tehyn hallitus 3.–5.9.2013, 6 ja 19.3 §§ ja liite 19.3 (Tehyn tiedote 3.9.2013); ”Tehy havittelee uutta yhteistyötä Superin kanssa”, Länsi-Suomi 4.9.2013.
- 74 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 75 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 3.
- 76 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 3.
- 77 Hankonen, Riitta: Yhteiseen pöytään, Tehy-lehti 13/2013, s. 59.
- 78 ”Tehy ja SuPer palaavat yhteen neuvottelupöydässä”, Turun Sanomat 26.9.2013; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022; Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 79 Tehyn vuosikertomus 2014, s. 2.
- 80 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 3; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 81 Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 82 ”SuPer, SPAL ja Tehy muodostivat kuntasektorille uuden neuvottelujärjestön”, Uusi Aika 28.2.2014; ”Hoitajien kuusivuotinen skisma ohi”, Turun Sanomat 28.2.2014.
- 83 ”Tehy liittyi pääsopijajärjestöön”, Demokraatti 6.3.2014.
- 84 ”Työehdoista neuvottelee vastedes kolme pääsopijajärjestöä”, Tehy-lehti 9/2014, s. 53.
- 85 Tehyn vuosikertomus 2014, s. 2.
- 86 Tehyn vuosikertomus 2014, s. 3; Tehyn vuosikertomus 2015, s. 4–5; Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 87 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, Aksidenssi Oy 2021, s. 72–73; Korhonen, Risto: Etelärannan mahtivuodet: tulopolitiikan nousu ja tuho 2000-luvulla, Riika 2018, s. 38.
- 88 ”Puoluepolitiikan varjo voi hyydyttää jättijärjestöhankkeen – moni ammattiliitto vetäytymässä”, Yle Uutiset 8.4.2016, osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-8796924>, lainattu 22.2.2022.
- 89 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, Aksidenssi Oy 2021, s. 72–73; Korhonen, Risto: Etelärannan mahtivuodet: tulopolitiikan nousu ja tuho 2000-luvulla, Riika 2018, s. 38.
- 90 Tehyn valtuusto 2.-3.12.2015, 9 § ja sen liite.
- 91 Korhonen, Risto: Etelärannan mahtivuodet: tulopolitiikan nousu ja tuho 2000-luvulla, Riika 2018, s. 39–41.
- 92 Tehyn valtuusto 8.4.2016, 7 §; ”Kohti uutta keskusjärjestöä”, Tehy-lehti 2/2015, s. 58; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 93 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022; Juha Honkakosken haastattelu 2.3.2022.

- 94 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 7; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 95 ”Tehy: Jättijärjestön olisi vastattava nykyajan haasteisiin ja unohdettava puoluepolitiikka”, Yle Uutiset 16.3.2016, osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-8748888>, lainattu 22.2.2022.
- 96 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 104–105; Wikipedia-artikkeli Sipilän hallitus, lainattu 1.2.2022.
- 97 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 106.
- 98 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 1, 4.
- 99 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 106.
- 100 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 107; Lappalainen, Tuomo: Pitkä marssi, Suomen Kuvalehti 38/2015.
- 101 ”Tehyn luottamusmies Juha Kivistö tyrmistyi: 'Rokottaa juuni hoitajia'”, Keskipohjanmaa 10.9.2015; ”Sipilän lista jakaa kantoja”, Keskipohjanmaa 10.9.2015; ”Naisvaltaisia aloja sorrettaan”, Kymen Sanomat 10.9.2015; ”Leikkauslistalle tyrnäys”, Kouvolan Sanomat 10.9.2015.
- 102 Jokimäki, Päivi: Älä tönä sun kaveria, Tehy-lehti 13/2015, s. 5.
- 103 Hankonen, Riitta: Ei käy, sanoo Tehy, Tehy-lehti 12/2015, s. 13; ”Hoitajien raju työtaistelu hukkaan?” Iltalehti 15.9.2015.
- 104 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 7.
- 105 Laatusen, Lasse – Nieminen, Anto: Kolmikannan kulisseissa: Lasse Laatusen neljä vuosikymmentä työmarkkinapolitiikassa, Tallinna 2017, s. 257.
- 106 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 7.
- 107 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 8; Mäkinen, Terhi: Joukkovoimaa! Tehy-lehti 13/2015, s. 59.
- 108 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 108.
- 109 ”Elinkeinoelämän keskusliitto hyväksyi kilpailukykysovimuksen”, Salon Seudun Sanomat 29.2.2016; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 110 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 109.
- 111 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 109.
- 112 Tehyn valtuusto 2.-3.12.2015, liitteenä tiedote: ”Neuvottelujen kaatuminen iso pettymys”; ”Valtuusto: pakkolait torjuttava”, Tehy-lehti 16/2015, s. 62.
- 113 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, s. 109–110.
- 114 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 5–6.
- 115 Tehyn valtuusto 31.5.–1.6.2016, 8.1 §.
- 116 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 117 ”Luottamusmies vahvistui”, Tehy-lehti 6–7/2016, s. 7.
- 118 Tehyn vuosikertomus 2019, s. 1–2; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 119 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 120 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 1, 15.
- 121 ”Tehy-perhe liikkeellä”, Tehy-lehti 2/2018, s. 45–46.

- 122 Hankonen, Riitta: Kuntatyönantajat: Hoitajat eivät tarvitse omaa sopimusta, Tehy-lehti (verkkoversio) 10.1.2018.
- 123 ”Rakas joulupukki”, Tehy-lehti 12/2017, s. 10 [pj Rytkösen pääkirjoitus]; ”Palkkaa, oma sopimus ja kompensatio”, Tehy-lehti 1/2018, s. 7.
- 124 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 18.
- 125 Millaniikka Rytkösen haastattelu 18.1.2022.
- 126 Hankonen, Riitta – Mäkinen, Terhi: Kuntiin syntyi sopu, Tehy-lehti 3/2018, s. 50.
- 127 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 15; ”Tehy-perhe liikkeellä”, Tehy-lehti 2/2018, s. 45–46.
- 128 ”Tehy-perhe liikkeellä”, Tehy-lehti 2/2018, s. 45–46.
- 129 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 15, 21; Hankonen, Riitta – Mäkinen, Terhi: Kuntiin syntyi sopu, Tehy-lehti 3/2018, s. 50.
- 130 Hankonen, Riitta – Mäkinen, Terhi: Kuntiin syntyi sopu, Tehy-lehti 3/2018, s. 50.
- 131 Millaniikka Rytkösen haastattelu 18.1.2022.
- 132 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 18.
- 133 ”’Pitäkää tunkkinne’ – Tehyn jäsenet suuttuivat kunta-alan neuvottelutuloksista, mutta harva jätti liiton”, Yle Uutiset 9.2.2018, osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-10067457>, lainattu 22.2.2022; IL: ”Hoitajat järkyttyivät lomarahaleikkausten summista – ’Jäsenkuntamme ihan raivona’”, Kaleva 22.5.2018, osoitteessa <https://www.kaleva.fi/il-hoitajat-jarkyittyivat-lomarahaleikkausten-summi/1813123>, lainattu 22.2.2022.
- 134 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 19; ”Hoitajat työtaisteluun hallituksen esitystä vastaan - Tehyn Millaniikka Rytkönen: ”Heikennys kohdistuu ikävällä tavalla naisvaltaisiin aloihin””, Iltalehti 17.9.2018.
- 135 ”Julkisten ja hyvinvointialojen liitto alkaa painostaa hallitusta työtaistelutoimilla – Kuntatyönantajat parahtivat: ”Kohtuutonta””, HS 25.9.2018.
- 136 ”Hallituksen aikeet ryöpsäyttivät liikkeelle uudet työtaistelut – osassa kouluja ja päiväkotia ruokapula ay-väen uusien vastatoimien takia”, Yle Uutiset 17.10.2018, osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-10461041>, lainattu 22.2.2022.
- 137 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 19.
- 138 ”Eduskunta hyväksyi juuri kiistellyn irtisanomispykälän – nyt lakiehdotus ei enää herättänyt intohimoja eduskunnassa”, HS 14.12.2018.
- 139 Alaluvun pohjana on ollut Tehyn johtavan juristin Vappu Okkerin 13.4.2022 lähettämä teksti.
- 140 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 7–8; vuosikertomus 2009, s. 7–8; ”Sosiaalialan Työnantajat ja Terveyspalvelualan Liitto yhdistyivät Hyvinvointialan liitoksi”, 29.12.2016 päivätty tiedote Hyvinvointiala HALI ry:n sivustolla osoitteessa <https://www.hyvinvointiala.fi/sosiaalialan-tyonantajat-ja-terveyspalvelualan-liitto-yhdistyivat-hyvinvointialan-liitoksi/>, lainattu 24.2.2022.

- 141 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- 142 Vappu Okkerin tiedonanto 13.4.2022.
- 143 Jukka Maarianvaaran haastattelu 9.3.2022.
- 144 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 4.
- 145 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 4–5.
- 146 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 5; vuosikertomus 2014, s. 4; vuosikertomus 2016, s. 1.
- 147 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 2; ”Luottamusmies vahvistui”, Tehy-lehti 6–7/2016, s. 7.
- 148 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 16, 19.
- 149 Vappu Okkerin tiedonanto 13.4.2022.
- 150 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 18–20; Vappu Okkerin tiedonanto 13.4.2022.
- 151 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 43–44, 264.
- 152 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 43–44, 264.
- 153 Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy 2011, s. 195–199; Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 154 Tehyn hallitus 7.4.2009, 18.3 §; Tehyn valtuusto 25.-26.11.2009, 15 §.
- 155 Suomen Suuhygienistiliiton historia osoitteessa <https://www.suuhygienistiliitto.fi/jarjesto/historia/>, lainattu 15.3.2022.
- 156 Puro, Laura: Painonne arvosta kultaa: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti, [2018], s. 104, 107; Rauno Vesivalon sähköpostitiedonanto 23.2.2022.
- 157 Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta, Aksidenssi Oy 2021, s. 73–74.
- 158 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 14.
- 159 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022; Riikka Rapinojan haastattelu 13.1.2022; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 160 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 161 Em. liittojen yhteinen päiväämätön tiedote sekä Suomen Fysioterapeuttien sähköpostilla 28.9.2015 jäsenistölleen lähettämä tiedote Kohti vahvempaa edunvalvontaa, Tehyn hallituksen 9.10.2015 9 §:n liite 9.a.
- 162 Tehyn hallituksen 9.10.2015 9 §:n liitteenä oleva, 28.9.2015 Tehyn hallituksen kesken käyty sähköpostikirjeenvaihto; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 163 Tehyn hallitus 9.10.2015, 9.b § ja sen liitteenä oleva, 30.9.2015 päivätty jäsentiedote.
- 164 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 14; ”Fysioterapeuttien jäsenillat: Tehy kokoaa yhteen”, Tehy-lehti 14/2015, s. 64.
- 165 Tehyn valtuusto 2.-3.12.2015, 18 §; Tehyn vuosikertomus 2015, s. 14.

- 166 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 167 Sari Viinikaisen sähköpostitiedonanto 15.3.2022.
- 168 Tehyn vuosikertomus 2015, s. 14; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- 169 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 170 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 171 Leila Kostiaisen haastattelu 10.6.2022.
- 172 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 173 ”Sairaanhoidtajaliitto laittoi pisteen oman työmarkkinajärjestön selvitystyölle – vaihtoi hallituksen”, Yle Uutiset 5.7.2016; ”Sairaanhoidtajaliitto pysyy Tehyssä”, Tehy-lehti 8/2016, s. 7; Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 174 ”Sairaanhoidtajaliitossa kuohuu – erotettu hallitus yritti tehdä liitosta työmarkkinajärjestöä”, TS 5.7.2016.
- 175 ”Sairaanhoidtajaliitto pysyy Tehyssä”, Tehy-lehti 8/2016, s. 7.
- 176 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 9; Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 177 ”Sairaanhoidtajien välille puhkesi järjestösota: ’En ymmärrä enkä hyväksy tällaista jäsenkalastelua’”, IS 25.7.2016.
- 178 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 45, 2021, s. 3; Wikipedia-artikkeli Kunta- ja palvelurakenneuudistus, lainattu 13.12.2021.
- 179 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 45, 2021, s. 3; Wikipedia-artikkeli Kunta- ja palvelurakenneuudistus, lainattu 13.12.2021.
- 180 Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä kujanjuoksu, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 10, 2017, s. 3.
- 181 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 45, 2021, s. 3; Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä kujanjuoksu, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 10, 2017, s. 10; Niemelä, Mikko: Julkisen sektorin reformin pitkä kaari Valtava-uudistuksesta Paras-hankkeeseen, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 102, Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2008, s. 41–45.
- 182 Tehyn hallitus 27.1.2009, 12 §.
- 183 Tehyn hallitus 23.11.2010, 10 § ja liite 10.
- 184 ”Tehy TERVE-SOS 2008 -messuilla Jyväskylässä: hoitotyötäkin on johdettava”, Tehyn tiedote 21.5.2008.
- 185 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätöjen julkaisu 45, 2021, s. 6; Mieltinen, Ville: Paras-hankkeen tavoitteet täyttyivät osittain, Kuntalehti 8.3.2013.

- 186 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohtat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 7.
- 187 Kataisen hallituksen ohjelma pysyvässä osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201704256255>, s. 75; Wikipedia-artikkeli Kunta- ja palvelurakennemuutos, lainattu 13.12.2021.
- 188 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohtat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 6; Niemelä, Mikko: Julkisen sektorin reformin pitkä kaari Valtava-uudistuksesta Paras-hankkeeseen, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 102, Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2008, s. 41–45; Wikipedia-artikkeli Kunta- ja palvelurakennemuutos, lainattu 13.12.2021.
- 189 Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot, Suomen Kuntaliiton sivusto osoitteessa <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumäärät-ja-vaestotiedot>, lainattu 29.3.2022.
- 190 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 191 Brax, Anna-Leena: Virkeä paikallistoiminta kannattaa, Tehy-lehti 15/2008, s. 43.
- 192 Tehyn hallitus 27.1.2009, 10 § ja Aora-raportti, s. 10 (liite 10).
- 193 Tehyn hallitus 27.1.2009, 10 § ja Aora-raportti, s. 12–13 (liite 10).
- 194 Tehyn hallitus 30.8.2010, 14 § sekä Tehy ry:n paikallisen sopimisen linjaukset (liite 14); "Tehyn varapuheenjohtaja Anna-Leena Brax: Hoitotyön näkemys varmistettava PARAS-hankkeessa", Tehyn tiedote 14.3.2007; Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 195 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 8; vuosikertomus 2011, s. 11.
- 196 Juha Honkakosken haastattelu 2.3.2022.
- 197 Tehyn vuosikertomus 2011, s. 11; vuosikertomus 2012, s. 11.
- 198 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 8; vuosikertomus 2011, s. 11.
- 199 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 11–12.
- 200 Turunen, Vesa: Yksi työnantaja, yksi osasto. Tehy-lehti 6/2014, s. 61.
- 201 Turunen, Vesa: Yksi työnantaja, yksi osasto. Tehy-lehti 6/2014, s. 61.
- 202 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 9.
- 203 Tehyn hallitus 2.–3.10.2017, 11 §; 19.–20.3.2019, 13 §; Kuntasektorin ammattiosastotoiminnan opas, Tehyn julkaisusarja F, Muut 1/20, Vantaa 2020, s. 5.
- 204 Tehyn valtuusto 30.11.–1.12.2016, 15 § ja liite 15: Ammattiosastorakenteet valtakunnallisesti syyskuu 2016.
- 205 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 206 Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- 207 Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022; Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022; Ammattiosastojen lukumäärästä osoitteessa <https://www.tehy.fi/fi/ota-yhteytta/ammattiosastot>, lainattu 7.4.2022.

- 208 Tehyn vuosikertomus 2008, s. 1; vuosikertomus 2009, s. 1; "Eläkeiän nosto, sote, lukukausimaksut, paikallinen sopiminen – tätä tarkoittavat rakenteelliset uudistukset", Yle Uutiset 8.6.2020; Helle, Minna: Lomautuksen harha, Tehy-lehti 15/2008, s. 46; "Tehyn valtuusto vaatii kuntia pidättäytymään lomautuksista", Tehyn tiedote 27.11.2008.
- 209 Helle, Minna: Lomautuksen harha, Tehy-lehti 15/2008, s. 46; "Tehyn valtuusto: säästöt vaarantavat kuntalaisten peruspalvelut", Tehyn tiedote 13.5.2009.
- 210 Laitinen-Pesola, Jaana: Ostovoimaa tehyläisille, Tehy-lehti 1/2009, s. 47.
- 211 Tehyn vuosikertomus 2009, s. 6.
- 212 "Tehyn valtuusto vaatii kuntia pidättäytymään lomautuksista", Tehyn tiedote 27.11.2008.
- 213 Tehyn vuosikertomus 2010, s. 4.
- 214 Tehyn hallitus 26.10.2010, 19 §.
- 215 Tehyn hallitus 30.8.2010, 14 § sekä Tehy ry:n paikallisen sopimisen linjaukset (liite 14).
- 216 Tehyn hallitus 30.8.2010, 14 § sekä Tehy ry:n paikallisen sopimisen linjaukset (liite 14).
- 217 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 218 Tehyn hallitus 26.1.2016, 20.3 §, liite: HET-kyselyn 2015 raportti, s. 2.
- 219 Jukka Maarianvaaran haastattelu 9.3.2022.
- 220 Sillanpää, Päivi: Moninainen yksityissektori: yksityissektorin selvitys, Tehyn julkaisusarja C, muistioita 2/16, s. 4.
- 221 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 222 Tehyn hallitus 30.8.2010, 14 § sekä Tehy ry:n paikallisen sopimisen linjaukset (liite 14).
- 223 Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- 224 Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- 225 Tehyn vuosikertomus 2013, s. 13.
- 226 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 15.
- 227 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 228 Tehyn hallitus 28.9.2010, 8 § sekä Tehyn kuntasektorin tukitoimionorganisaation uudistus (luonnos, liite 8).
- 229 "Terveidenhuoltolaki parantaa asiakkaiden asemaa", 10.6.2010 päivätty artikkeli osoitteessa <https://stm.fi/-/terveydenhuoltolaki-parantaa-asiakkaiden-asemaa>, lainattu 28.3.2022.
- 230 Tehyn vuosikertomus 2012, s. 4.
- 231 Hankonen, Riitta: Johtamiskäsitteitä ympäri Suomea, Tehy-lehti 8/2014, s. 13.
- 232 Hankonen, Riitta: Johtamiskäsitteitä ympäri Suomea, Tehy-lehti 8/2014, s. 13.
- 233 Hankonen, Riitta: Uudistuksella on kiire, Tehy-lehti 7/2012, s. 13.
- 234 Tehyn vuosikertomus 2012, s. 4.
- 235 "Tehyltä julkaisu terveydenhuollon tuloksellisuudesta", Tehyn tiedote [elokuu 2011].

- 236 ”Tehyn puheenjohtaja Rauno Vesivalo: populistinen pakkoliitos-keskustelu ei edistä hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta”, Tehyn tiedote 3.2.2014.
- 237 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 10.
- 238 Hankonen, Riitta: Henkilöstö mukaan sote-uudistukseen, Tehy-lehti 14/2014, s. 13.
- 239 Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.
- 240 ”Tuhat ja yksi sotea – uudistushanke alkoi jo vuonna 2006”, HS 5.3.2015.
- 241 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 14.
- 242 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 14.
- 243 ”Maakunnasta portinvartija”, Tehy-lehti 11/2016, s. 7; Kupiainen, Eija: Soteuudistus kalvaa henkilökuntaa: mitä töitä tehdään, missä ja kenelle? Keski-suomalainen 19.12.2016.
- 244 Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- 245 ”Kunnat eivät usko soteuudistuksen kustannuskuriin”, Potilaan Lääkärilehti 16.12.2016.
- 246 Vesivalo, Rauno: Sote ei saa jäädä jalkoihin, Tehy-lehti 2/2016, s. 9.
- 247 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 4.
- 248 ”Hallitus esitteli valinnanvapausmallinsa – kaksi kolmasosaa palveluista valinnanvapauden piiriin”, Demokraatti 21.12.2016.
- 249 Merikanto, Tiina: Analyysi: Alkuperäiset soten tavoitteet vaarassa – tulossa on varsinainen jouluhimmeli, Yle Uutiset 22.12.2016.
- 250 Tehyn vuosikertomus 2016, s. 4; ”YT-neuvottelut lisääntyvät?”, Tehy-lehti 1/2017, s. 7; Mäkinen, Terhi: Unohtuiko henkilöstö? Tehy-lehti 1/2018, s. 11.
- 251 Erhola, Marina – Herrala, Jaakko – Hiilamo, Heikki: Syteen vai soteen asiantuntijoiden avulla, Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019), s. 226–231.
- 252 Tehyn vuosikertomus 2017, s. 5.
- 253 Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 254 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 1.
- 255 Tehyn hallitus 25.4.2018, 8 §; 17.10.2018, 7–8 §§; Tehyn vuosikertomus 2018, s. 1; Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 256 Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- 257 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 1.
- 258 Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 259 ERTOn jäsenjärjestöihin kuuluu Yksityisen Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset YSTE, jonka jäsenet työskentelevät yksityisellä sosiaali- ja terveyspalvelualalla sekä sosiaalialan järjestöissä.

- 260 Tehyn hallitus 23.10.2019, 11 §.
- 261 Tehyn hallitus 23.10.2019, 11 §.
- 262 Tehyn valtuusto 4.6.2020, 12.1 §.
- 263 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 1, 14.
- 264 Hankonen, Riitta: Eestaas soten tiellä, Tehy-lehti 4/2019, s. 5.
- 265 Tehyn hallitus 12.6.2018, 7 §.
- 266 Tehyn vuosikertomus 2018, s. 12.
- 267 Tehyn vuosikertomus 2017, s. 1.
- 268 Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus, Marinin hallituksen ohjelma, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/sosiaali-ja-terveyspalveluiden-rakenneuudistus>, lainattu 17.5.2022.
- 269 Hallituksen esitys sote-uudistukseksi ja uudistusta koskeva lainsäädäntö etenee eduskuntaan, osoitteessa <https://stm.fi/-/hallituksen-esitys-sote-uudistukseksi-ja-uudistusta-koskeva-lainsaadanto-etenee-eduskuntaan>, lainattu 17.5.2022.
- 270 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 17.
- 271 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 17.
- 272 ”Eduskunta hyväksyi hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön”. 23.6.2021 päivätty tiedote eduskunnan sivuilla osoitteessa <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/eduskunta-aanestaa-sote-uudistuksesta-keskiviikkona.aspx>, lainattu 6.6.2022; Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 26–27.
- 273 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 26–27.
- 274 Hankonen, Riitta: Taas mennään, Tehy-lehti 11/2020, s. 32.
- 275 Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohdat, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021, s. 16; Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022; Kirsi Sillanpään haastattelu 13.6.2022.
- 276 Riikka Rapinon haastattelu 13.1.2022.
- 277 ”Neuvottelut alkoivat”, Tehy-lehti 2/2020, s. 7.
- 278 Tehyn vuosikertomus 2019, s. 2; ”Neuvottelut alkoivat”, Tehy-lehti 2/2020, s. 7; ”Neuvottelut jatkuivat”, Tehy-lehti 5/2020, s. 7.

- 279 Tehyn vuosikertomus 2019, s. 2.
- 280 Rytönen, Millariikka: Karjalanpiirakoita ja tilannekuvaa, Tehy-lehti 2/2019, s. 10.
- 281 ”Neuvottelut alkoivat”, Tehy-lehti 2/2020, s. 7; ”Neuvottelut jatkuivat”, Tehy-lehti 5/2020, s. 7.
- 282 ”Tehy valmistautuu neuvottelukierrokseen – tule jäseniltään kuuntelemaan miten”, Tehy-lehti 10.1.2020.
- 283 ”Tiistaina alkaa hoitajien ankara kiky-vääntö - Ay-pomo Rytönen listaa kolme kynnyskysymystä: 'Vaikeaa tulee'”, Iltalehti 13.1.2020.
- 284 ”Tehyn Rytönen virittäytyy neuvotteluihin – panokset kovemmat kuin 2007, nyt kyse palkan lisäksi työoloista”, Kaleva 11.1.2020; ”Sairaanhoidtaja Sami Kinnunen tienaa Norjassa tuntuvasti enemmän kuin Suomessa – vuosipalkka nousut 7 400 euroa vain 5 vuodessa”, Helsingin Uutiset 18.12.2019 (päivitetty 14.5.2020).
- 285 ”Tehyn puheenjohtaja viitoitti tietä kohti neuvotteluja: Me teemme tämän yhdessä”, Tehy-lehti 30.1.2020.
- 286 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 287 ”Vientiveton malli ei edistä palkkatasa-arvoa”, STT:n tiedote 4.1.2020.
- 288 ”Palkankorotukset mitoitettava kuntien palkanmaksukyvn mukaan”, KT Kuntatyönantajien tiedote 13.1.2020.
- 289 ”Naisvaltaiset Tehy ja Super vaativat tasa-arvo-ohjelmassaan ylimääräisiä palkankorotuksia hoitajille, Kuntatyönantajat pelkää miljardilaskua kuntataloudelle”, Hämeen Sanomat 14.1.2020.
- 290 ”Tiistaina alkaa hoitajien ankara kiky-vääntö – ay-pomo Rytönen listaa kolme kynnyskysymystä: 'Vaikeaa tulee'”, Iltalehti 13.1.2020.
- 291 ”Palkankorotukset mitoitettava kuntien palkanmaksukyvn mukaan”, KT Kuntatyönantajien tiedote 13.1.2020.
- 292 ”Tehy ja SuPer käyvät neuvotteluihin neljällä päätavoitteella”, Itäväylä 15.1.2020.
- 293 Millariikka Rytöksen haastattelu 18.1.2022.
- 294 ”Näkökulma: Hoitajat virittävät kehysriiheen vaatimusgijotiin Marinin hallitukselle - tekeekö koronavirus lakot mahdolltomiksi?” Iltalehti 27.2.2020.
- 295 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2; ”Kunta-alan neuvottelusolmun avaamista jatketaan tiistaina valtakunnansovittelijan johdolla – myös kirkon sopimus menossa sovitteluun”, HS 3.4.2020.
- 296 ”Kunta-alan neuvottelusolmun avaamista jatketaan tiistaina valtakunnansovittelijan johdolla – myös kirkon sopimus menossa sovitteluun”, HS 3.4.2020.
- 297 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 298 ”Tehyn puheenjohtaja viitoitti tietä kohti neuvotteluja: Me teemme tämän yhdessä”, Tehy-lehti 30.1.2020.

- 299 ”Kuntatyönantaja esittää Tehylle vuoden rauhoittamissopimusta: Sairaanhoidtajien lakkoiluun ei ole nyt varaa”, IS 17.3.2020; ”Kunta-alan palkkaratkaisu täydellisessä umpisolmussa – kiista yli 400 000 palkan-saajan työehdoista uhkaa jatkua syksyyn asti”, Yle Uutiset 4.4.2020.
- 300 ”Kunta-alan yleinen virka- ja työehtosopimus umpeutuu tänään – 'Vielä on matkaa ratkaisuun'”, Demokraatti 31.3.2020.
- 301 ”Neuvottelut jatkuivat”, Tehy-lehti 5/2020, s. 7.
- 302 ”Kunta-alan työntekijöiden työehtosopimuskiistaan on annettu sovintoesitys – vastauksia odotetaan vappuaattona”, Iltalehti 27.4.2020.
- 303 Valtakunnansovittelijan esitys osoitteessa <https://valtakunnansovittelija.fi/-/kunta-alalle-ei-uutta-sopimus-2>, lainattu 16.5.2022.
- 304 Tehyn hallituksen ylimääräinen kokous 22.3-30.4.2020, 5 §; Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 305 ”Kunta-alan työehtoneuvotteluissa ei päästy vieläkään ratkaisuun – SuPer ja Tehy eivät hyväksy ratkaisuesitystä”, Kuntalehti 30.4.2020.
- 306 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 307 ”Analyysi: Kunta-alan neuvottelut ajautuivat umpikujaan ja saivat aikaan somesodan liittojen välille”, Yle Uutiset 11.5.2020.
- 308 ”Millariikka Rytöksen kolumni: Menneisyyden tavat joutavat mennä, kun neuvotellaan naisvaltaisten alojen palkoista – pienemmän palkan maksaminen naisille ei ole ok”, MTV Uutiset 15.5.2020.
- 309 ”Kunta-alan neuvotteluita jatketaan keskiviikkona – kipuhohtina muun muassa kiky”, Maaseudun Tulevaisuus 18.5.2020.
- 310 ”Kunta-alan neuvotteluissa vihdoinkin ratkaisu! Palkat nousevat ja kiky-tunnit poistuvat”, Iltalehti 27.5.2020.
- 311 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 312 Tehyn hallitus 28.5.2020, 5 §; ”Kunta-alalla saavutettiin neuvottelutulos uusista työehdoista”, HS 27.5.2020; ”Kunta-alan yli 400 000 työntekijälle työehtosopimus pitkän punnerruksen jälkeen”, Savon Sanomat 28.5.2020.
- 313 Sopimuksen mukaiset palkankorotukset olivat vastaavan suuruiset kuin muilla aloilla: yleiskorotus 1.8.2020 lukien 1,22 % kuitenkin vähintään 26 euroa ja 1.4.2021 lukien 1,0 % sekä paikallinen järjestelyerä 1.4.2021 lukien 0,8 %. Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 314 ”Kunta-alalla saavutettiin neuvottelutulos uusista työehdoista”, HS 27.5.2020; ”Kunta-alan yli 400 000 työntekijälle työehtosopimus pitkän punnerruksen jälkeen”, Savon Sanomat 28.5.2020.
- 315 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 316 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 317 Millariikka Rytöksen haastattelu 18.1.2022.
- 318 Millariikka Rytöksen haastattelu 18.1.2022.
- 319 Leila Kostiaisen haastattelu 10.6.2022.
- 320 ”KT on työnantajien etujärjestö”, osoitteessa <https://www.kt.fi/kt-organisaationa/paatoksenteko>, lainattu 5.4.2022.

- 321 "KT on työnantajien etujärjestö", osoitteessa <https://www.kt.fi/kt-organisaationa/paatoksenteke>, lainattu 5.4.2022.
- 322 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 323 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 2.
- 324 Tehyn hallituksen ylimääräinen sähköpostikokous 5.-6.2.2020, 5 §; Tehyn hallituksen ylimääräinen kokous 1.7.2020, 5 §.
- 325 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 326 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 327 Tehyn hallituksen ylimääräinen kokous 1.7.2020, 5 §.
- 328 Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- 329 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 4.
- 330 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 4.
- 331 Tehyn vuosikertomus 2021, s. 6.
- 332 Wikipedia-artikkeli Koronaviruspandemia 2019–, lainattu 11.5.2022.
- 333 "Suomi on varautunut uuden koronaviruksen varalta tilanteen niin vaatiessa", STM:n tiedote 7.2.2020.
- 334 Wikipedia-artikkeli Suomen koronaviruspandemian aikajana, lainattu 11.5.2022.
- 335 Valmiuslain käyttöönottoasetukset eduskunnalle, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-kayttoonottoasetus-eduskunnalle>, lainattu 11.5.2022; valmiuslain päättymisestä osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-mukaisten-toimivaltuuksien-kaytosta-luovutaan-poikkeusolot-paattuvat-27-huhtikuuta>, lainattu 18.5.2022; "Tässä ovat kaikki hallituksen poikkeukselliset toimet koronaviruksen hillitsemiseksi, vaikuttavat lähes jokaisen kansalaisen arkeen – tiedotustilaisuus katsottavissa kokonaisuudessaan", HS 16.3.2020.
- 336 Valmiuslain käyttöönottoasetukset eduskunnalle, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-kayttoonottoasetus-eduskunnalle>, lainattu 11.5.2022; valmiuslain päättymisestä osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806be0bf>, lainattu 17.7.2020; "Näin kaikki eteni 265 päivää sitten, kun Uusimaa laitettiin säppiin – kolme aitiopaikalla ollutta kertoo ennennäkemättömästä operaatiosta", Yle Uutiset 17.12.2020.
- 337 "Koronan piti täyttää teho-osastot, mutta ne jäivätkin tyhjilleen: 'On isomman arvioinnin paikka', sanoo perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja", Yle Uutiset 23.9.2020.
- 338 "Koronan piti täyttää teho-osastot, mutta ne jäivätkin tyhjilleen: 'On isomman arvioinnin paikka', sanoo perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja", Yle Uutiset 23.9.2020; Juha Honkakosken haastattelu 2.3.2022.
- 339 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 1.
- 340 Yks kaks satamaan: korona mullisti monen tehyläisen työtehtävät, Tehy-lehti 6–7/2020, s. 9.
- 341 Millariikka Rytkösen haastattelu 18.1.2022.
- 342 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 1.

- 343 11 kysymystä valmiuslaista, Tehy-lehti 4/2020, s. 24.
- 344 Riikka Rapinojan haastattelu 13.1.2022.
- 345 Juhapetteri Jääskeläisen haastattelu 10.6.2022.
- 346 Wikipedia-artikkeli Koronaviruspandemia Suomessa, lainattu 11.5.2022.
- 347 Millariikka Rytkösen haastattelu 18.1.2022.
- 348 Laboratoriohoitaja: "Superhessuja ei tarvitse testata", Tehy-lehti 6–7/2020, s. 21.
- 349 Juhapetteri Jääskeläisen haastattelu 10.6.2022.
- 350 Sairaanhoidtaja lida Salminen Meilahden sairaalasta. Artikkelissa Turunen, Vesa: Hullu huhtikuu, Tehy-lehti 5/2020, s. 15.
- 351 Nina Hahtelan haastattelu 4.3.2022.
- 352 "Joka kolmas tartunta töistä", Tehy-lehti 5/2021, s. 9.
- 353 Tehyn hallitus 3.6.2020, 6 §.
- 354 "Hoitajat iloitsevat Husin koronailäisän pysymisestä: 'Meitä on kuunneltu', kommentoi sairaanhoidtaja Nizo Dara –Näin äänimmilleen korona-aika on venyttänyt puhtaankin osaston henkilökunnan", Helsingin Uutiset 20.12.2021; Hankonen, Riitta: Fimlab maksaa korona-kuormituksesta, Tehy-lehti 29.9.2020.
- 355 Eeva Hiilan haastattelu 10.6.2022.
- 356 Eeva Hiilan haastattelu 10.6.2022.
- 357 Eeva Hiilan haastattelu 10.6.2022.
- 358 Tehyn vuosikertomus 2020, s. 26.
- 359 Tehyn hallitus 24.3.2020, 11 §.
- 360 Riikka Rapinojan haastattelu 13.1.2022.
- 361 Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022; Riikka Rapinojan haastattelu 13.1.2022; Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- 362 Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- 363 Tehyn vuosikertomus 2021, s. 1.
- 364 "Hallitus päivitti Suomen koronavirusstrategiaa, rajoitustoimia mahdollista purkaa asteittain ja hallitusti", tiedote 22.4.2020, <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paivitti-suomen-koronavirusstrategiaa-rajoitustoimia-mahdollista-purkaa-asteittain-ja-hallitusti>, lainattu 30.5.2022.
- 365 "Näissä Euroopan maissa koronakuolemat ovat nousussa – täällä puhutaan jopa hälytysmerkistä", IS 28.8.2020.
- 366 "Suomalaisyritykset valmistavat nyt yli miljoona kasvomaskia päivässä, vaikka luokitusten saaminen on hidastellut: 'Niitähän tulee kuin mannaryynejä'", HS 20.10.2020.
- 367 "Hoitajat lähtevät koronasyksyyn valmiiksi uupuneina, epidemia tuo lisäkuormitusta myös lääkäreille", Yle Uutiset 18.9.2020.
- 368 "Koronahoitajista jo pulaa sairaaloissa – 'Todettiin jo viime viikolla, että resurssit eivät riitä'", MTV Uutiset 2.12.2020.
- 369 Kirsi Sillanpään haastattelu 13.6.2022.

- 370 ”Seitsemän kääntäjää”, Tehy-lehti 1/2022, s. 6.
- 371 Mäkinen, Terhi: Taudin pitkät jäljet, Tehy-lehti 10/2021, s. 46–47.
- 372 Wikipedia-artikkeli Suomen toimenpiteet koronaviruspandemiaa vastaan, lainattu 15.6.2022.
- 373 ”HUS-pomo varoitti valmiuslaista – Tehyn Rytönen: ”Täysin käsittämätöntä””, Demokraatti 27.11.2020.
- 374 ”Hus vaatii valmiuslakia käyttöön – STM vastaa: Juuni nyt ei edellytyksiä, arvioon palataan”, Mediuutiset 17.12.2020.
- 375 ”50 hoitajaa, 1 vuosi”, Iltalehti 19.12.2020.
- 376 ”Ensimmäiset koronarokotteet on annettu Suomessa – Rokotteen saanut sairaanhoitaja: ”Olen erittäin iloinen, että sain tämän rokotteen””, Yle Uutiset 27.12.2020.
- 377 ”Testijonoissa hurjat alueelliset erot: Koronatulosta joutuu Tampereella odottamaan jopa toista viikkoa, Oulussa vain pari päivää”, IS 19.8.2020.
- 378 ”STM:n strategiajohtaja: Koronaepidemian toinen aalto on nyt käynnissä Suomessa”, IS 8.10.2020.
- 379 ”THL:n ylilääkäri: Kaikille halukkaille yli 16-vuotiaille rokote kesään mennessä”, Iltalehti 28.12.2020.
- 380 ”THL:n Mika Salminen: Huonoja uutisia, rokotusten aikataulu pettää”, Verkkouutiset 25.1.2021.
- 381 Hallituksen esitys HE 63/2022 vp: hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta, osoitteessa https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_63+2022.aspx, lainattu 31.5.2022; ”Hallitus on todennut poikkeusolot, ravintolasulkua koskeva esitys eduskuntaan – Marin pyytää anteeksi vinanomaisten tulkintaerojen aiheuttamaa epävarmuutta”, Yle Uutiset 1.3.2021.
- 382 ”Pääkirjoitus: Työikäiset pitäisi rokottaa ensin niillä alueilla, joilla koronavirus leviää eniten”, Iltalehti 21.2.2021; ”Hoitajat ja HUS napit vastakkain rokotusjärjestyksen muuttamisesta, Tehy: ”Koronarokotajakaan ei ole vielä rokotettu””, Yle Uutiset 10.4.2021.
- 383 ”SuPerin edustajisto: Rokotusten alueellinen kohdentaminen ei saa viivästyttää hoitoalan ammattilaisten rokotuksia”, STT:n tiedote osoitteessa <https://www.sttinfo.fi/tiedote/superin-edustajisto-rokotusten-alueellinen-kohdentaminen-ei-saa-viivastyytaa-hoitoalan-ammattilaisten-rokotuksia?publisherId=65383666&releaseId=69907031>, lainattu 31.5.2022.
- 384 WHO on lisännyt Intian variantin huolestuttavien koronavirusmuunnosten listalle – Suomessa todettu 25 tapausta, THL:n 12.5.2021 päivätty tiedote osoitteessa <https://thl.fi/fi/-/who-on-lisannyt-intian-variantin-huolestuttavien-koronavirusmuunnosten-listalle-suomessa-todettu-25-tapausta>, lainattu 31.5.2022.
- 385 ”Intian virusmuunnos näyttää vievän tartunnan saaneen herkemmin sairaalaan – professori: ”Kahden rokoteannoksen saaminen on tärkeää””, HS 4.6.2021.

- 386 ”Nyt kipin kapin testiin ja karanteeniin, kaikki Pietarin kisatunstit!” Suomenmaa 28.6.2021.
- 387 Wikipedia-artikkeli Suomen koronaviruspandemian aikajana, lainattu 31.5.2022.
- 388 ”Hoitajia on töissä yhä ilman koronarokotetta – ylilääkärit yllättyivät nuorten hoitajien rokotehaluttomuudesta: ”Osa ei koe tarpeelliseksi””, Yle Uutiset 6.8.2021.
- 389 Tehy: Koronarokotteen lisääminen tartuntatautilakiin tulisi selvittää. Tehyn mediatiedote 1.11.2021, osoitteessa <https://web.archive.org/web/20211101194329/https://www.tehy.fi/fi/mediatiedote/tehy-koronarokotteen-lisaaminen-tartuntatautilakiin-tulisi-selvittaa>.
- 390 ”Eduskunta hyväksyi hoitohenkilökunnan ”pakkorokotukset””, Yle Uutiset 28.12.2021.
- 391 ”Menetän työni, jos en ota rokotetta, sanoo koronan sairastanut hoitaja – pakkorokotepäätös on voimassa vuoden loppuun, jatkosta ei ole päätöksiä”, Yle Uutiset 7.6.2022, lainattu 7.6.2022.
- 392 Koronatapaukset, sairaalahoidon tilanne ja kuolemat. Tilasto viikoittaisista koronatapausmääristä koko maassa, osoitteessa <https://www.thl.fi/episeuranta/tautitapaukset/koronakartta.html>, lainattu 31.5.2022.
- 393 Muutoksia ravintoloiden aukioloaikoihin ja koronapassin käyttöön. Valtioneuvoston tiedote 11.1.2022, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/muutoksia-ravintoloiden-aukioloaikoihin-ja-koronapassin-kayttoon>, lainattu 31.5.2022.
- 394 Muuntuneet koronavirusrokotukset. THL:n artikkeli osoitteessa <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronavirussesta-covid-19/tarttumisen-ja-suojautuminen-koronavirus/muuntuneet-koronavirusrokotukset>, lainattu 7.6.2022.
- 395 Koronatapaukset, sairaalahoidon tilanne ja kuolemat. Tilasto viikoittaisista koronatapausmääristä koko maassa, osoitteessa <https://www.thl.fi/episeuranta/tautitapaukset/koronakartta.html>, lainattu 31.5.2022.
- 396 Koronaepidemian hillintään uudet linjaukset - tavoitteena vakauttaa yhteiskunta mahdollisimman avoimeksi. Valtioneuvoston tiedote 10.2.2022, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/uudet-linjaukset-koronaepidemian-hillintaan>, lainattu 31.5.2022.
- 397 ”Miten tätä jaksaa?” Tehy-lehti 2/2022, s. 49.
- 398 Nina Hahtelan haastattelu 4.3.2022.
- 399 Tehyn vuosikertomus 2021, s. 3; Hankonen, Riitta: Näin tehyläisten neuvottelut etenevät, Tehy-lehti 2/2022, s. 20.
- 400 Hankonen, Riitta: Näin tehyläisten neuvottelut etenevät, Tehy-lehti 2/2022, s. 21.
- 401 Mäkinen, Terhi: Millariikan matkassa, Tehy-lehti 12/2021, s. 18.

- 402 Mäkinen, Terhi: Millariikan matkassa, Tehy-lehti 12/2021, s. 18.
- 403 "Palkkataistelut leimahtivat roihuun ja uhkaavat levitä laajalle – julkisilla aloilla ei suostuta enää 'jalkavaimoksi'", IS 4.1.2022.
- 404 "Palkkataistelut leimahtivat roihuun ja uhkaavat levitä laajalle – julkisilla aloilla ei suostuta enää 'jalkavaimoksi'", IS 4.1.2022; "Lakkovaroitus toimi: historiallinen sopimus Teollisuusliitolta – työntekijät saavat suuremmat palkankorotukset kuin ylemmät toimihenkilöt", Kansan Uutiset 7.1.2022.
- 405 "Kunta-alan neuvottelut alkavat", Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n tiedote 11.1.2022; "Tehy ja SuPer: Työnantaja keskeytti neuvottelut – ylityö- ja vuoronvaihtokielto alkaa tänään", STT Info 1.3.2022.
- 406 "Kunta-alan neuvottelut alkavat – KT:n Jalonen: 'Lähtöasetelmat hyvin haastavia ja vaativia'", Iltalehti 11.1.2022.
- 407 "Yli 400 000 palkansaajan työ- ja virkaehtosopimusneuvottelut käynnistyivät – Alkanut kierros on ratkaisevin ikinä", MTV Uutiset 11.1.2022.
- 408 "Hoitajille kaikkien aikojen pätkäsopimus? Nyt puhuu Tehy-johtaja", US 31.1.2022; "Ay-pomo väläytti kaikkien aikojen pätkäsopimusta – Nyt tuli työnantajien vastaus hoitajille", MSN Uutiset 31.1.2022.
- 409 "Hoitajille hyvin poikkeuksellinen pätkäsopimus? – Tehy-johtaja: 'Katsotaan kuinka pitkäksi aikaa Jalonen haluaa työrauhaa ostaa'", Mediuutiset 31.1.2022.
- 410 "Ay-pomo väläytti kaikkien aikojen pätkäsopimusta – Nyt tuli työnantajien vastaus hoitajille", MSN Uutiset 31.1.2022.
- 411 "Hoitajille hyvin poikkeuksellinen pätkäsopimus? – Tehy-johtaja: 'Katsotaan kuinka pitkäksi aikaa Jalonen haluaa työrauhaa ostaa'", Mediuutiset 31.1.2022.
- 412 "Tehyn ja Superin lääke hoitajapulaan: sotealalle viisivuotinen palkkaohjelma – normaalien korotusten päälle vielä 3,6 prosenttia lisää vuodessa", Yle Uutiset 9.2.2022.
- 413 "Meidän kaikkien asia", kampanjailmoitus, Tehy-lehti 2/2022, s. 22.
- 414 "Muut liitot torppaavat ajatuksen hoitajien kovemmista palkankorotuksista – Luukkainen: 'Tarpeita on muillakin'", Yle Uutiset 17.1.2022.
- 415 "Kunta-alalla neuvoteltiin viikonloppuna", osoitteessa <https://www.talentia.fi/uutiset/kunta-alalla-neuvoteltiin-viikonloppuna/>, lainattu 12.8.2022; "KT keskeytti kunta-alan työehtosopimusneuvottelut", osoitteessa <https://www.tehy.fi/fi/ajankohtaista/kt-keskeytti-kunta-alan-tyoehtosopimusneuvottelut>, lainattu 12.8.2022.
- 416 "Tehy ja SuPer: Työnantaja keskeytti neuvottelut – ylityö- ja vuoronvaihtokielto alkaa tänään", STT Info 1.3.2022; "Tehy ja SuPer jättivät lakkovaroituksen – lakon piirissä 25 000 hoitajaa kuudessa sairaanhoidopiirissä", Tehy-lehti 3.3.2022.

- 417 "JHL, Jyty ja Juko julistavat ylityö- ja vuoronvaihtokiellon kunta-alalle", STT Info 2.3.2022; "Kunta-alan neuvottelut siirtyivät valtakunnansovittelijan luo", osoitteessa <https://www.talentia.fi/uutiset/kunta-alan-neuvottelut-siirtyivat-valtakunnansovittelijan-luo/>, lainattu 12.8.2022.
- 418 "Valtakunnansovittelija tapasi Tehyn ja SuPerin neuvottelijat", Tehy-lehti 7.3.2022.
- 419 "Ministeriö siittää Tehyn ja SuPerin lakkoa kahdella viikolla", Tehy-lehti 11.3.2022.
- 420 "Tehyltä ja SuPerilta uusi, entistä laajempi lakkovaroitus – lakkoon menossa 40 000 hoitajaa", Tehy-lehti 17.3.2022.
- 421 "Uhanneista hoitajalakoista isompi siirtyy – perjantaina yhä alkamassa 25 000 hoitajan lakko, ellei sopua työehtosopimuksesta synny ennen sitä", HS 28.3.2022.
- 422 "Sovittelu jatkuu tänään", Tehy-lehti 22.3.2022.
- 423 "Kunta-alan lakko laajenee – opettajat työtaisteluun ensi kertaa sitten 1980-luvun", Demokraatti 6.4.2022; "Tehy ja SuPer hylkäsivät sovintoehdotuksen – 25 000 hoitajan lakko alkaa perjantaina", Tehyn tiedote 30.3.2022 liitteineen.
- 424 "Kunta-alan lakko laajenee – opettajat työtaisteluun ensi kertaa sitten 1980-luvun", Demokraatti 6.4.2022.
- 425 "Sovittelulautakunta: Reilu ja vakauttava sovintoehdotus työrauhan turvaamiseksi", sovittelulautakunnan 10.5.2022 tekemä ehdotus työ- ja elinkeinoministeriön sivuilla osoitteessa <https://tem.fi/-/sovittelulautakunta-reilu-ja-vakauttava-sovintoehdotus-työrauhan-turvaamiseksi>, lainattu 16.8.2022.
- 426 Kuvateksti, Tehy-lehti 5/2022, s. 18.
- 427 "Hallitus valmistelee pakkotyölakia – Avi ei ole saanut yksilöityjä ilmoituksia potilasturvallisuuden vaarantumisesta", Tehy-lehti 7.4.2022.
- 428 "Pääkaupunkiseudun koulu- ja päiväkotilakko siirtyy – samalla annettiin uusi, laajempi lakkovaroitus", MTV Uutiset 14.4.2022.
- 429 "Tehy ja SuPer vahvistavat: Ministeriön siirtämä laajempi hoitajalakko alkamassa 20.4.2022 – sovittelulautakunnalle lisäaikaa ratkaisun löytämiseen", Tehyn tiedote 11.4.2022.
- 430 "Ministeri Lindén vei hoitajien lakko-oikeuden – lakon toinen vaihe ei ala, valmisteluun joukkointisanoutuminen", Tehyn tiedote 19.4.2022.
- 431 "Tehyn Millariikka Rytkösen ja SuPerin Silja Paavolan ilmoitus työnantajalle ja sovittelulautakunnalle lakon toisen vaiheen perumisesta", Tehyn tiedote 19.4.2022.
- 432 "Tehyn hallitus sai valtuustolta valtuudet valmistella joukkointisanoutuminen", Tehyn tiedote 25.4.2022.
- 433 "Tästä puhutaan nyt", Tehy-lehti 6–7/2022, s. 7; "Kuntaneuvottelut jatkuvat elokuussa – ylityö- ja vuoronvaihtokielto koskee työnantajan määrärahoja", Tehy-lehti 29.6.2022.
- 434 "Tästä puhutaan nyt", Tehy-lehti 6–7/2022, s. 7.

- 435 "Tästä puhutaan nyt", Tehy-lehti 5/2022, s. 7.
- 436 "Sovintoehdotus annettu – Tehyn valtuusto käsittelee sen", Tehy-lehti 10.5.2022.
- 437 "Sopimusratkaisu 2022–2025", KT Kuntatyönantajien tiedote sivulla <https://www.kt.fi/sopimukset/sopimusratkaisu-2022-2025>, lainattu 17.8.2022; "Kunta-alalle kolmivuotinen sopimus - työrauhan piirissä lähes 70 prosenttia kunta-alan palkansaajista", Kuntalehti 8.6.2022; "Uusi valtakunnansovittelija: niukkaa linjaa tulee", HS 17.8.2022.
- 438 "Tehy ja SuPer hylkäsivät sovintoehdotuksen, joukkointisanoutumisen uhkaa uusia hyvinvointialueita", Tehyn tiedote 11.5.2022.
- 439 "Kunta-alalle kolmivuotinen sopimus - työrauhan piirissä lähes 70 prosenttia kunta-alan palkansaajista", Kuntalehti 8.6.2022.
- 440 "Tehy ja SuPer: Hoitajaliitot valmiita jatkamaan neuvotteluja erillissopimuksesta", Tehyn tiedote 8.6.2022; "Tehy ja Super valmiita jatkamaan neuvotteluja erillissopimuksesta", Kuntalehti 8.6.2022.
- 441 "SuPer, Tehy ja ERTO: Yksityisen sosiaalipalvelualan vetovoimaa parannetaan palkkaratkaisulla", Tehyn tiedote 30.6.2022; "Tehy, SuPer ja ERTO: Yksityisen terveystalouden työehtosopimus hyväksyttiin", Tehyn tiedote 30.6.2022.
- 442 "Tästä puhutaan nyt", Tehy-lehti 6–7/2022, s. 7; "Kuntaneuvottelut jatkuvat elokuussa – ylityö- ja vuoronvaihtokielto koskee työnantajan määrärahyksiä", Tehy-lehti 29.6.2022.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Tehyn valtuuston pöytäkirjat 2008–2021.

Tehyn hallituksen pöytäkirjat 2008–2021.

Tehyn tiedotteet 2007–2022.

Tehyn vuosikertomukset 2008–2021.

Aikakaus- ja sanomalehdet

Aamulehti 2010

Helsingin Sanomat 2007–2011, 2013, 2018, 2020–2022

Helsingin Uutiset 2019, 2021

Hämeen Sanomat 2020

Iltalehti 2007, 2015, 2018, 2020–2022

Iltta-Sanommat 2016, 2020, 2022

Itäväylä 2020

Kaleva 2010, 2018, 2020

Kansan Uutiset 2022

Kauppalehti 2007, 2009

Keskipohjanmaa 2015

Keskisuomalainen 2016

Kouvola Sanomat 2015

Kuntalehti 2013, 2020, 2022

Kuntauutiset 2011

Kymen Sanomat 2015

Maaseudun Tulevaisuus 2020

Mediuutiset 2020, 2022

Potilaan Lääkärilehti 2016

Salon Seudun Sanomat 2011, 2016

Savon Sanomat 2010, 2015, 2020

Suomen Kuvalehti 2015

Suomenmaa 2021

Tehy-lehti 2007–2022 (myös sähköinen versio osoitteessa <https://www.tehylehti.fi/fi>)

Turun Sanomat 2007, 2009, 2010, 2013, 2014, 2016

Uusi Aika 2014

Uutispäivä Demari/Demokraatti 2009–2011, 2014, 2016, 2020, 2022

Venkkouutiset 2021–2022

Kirjallisuus ja artikkelit

Ahonen, Esa et alii: Sote-sopan keittokirja – soteuudistuksen taustatekijät ja käännekohtat, Kunnallisanalan kehittämissäätiön julkaisu 45, 2021.

- Erhola, Marina – Herrala, Jaakko – Hiillamo, Heikki: Syteen vai soteen asiantuntijoiden avulla, Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019).
- Korhonen, Risto: Etelärannan mahtivuodet: tulopolitiikan nousu ja tuho 2000-luvulla, Riika 2018.
- Laakso, Mikko: Tahdon asia: Tehy 1982–2012, Otavan Kirjapaino Oy, 2011.
- Laatunen, Lasse – Nieminen, Anto: Kolmikannan kulisseissa: Lasse Laatunen neljä vuosikymmentä työmarkkinapolitiikassa, Tallinna 2017.
- Niemelä, Mikko: Julkisen sektorin reformin pitkä kaani Valtava-uudistuksesta Paras-hankkeeseen, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 102, Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2008.
- Parpola, Antti: Neuvotellaan: vuosisadan liitto. KVL ja Jyty 1918–2018, Bookwell Oy, 2018.
- Puro, Laura: Painonne arvosta kultaa: Terveysturvaliitto terveyden hoitajatyön puolustajana, Painotalo Plus Digital, 2018.
- Valli-Lintu, Auli: Sote- ja kuntarakenteen pitkä kujanjuoksu, Kunnallissalan kehittämissäätiön julkaisu 10, 2017.
- Åberg, Veijo: Sovun puolella: STTK 75 vuotta 1946–2021, Aksidenssi Oy, 2021.

Muut kirjalliset lähteet

- Kuntasektorin ammattiosastotoiminnan opas, Tehyn julkaisusarja F, Muut 1/20, Vantaa 2020.
- KT:n tiedote 21.4.2010.
- Sillanpää, Päivi: Moninainen yksityissektori: yksityissektorin selvitys, Tehyn julkaisusarja C, muistioita 2/16, Vantaa 2016.

Haastattelut

- Anna-Leena Braxin haastattelu 13.1.2022.
- Nina Hahtelan haastattelu 4.3.2022.
- Riitta Hankosen haastattelu 4.1.2022.
- Tanu Heikkisen haastattelu 25.2.2022.
- Eeva Hiilan haastattelu 10.6.2022.
- Juha Honkakosken haastattelu 2.3.2022.
- Juhapetteri Jääskeläisen haastattelu 10.6.2022.
- Mia Karlssonin haastattelu 14.6.2022.
- Leila Kostiaisen haastattelu 10.6.2022.
- Katri Lindqvistin haastattelu 11.2.2022.
- Jukka Maarianvaaran haastattelu 9.3.2022.
- Riikka Rapinojan haastattelu 13.1.2022.
- Millaniikka Rytkösen haastattelu 18.1.2022.
- Kirsi Sillanpään haastattelu 13.6.2022.
- Rauno Vesivalon haastattelu 3.1.2022.

Sähköiset lähteet

- ”Ay-pomo väläytti kaikkien aikojen pätkäsopimusta – Nyt tuli työnantajien vastaus hoitajille”, MSN Uutiset 31.1.2022, osoitteessa <https://www.msn.com/fi-fi/uutiset/>, lainattu 19.8.2022.
- ”Eduskunta hyväksyi hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön”. 23.6.2021 päivätty tiedote eduskunnan sivuilla osoitteessa <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/eduskunta-aanestaa-sote-uudistuksesta-keskiviikkona.aspx>, lainattu 6.6.2022.
- Hallituksen esitys sote-uudistukseksi ja uudistusta koskeva lainsäädäntö etenee eduskuntaan, osoitteessa <https://stm.fi/-/hallituksen-esitys-sote-uudistukseksi-ja-uudistusta-koskeva-lainsaadanto-etenee-eduskuntaan>, lainattu 17.5.2022.
- Hallituksen esitys HE 63/2022 vp: hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta, osoitteessa https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_63+2022.aspx, lainattu 31.5.2022.
- ”Hallitus päivitti Suomen koronavirusstrategiaa, rajoitustoimia mahdollista purkaa asteittain ja hallitusti”, tiedote 22.4.2020, <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paivitti-suomen-koronavirusstrategiaa-rajoitustoimia-mahdollista-purkaa-asteittain-ja-hallitusti>, lainattu 30.5.2022.
- ”Hoitajille kaikkien aikojen pätkäsopimus? Nyt puhuu Tehy-johtaja”, Uusi Suomi 31.1.2022, osoitteessa <https://www.uusisuomi.fi/>, lainattu 19.8.2022.
- ”JHL, Jyty ja Juko julistavat ylityö- ja vuoronvaihtokiellon kunta-alalle”, STT Info 2.3.2022, osoitteessa <https://www.sttinfo.fi/>, lainattu 19.8.2022.
- Kataisen hallituksen ohjelma pysyvässä osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201704256255>.
- Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot, Suomen Kuntaliiton sivusto osoitteessa <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat-ja-vaestotiedot>, lainattu 29.3.2022.
- Koronaepidemian hillintään uudet linjaukset - tavoitteena vakauttaa yhteiskunta mahdollisimman avoimeksi. Valtioneuvoston tiedote 10.2.2022, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/uudet-linjaukset-koronaepidemian-hillintaan>, lainattu 31.5.2022.
- Koronatapaukset, sairaalahoidon tilanne ja kuolemat. Tilasto viikoittaisista koronatapausmääristä koko maassa, osoitteessa <https://www.thl.fi/episeuranta/tautitapaukset/koronakartta.html>, lainattu 31.5.2022.

- Wikipedia-artikkeli Koronaviruspandemia 2019–, lainattu 11.5.2022.
- ”Kunta-alalla neuvoteltiin viikonloppuna”, osoitteessa <https://www.talentia.fi/uutiset/kunta-alalla-neuvoteltiin-viikonloppuna/>, lainattu 12.8.2022.
- ”Kunta-alan neuvottelut alkavat”, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n tiedote 11.1.2022, osoitteessa <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet>, lainattu 19.8.2022.
- ”Kunta-alan neuvottelut siirtyivät valtakunnansovittelijan luo”, osoitteessa <https://www.talentia.fi/uutiset/kunta-alan-neuvottelut-siirtyivat-valtakunnansovittelijan-luo/>, lainattu 12.8.2022.
- ”KT on työnantajien etujärjestö”, osoitteessa <https://www.kt.fi/kt-organisaationa/paatoksenteke>, lainattu 5.4.2022.
- Wikipedia-artikkeli Kunta- ja palvelurakenneuudistus, lainattu 13.12.2021.
- MTV Uutiset, www.mtvuutiset.fi.
- Muuntuneet koronaviruset. THL:n artikkeli osoitteessa <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus/muuntuneet-koronaviruset>, lainattu 7.6.2022.
- Muutoksia ravintoloiden aukioloaikoihin ja koronapassin käyttöön. Valtioneuvoston tiedote 11.1.2022, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/muutoksia-ravintoloiden-aukioloaikoihin-ja-koronapassin-kayttoon>, lainattu 31.5.2022.
- ”Palkankorotukset mitoitettava kuntien palkanmaksukyvyyn mukaan”, KT Kuntatyönantajien tiedote 13.1.2020, osoitteessa <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet>, lainattu 19.8.2022.
- ”SAK:n Lyly: Työllisyys- ja kasvusopimus synnyttää Suomeen lisää työtä”, osoitteessa <https://www.sak.fi/ajankohtaista/uutiset/sakn-lyly-tyollisyys-ja-kavususopimus-synnyttaa-suomeen-lisaa-tyota>, lainattu 21.2.2022.
- Wikipedia-artikkeli Sipilän hallitus, lainattu 1.2.2022.
- ”Sopimusratkaisu 2022–2025”, KT Kuntatyönantajien tiedote sivulla <https://www.kt.fi/sopimukset/sopimusratkaisu-2022-2025>, lainattu 17.8.2022.
- ”Sosiaalialan Työnantajat ja Terveyspalvelualan Liitto yhdistyivät Hyvinvointialan liitoksi”, 29.12.2016 päivätty tiedote Hyvinvointiala HALI ry:n sivustolla osoitteessa <https://www.hyvinvointiala.fi/sosiaalialan-tyonantajat-ja-terveyspalvelualan-liitto-yhdistyivat-hyvinvointialan-liitoksi/>, lainattu 24.2.2022.
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus, Marinin hallituksen ohjelma, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/sosiaali-ja-terveyspalveluiden-rakenneuudistus>, lainattu 17.5.2022.
- ”Sovittelulautakunta: Reilu ja vakauttava sovintoehdotus työrauhan turvaamiseksi”, sovittelulautakunnan 10.5.2022 tekemä ehdotus työ- ja elinkeinoministeriön sivuilla osoitteessa <https://tem.fi/-/sovittelulautakunta-neilu-ja-vakauttava-sovintoehdotus-tyorauhan-turvaamiseksi>, lainattu 16.8.2022.
- Wikipedia-artikkeli Suomen koronaviruspandemian aikajana, lainattu 11.5.2022.
- Suomen Suuhygienistiliiton historia osoitteessa <https://www.suuhygienistiliitto.fi/jarjesto/historia/>, lainattu 15.3.2022.

- Wikipedia-artikkeli Suomen toimenpiteet koronaviruspandemiaa vastaan, lainattu 15.6.2022.
- ”SuPerin edustajisto: Rokotusten alueellinen kohdentaminen ei saa viivästyttää hoitoalan ammattilaisten rokotuksia”, STT:n tiedote osoitteessa <https://www.sttinfo.fi/tiedote/superin-edustajisto-rokotusten-alueellinen-kohdentaminen-ei-saa-viivastyttaa-hoitoalan-ammattilaisten-rokotuksia?publisherId=65383666&releaseld=69907031>, lainattu 31.5.2022.
- ”Suomi on varautunut uuden koronavirusen varalta tilanteen niin vaatiessa”, STM:n tiedote 7.2.2020.
- Tehyn sivusto osoitteessa www.tehy.fi.
- ”Tehy ja SuPer: Työnantaja keskeytti neuvottelut – ylityö- ja vuoronvaihto-kielto alkaa tänään”, STT Info 1.3.2022, osoitteessa <https://www.sttinfo.fi/>, lainattu 19.8.2022.
- ”Terveystieteiden tutkimuskeskus parantaa asiakkaiden asemaa”, 10.6.2010 päivätty artikkeli osoitteessa <https://stm.fi/-/terveydenhuoltolaki-parantaa-asiakkaiden-asemaa>, lainattu 28.3.2022.
- Valmiuslain käyttöönottotoimet eduskunnalle, osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-kayttoonottoasetus-eduskunnalle>, lainattu 11.5.2022.
- Valmiuslain päättämisestä valtioneuvoston sivuilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatokset?decisionId=0900908f806be0bf>, lainattu 17.7.2020.
- Valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien päättämisestä valtioneuvoston sivuilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-mukaisten-toimivaltuuksien-kaytosta-luovutaan-poikkeusolot-paattavat-27-huhtikuuta>, lainattu 18.5.2022.
- Valtakunnansovittelijan 27.4.2020 antama sovintoehdotus kunta-alan työriitaan, osoitteessa <https://valtakunnansovittelija.fi/-/kunta-alalle-ei-uutta-sopimus-2>, lainattu 16.5.2022.
- ”WHO on lisännyt Intian variantin huolestuttavien koronavirusmuunnosten listalle – Suomessa todettu 25 tapaus”, THL:n 12.5.2021 päivätty tiedote osoitteessa <https://thl.fi/fi/-/who-on-lisannyt-intian-variantin-huolestuttavien-koronavirusmuunnosten-listalle-suomessa-todettu-25-tapaus>, lainattu 31.5.2022.
- ”Vientivetoinen malli ei edistä palkkatasa-arvoa”, STT:n tiedote 4.1.2020.
- Yle Lappi, www.yle.fi.
- Yle Uutiset, www.yle.fi.

Muu lähdeaineisto

- Vappu Okkerin tiedonanto 13.4.2022.
- Rauno Vesivalon sähköpostitiedonanto 23.2.2022.
- Sari Viinikaisen sähköpostitiedonanto 15.3.2022.

Lyhenneluettelo

AKT	Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto
AORA	Ammattiosastojen rakennemuutostyöryhmä
AVAINTES	Avaintyönantajat Avainta ry:n työehtosopimus
EK	Elinkeinoelämän keskusliitto
HET	Hyvän Edunvalvonnan Tuki
HUS	Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
JAU	Julkisen alan unioni
JHL	Julkisten ja hyvinvointialojen liitto
JUKO	Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö
Jyty	Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto
KoHo	Kunta-alan koulutettu hoitohenkilöstö
KT	Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat
KTN	Tekniikan ja peruspalvelujen neuvottelujärjestö
KVTES	Kunnallinen virka- ja työehtosopimus
KYS	Kuopion yliopistollinen sairaala
OAJ	Opetusalan Ammattijärjestö
OYS	Oulun yliopistollinen sairaala
PTY	Palvelulaitosten työnantajajhdistys
RKP	Suomen ruotsalainen kansanpuolue
SAK	Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö
SDP	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
Sote ry	Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö
SOTE	Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus
SPAL	Suomen pelastusalan ammattilaiset
SPR	Suomen Punainen Risti
SSHL	Suomen Suuhygienistiliitto
STAL	Suun Terveystenhoidon Ammattiliitto
STHL	Suomen Terveystenhoitajaliitto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
SuPer	Suomen lähi- ja perushoitajaliitto
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
TNJ	Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö
TSN	Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö
TYKS	Turun yliopistollinen keskussairaala
WHO	Maailman terveysjärjestö
YT	yhteistoiminta (esim. yt-neuvottelut)
YTHS	Ylioppilaiden Terveystenhoitosäätiö

Liitteet

Tehyn hallitus 2005–2025

2005–2009

Puheenjohtajisto

Jaana Laitinen-Pesola puheenjohtaja	Tuula Petäkoski-Hult I varapuheenjohtaja	Anna-Leena Brax II varapuheenjohtaja
--	---	---

Jäsenet

Hallituksen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Anita Alamäki	Asko Juuti
Pipsa Allén	Sirkka-Liisa Kaukanen
Leena Asplund	Katriina Laaksonen
Aila Eerola	Sari Viinikainen
Liisa Hautamäki	Bingit Salmenhaara-Pelkola
Kalevi Lämsä	Kaija Ojanperä
Marjut McLean	Leena Piironen
Jouni Sallinen	Vuokko Matero
Minna Talonen	Alli Kangas
Liisa Terävä	Anita Janhonen
Kirsi Torikka-Suomalainen	Riitta Korpihalla
Pekka Vepsäläinen	Leila Nieminen

2009–2013

Puheenjohtajisto

Jaana Laitinen-Pesola puheenjohtaja	Rauno Vesivalo I varapuheenjohtaja	Anna-Leena Brax II varapuheenjohtaja
--	---------------------------------------	---

Jäsenet

Hallituksen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Anita Alamäki	Hilkka Kontiainen
Pipsa Allén	Reija Sjöholm
Leena Asplund	Minna Leppäkorpi
Kim Berg	Ennamaria Meneses
Sakari Kopperoinen	Laura Häggblom
Marjut McLean	Satu-Sirpa Niemelä
Saara Mämmi	Raimo Härkönen
Anja Pihavaara	Marja Niskasaari
Jouni Sallinen	Aila Eerola
Anne-Mari Thomassen	Päivi Kaisla
Kirsi Torikka (ent. Torikka-Suomalainen)	Riitta Korpihalla
Sari Viinikainen	Salla Lindblad

2013–2017

Puheenjohtajisto

Rauno Vesivalo puheenjohtaja	Marjut McLean I varapuheenjohtaja	Anna-Leena Brax II varapuheenjohtaja
---------------------------------	--------------------------------------	---

Jäsenet

Hallituksen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Kim Beng	Sari Niemelä
Kati Jetsu	Harri Back
Hilkka Kontiainen	Salla Lindblad
Vilja Laurila	Janne Päivärinta
Anneli Näppä	Mari Laakkonen
Kaija Ojanperä	Kaisu Heikkinen
Pekka Rastas	Kim Yli-Pelkola
Jouni Sallinen	Jussi Rantanen
Paula Sihto	Leila Leiviskä
Minna Talonen	Sakari Kopperoinen
Anne-Mari Thomassen	Kirsi-Maarit Lehtimäki
Sari Viinikainen	Kimmo Niukkanen

2017–2021

Puheenjohtajisto

Millariikka Rytönen puheenjohtaja	Anna-Leena Brax I varapuheenjohtaja	Pipsa Allén II varapuheenjohtaja
--------------------------------------	--	-------------------------------------

Jäsenet

Hallituksen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Sari Auvinen	Outi Rämö
Kati Jetsu	Heli Jussila
Sari Viinikainen (30.6.2019 asti)	Satu-Sirpa Koskinen (30.6.2019 asti)
Satu-Sirpa Koskinen (1.7.2019 alkaen)	Tuula Östman (12.6.2019 alkaen)
Marja Lampainen	Niina Nivala-Huhtaniska
Vilja Laurila-Rontti	Jarmo Latvala
Mika Länsisola	Hilkka Kontiainen
Vesa Maunuksela	Jussi Rantanen
Anneli Näppä	Anniina Orrenmaa
Nina Pulkkinen	Markku Väli-Harju
Pekka Rastas	Kim Yli-Pelkola
Reija Sjöholm	Eva-Maria Sundström
Anne-Mari Thomassen	Heli Renko

2021–2025**Puheenjohtajisto**

Millaniikka Rytönen	Anna-Leena Brax	Pipsa Allén
puheenjohtaja	I varapuheenjohtaja	II varapuheenjohtaja

Jäsenet**Hallituksen jäsen**

Nina Pulkkinen
 Markku Väli-Harju
 Pekka Rastas
 Kati Jetsu
 Tatu Tiala
 Jussi Rantanen
 Vesa Maunuksela
 Jari Kauppinen
 Sini Heromaa-Karjalainen
 Sari Auvinen
 Kirsi Kekki
 Atte Tahvola

Henkilökohtainen varajäsen

Merja Lausmaa
 Anniina Ornenmaa
 Karoliina Tala
 Venla Rönkkö
 Jouni Hackzell
 Markku Nuutinen (26.8.2022 asti)
 Riku Luoto
 Juha Hyötyläinen
 Virpi Lehtimäki
 Eeva Hiila
 Hanna-Maria Grann
 Seija-Sofia Käärmelahti (26.8.2022 asti),
 Markku Nuutinen (26.8.2022 alkaen)

Tehyn valtuusto 2005–2025**2005–2009****Puheenjohtajisto**

Rauno Vesivalo	Paula Sihto	Pertti Kauppinen
puheenjohtaja	I varapuheenjohtaja	II varapuheenjohtaja
Yhdessä eteenpäin	SITKE	Arvo ammattitaidolle, Ett tvåspråkigt Tehy

Arvo ammattitaidolle ja Ett tvåspråkigt Tehy**Varsinaiset jäsenet**

Solveig Carlsson
 Marianne Falck
 Eila Huurinainen
 Alli Kangas
 Sirkka-Liisa Kaukanen
 Sakari Kopperoinen
 Katriina Laaksonen
 Minna Leppäkorpi
 Janne Nykänen (7.9.2007 asti)
 Reetta Hakala (8.9.2007 alkaen)
 Ritva Pesonen (26.11.2008 asti)
 Maija Juola (27.11.2008 alkaen)
 Leena Piironen
 Anne Marja Risikko
 Britt-Louise Rosengård-Aspnäs
 (22.11.2006 asti)
 Annika Kvist-Östman
 (23.11.2006 alkaen)
 Irkka Ryhtä
 Birgit Salmenhaara-Pelkola
 Pirjo Talonen
 Merja Tenetz

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Reetta Hakala (7.9.2007 asti)
 Maija Juola (26.11.2008 asti)
 Annika Kvist-Östman (22.11.2006 asti)
 Leena Harju-Autti
 Kaija Irri
 Marianne Sipilä
 Marita Järvinen
 Helena Illikainen
 Satu-Sirpa Niemelä
 Lenita Peltola
 Eija Vaajakari
 Manju Sjösten
 Riitta Suonpää
 Catarina Lindberg
 Riitta Paatola
 Raili Saksa
 Armi Eskola
 Sinikka Kähkönen

Sitoutumattomat ja keskiryhmät – SITKE

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Arja Eeva	Liisa Siikaluoma (28.11.2007 asti)
Raimo Härkönen	Jukka Salolahti
Jaana Jasu	Kaija Pajander
Eija Järvelä	Esa Ervasti
Harri Keskitalo	Raija Grindström-Kalin
Riitta Korpihalli	Ulla Haponen
Saara Mämmi	Vaula Kautto
Marja Niskasaari	Päivi Tarakkamäki
Niina Nivala	Anne-Mari Kaarto
Kaija Ojanperä	Asko Hakala
Terhi Peltokorpi	Lea Tikkanen
Arja Pihavaara	Anna-Maija Ylitalo
Marja-Leena Puputti	Mervi Kinnunen
Marja-Liisa Pylväs	Leena Rauta-Aho
Irmeli Rosenberg	Anne Saarinen
Eila Vahvaselkä	

Tehyläiset vihreät

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Laura Häggblom	Anne Sorsa
Jouko Paukkeri	Matti Näsi
	Anne Aropaasi
	Batulo Essak Mohamed
	Harri Mäkelä

Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Mirja Hovirinta	Marja-Leena Torkki
Mikko Lemmetyinen	Jouko Kestilä
Liisa Niemelä	Leena Salo
Ilkka Pernu	Leila Nieminen
Sirkkaliisa Virtanen	Virpi Nieminen
	Jukka Huisman
	Leena Lehtiniemi
	Tonsti Niemi
	Vuokko Örn
	Olli Tikkanen

Vapaat vaikuttajat

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Kim Berg	Jussi Laasola (29.5.2007 asti)
Liisa Kivekäs (29.5.2007 asti)	Mikko Männikkö (29.5.2007 asti)
Mikko Männikkö (30.5.2007 alkaen)	Helena Thome
	Reija Thome
	Maija Wilskman (29.5.2007 asti)

Yhdessä eteenpäin

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Pirkko Collin	Heini Rinkinen (26.11.2009 asti)
Kaija Haapsalo	Sirkka Penttilä
Inge May Juslenius (26.11.2009 asti)	Kristiina Luoma
Heini Rinkinen (27.11.2009 alkaen)	Kaisa Björk
Asko Juuti	Christer Walls
Esa Kanerva	Ulla-Riitta Hyöppinen-Sipari
Tarja Kukkula	Armi Salenius
Tuija Laine	Raisa Kuisma
Vuokko Matero	Anita Janhonen
Riitta Maunu	Heikki Hiekkala (15.1.2006 asti)
Kari Mäkelä	Marja-Liisa Kangasmäki
Maija Nummelin	Tarja Rajahalme-Tahvanainen
Bingit Pyöttiö	Riikka Kuivala
Marja-Leena Sandelin	Mirja Räisänen
Eija Sintonen	Outi Kaarela
Petni Sipilä	
Pirjo Sirviö	
Menja Suomäki	
Kirsti Tuominen	

2009–2013**Puheenjohtajisto**

Kirsi Tuominen	Liisa Hautamäki	Kaija Ojanperä
puheenjohtaja	I varapuheenjohtaja	II varapuheenjohtaja
Yhdessä eteenpäin	Arvo ammattitaidolle	SITKE

Arvo ammattitaidolle ja Ett tvåspråkigt Tehy**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Anna Riitta Eloranta	Eila Huurinainen (12.12.2010 asti)
Jeanette Gripenberg	Annika Kvist-Östman (22.5.2012 asti)
Sirkka-Liisa Kaukanen	Tinja Tähtinen
Vilja Laurila	Seija Vellonen
Minna Leppäkorpi (30.1.2012 asti)	Reija Sjöholm
Satu-Sirpa Niemelä	Aino Lahti
Pasi Paasila	Tarja Sirén
Sari Pekonen	Eija Vaajakari
Leena Piironen	Lenita Fjellström-Nygård
Janne Päivärinta	Helena Illikainen
Pekka Rastas	Päivi Lehtola
Anne Risikko	Eila Tulinen
Inkka Ryhtä	Päivi Törö
Bingit Salmenhaara-Pelkola	Terhi Virtanen
Minna Talonen	Leena Harju-Autti
Annika Kvist-Östman (23.5.2012 alkaen)	Catarina Lindberg

Sitoutumattomat ja keskiryhvät – SITKE**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Anja Eeva	Jaana Siikaluoma-Lehtosaari (31.7.2011 asti)
Raimo Härkönen (31.7.2012 asti)	Mervi Kinnunen
Jaana Jasu	Marita Koskinen (23.10.2012 asti)
Helena Kaikkonen-Tiensuu	Eija Järvelä
Harri Keskitalo	Ulla Haponen
Riitta Korpihalla	Anja Kemppainen
Heidi Laurila (31.7.2011 asti)	Kim Yli-Pelkola
Jaana Siikaluoma-Lehtosaari (1.8.2011 alkaen)	
Kalevi Lämsä	Tuulikki Tähtivaara
Marja Niskasaari	Eila Tolppanen
Niina Nivala-Huhtaniska	Irmeli Rosenberg
Anneli Näppä	Anna-Maija Ylitalo
Paula Sihto	Tuula Östman
Päivi Tarakkamäki	Tero Hongisto
Eila Vahvaselkä	Tiina Minkkinen
Kirsti Yli-Rahnasto	Nina Pulkkinen
Marita Koskinen (24.10.2012 alkaen)	Pasi Räisänen

Tehyläiset vihreät**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Jouko Paukkeri (31.8.2009 asti)	Anne Sorsa-Carrion (25.11.2009 asti)
Anne Sorsa-Carrion (26.11.2009 alkaen)	Veera Lange
	Petri Siuro
	Atte Tahvola
	Batulo Essak
	Mira Reijonen
	Laura Häggblom
	Harri Mäkelä

Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Mirja Hovirinta	Ilkka Pernu (22.5.2012 asti)
Kati Jetsu	Atik Ismail (3.6.2010 asti)
Mikko Lemmetyinen (1.5.2012 asti)	Harri Back (23.10.2012 asti)
Paula Lähteenaho	Virpi Nieminen
Marja-Leena Torkki	Erja Hirviniemi
Vuokko Örn	Juha Sarastamo
Ilkka Pernu (23.5.2012 alkaen; 1.10.2012 asti)	Leena Lehtiniemi
Harri Back (24.10.2012 alkaen)	Leila Nieminen
	Torsti Niemi
	Sirkka-Liisa Virtanen
	Liisa Niemelä
	Pekka Lehto
	Jari Hakala

Vapaat vaikuttajat**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Jan-Olof Eriksson (1.5.2011 asti)	Mari Holm (31.1.2010 asti)
Inga Haavikko	Pauli Pajunen (30.11.2011 asti)
Juha Honkakoski	Elina Manninen (22.5.2012 asti)
Vesa Maunuksela	Sirkku Ahlstedt
Ennamaria Meneses	Minna Tikkanen
Tarja Tallqvist (20.6.2011 asti)	Nina Huru
Pauli Pajunen (1.12.2011 alkaen)	Minna Hupanen
Helena Thomé (31.1.2010 asti)	Ritva Kosonen
Mari Holm (1.2.2010 alkaen)	Mikko Männikkö
Elina Manninen (23.5.2012 alkaen)	Liisa Långström
	Teemu Aho-Luttila
	Marita Lindström
	Terhi Tuominen-Seittonen

Yhdessä eteenpäin

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Marianne Bruce-Suomela	Leevi Sandell
Aila Eerola	Esa Rusanen
Kaija Haapsalo	Asko Juuti
Teemu Hult	Petri Sipilä
Päivi Kaisla	Jari Kauppinen
Esa Kanerva	Kati Keränen
Tarja Kanerva	Pirjo Tuovinen
Hilkka Kontiainen	Ulla-Riitta Hyöppinen-Sipari
Tuija Laine	Tuula-Anneli Sirén
Tuula Latosuo	Bingit Pyöttiö
Kimmo Niukkanen	Eva-Maria Sundström
Riitta Nousiainen	Leila Korte
Majja Nummelin	Kristiina Kokkonen
Sirkka Penttilä	Eija Sihtonen
Lea Salomaa	Oili Aumo
Merja Suomäki	Outi Kaarela

2013–2017**Puheenjohtajisto**

Pipsa Allén	Riitta Korpiha	Sari Auvinen
puheenjohtaja	I varapuheenjohtaja	II varapuheenjohtaja
Arvo ammattitaidolle	SITKE	Yhdessä eteenpäin

Arvo ammattitaidolle ja Ett tvåspråkigt Tehy

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)	
Lotta Ahola	Timo Aaltonen	Anne Otranan-Silvennoinen
Anna Riitta Eloranta	Juha Ahokas	Pia Palmén
Minna Grönroos	Mervi Heikkinen	Leena Piironen
Sakari Kopperoinen	Anne Härkönen	Mervi Pulli
Jarmo Latvala	Helena Illikainen	Merja Rytönen
Minna Leppäkorpi	Raija Isoaho	Reija Sjöholm
Satu-Sirpa Niemelä	Heli Kannisto	Leena Tervahartiala
Kristiina Puolakka	Susanna Kiiltomäki	Eila-Majja Tulinen
Janne Päivärinta	Mika Kipinä	Tinja Tähtinen
Bingit Salmenhaara	Marko Knuutila	Päivi Törö
Kalevi Savolainen	Janne-Jukka Kojo	Eveliina Vasanen
Mangareta Svanfors	Aino Lahti	Seija Veijonen
Jaana Takala	Johanna Lahtinen	Saila Vesterinen
Kim Yli-Pelkola	Catarina Lindberg	Annika Wikar
	Sinikka Lintuala	Pirjo Åkerblom
	Merja Ojala-Simola	

Sitoutumattomat ja keskiryhmät – SITKE

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Paula Anttila	Kirsi Torikka (3.6.2014 asti)
Kaisu Heikkinen (1.3.2014 asti)	Irmeli Rosenberg (3.6.2014 asti)
Sirpa Humaloja	Marita Koskinen (6.6.2017 asti)
Marjo Kangasharju	Kirsi Liukkonen
Mervi Kinnunen	Helena Kaikkonen-Tiensuu
Marita Koskinen (7.6.2017 alkaen)	Taina Vierunketo
Mari Laakkonen	Anna Uusi-Simola
Marja Lampainen	Jaana Siikaluoma-Lehtosaari
Leila Leiviskä	Hanna Savela
Kalevi Lämsä (1.6.2014 asti)	Jaana Piironen
Osmo Metsälä	Arja Eeva
Marja Niskasaari	Merja Lausmaa
Niina Nivala-Huhtaniska	Kirsti Yli-Rahnasto
Nina Pulkkinen	Anne Niemelä-Laaksonen
Irmeli Rosenberg (4.6.2014 alkaen; 1.4.2017 asti)	
Anna-Maija Taanila	Minna Tarkka
Kirsi Torikka (4.6.2014 alkaen)	Tuulikki Tähtivaara
	Anne Immonen
	Tiina Heikkinen
	Asta Nurminen
	Juha Autio
	Pia Reunamo
	Anneli Törnvall
	Sari Anttila
	Marja Korhonen
	Anita Nikula
	Harri Keskitalo
	Tuula Ihalainen
	Katariina Isohätälä
	Päivi Kangaspunta
	Jaana Wilska
	Esa Ervasti

Tehyläiset vihreät**Varsinaiset jäsenet**

Atte Tahvola

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Batulo Essak

Laura Häggblom

Anne Sorsa-Carrion

Sari Pesu

Heidi Haapala

Harri Mäkelä

Anneli Suutari

Anita Birstolin

Sini Heino

Sonja Alanko

Leena Lehmus

Sari Limingoja

Kinsi Kunikka

Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat**Varsinaiset jäsenet**

Erja Hirviniemi

Mirja Hovirinta (1.2.2014 asti)

Jukka Huisman (4.6.2014 alkaen)

Henna Jokinen (4.6.2014 alkaen)

Pirjo Lehtinen-Lehmusoksa (4.6.2014 alkaen)

Emilia Lehtomäki

Paula Lähteenaho (1.4.2014 asti)

Virpi Nieminen

Marja-Leena Torkki

Vuokko Örn (1.5.2014 asti)

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Henna Jokinen (3.6.2014 asti)

Pirjo Lehtinen-Lehmusoksa (3.6.2014 asti)

Jukka Huisman (3.6.2014 asti)

Anne Puronaho

Monica Laajala

Harri Palomäki

Harri Back

Leena Saarela

Pirjo Rinne

Leena Lehtiniemi

Erik Lydén

Liisa Niemelä

Vapaat vaikuttajat**Varsinaiset jäsenet**

Sirkku Ahlstedt

Juha Honkakoski

Vesa Maunuksela

Maria Sundström

Kai Tervo

Arja Tunturi

Paula Werning

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Mari Holm

Minna Tikkanen

Virpi Paavola

Elina Manninen

Sari Niemelä

Mari Aakula

Jyri Saarinen

Mikko Weckström

Mari Ketola

Markku Vaarala

Kaisa Paavilainen

Pauliina Lähdeaho

Nina Huru

Ennamaria Meneses

Marjo Varjonen

Riikka Orava

Rauli Korpi

Asko Hakala

Marko Piitulainen

Nina Jaara-Sagulin

Anneli Hänninen

Riikka Lipponen

Monica Naukkarinen

Esa Lehtopuro

Eija Sarkkinen

Anita Panula

Raili Säily

Carola Ekroth

Pauli Pajunen

Terhi Tuominen-Seittonen

Heli Junno

Katri Alapeteri

Kari Kuusela

Riitta Vuorinen

Sirpa Leppänen

Satu Jalo

Tiina Rauhalaakso

Pia Luhti

Sandy Stolpe

Kirsi Mäenpää-Suomalainen

Kirsi Aho

Katri Larinen

Yhdessä eteenpäin**Varsinaiset jäsenet**

Kaisa Ahtiainen (ent. Björk) (3.6.2015 alk.)
 Aila Eerola
 Outi Kaarela
 Tarja Kanerva
 Raija Kemppainen
 Heli Koivulahti
 Irja Kuosmanen
 Tuija Laine
 Kirsi Lehtimäki
 Riku Luoto
 Janne Maja
 Kimmo Niukkanen
 Riitta Nousiainen
 Riikka Raaska
 Jussi Rantanen
 Outi Rämö
 Lea Salomaa (1.2015 asti)
 Kirsti Tuominen

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Kaisa Ahtiainen (ent. Björk) (2.6.2015 asti)
 Johanna Hirvimies
 Salla Lindblad
 Fiona Telford
 Markku Nuutinen
 Riitta Mänttari
 Seija Kilpeläinen
 Kaija Haapasalo
 Pirjo Sirviö
 Raija Makkonen
 Leila Korte
 Tatu Tiala
 Esa Rusanen
 Päivi Kaisla
 Kirsi Langenoja
 Vuokko Matero
 Leena Mustonen
 Marianne Bruce-Suomela
 Heli Hietala
 Helena Naukkarinen
 Jari Kauppinen
 Tapio Korhonen
 Arja Korkeamäki
 Helena Ohtonen
 Riitta Hyöppinen-Sipari
 Mikko Lankinen
 Heli Renko
 Sakari Ruissalo
 Aira Nurmi
 Tarja Tenkula
 Toimi Vanhalakka
 Teemu Hyppänen

2017–2021**Puheenjohtajisto**

Paula Sihto	Kim Berg	Virpi Nieminen
puheenjohtaja	I varapuheenjohtaja	II varapuheenjohtaja
SITKE	Yhdessä eteenpäin	Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat (25.11.2020 asti)
		Lennu Yläneva
		II varapuheenjohtaja
		Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat (25.11.2020 alkaen)

Arvo ammattitaidolle ja Ett tvåspråkigt Tehy**Varsinaiset jäsenet**

Anna-Riitta Eloranta (25.11.2020 alkaen)
 Iikka Jäntti
 Heli Kannisto (25.11.2020 asti)
 Jarmo Latvala
 Minna Leppäkorpi
 Catarina Lindberg
 Barbora Mattila
 Kalevi Savolainen
 Maaret Siikaluoma
 Tiina Simola
 Jaana Takala (25.11.2020 alkaen)
 Päivi Uusi-Pohjola
 Saira Vesterinen (25.11.2020 asti)
 Kim Yli-Pelkola
 Pirjo Åkerblom

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Jaana Takala (24.11.2020 asti)
 Nelli Berg-Väänänen (11.6.2019 asti)
 Anna Riitta Eloranta (24.11.2020 asti)
 Sinikka Lintuala
 Mika Kipinä
 Mika Hoffren
 Sari Kampinen
 Marjaana Nissinen
 Mervi Pulli
 Roosa-Maaria Sjösten

Sitoutumattomat ja keskiryhmät – SITKE

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Paula Anttila	Anna-Maija Taanila (3.6.2020 asti)
Sari Hovila	Osmo Metsälä
Sirpa Humaloja	Sari Anttila
Marjo Kangasharju	Eila Ålander
Mervi Kinnunen	Petra Neitola
Marita Koskinen	Anne Saikko
Mari Laakkonen	Heikki Korppi
Merja Lausmaa	Juho Heikka
Leila Leiviskä	Eeva Honkanen
Niina Nivala-Huhtaniska	Tuija Heiskanen
Anniina Orrenmaa	
Silja Peltola	
Kaisu Rimpiläinen	
Hanna Savela	
Jaana Siikaluoma-Lehtosaari	
Monika Sivula	
Anna-Maija Taanila (4.6.2020 alkaen)	
Ursula Vainionpää (4.6.2020 asti)	
Markku Väli-Harju	

Tehyläiset vihreät

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Atte Tahvola	Eeva-Liisa Vartiainen
Pirjo Pekkola	Anne Uravuori
	Laura Häggblom
	Emma Ohtonen
	Marjo Hiukkämäki

Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Miia Alasaarela	Harri Back
Helena Hangaslahti	Jukka Huisman (30.9.2018 asti)
Enja Hirviniemi	Heli Jussila
Kristiina Nieminen (25.11.2020 alkaen)	Leena Lehtiniemi
Venla Rönkkö	Kristiina Nieminen (24.11.2020 asti)
Mirja Tahvonen	
Lennu Yläneva (24.11.2020 asti)	

Vapaat vaikuttajat

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)
Sirkku Ahlstedt (27.11.2019 asti)	Ville Putkonen (11.6.2019 asti)
Sari Arminen (22.3.2020 alkaen)	Markus Pietikäinen (26.11.2019 asti)
Satu Heittola	Johanna Huhtala (26.11.2019 asti)
Mari Holm (11.6.2019 asti)	Sari Arminen (21.3.2020 asti)
Johanna Huhtala (27.11.2019 alkaen; 22.3.2020 asti)	
Nina Jaara	Tapio Koskimaa (24.10.2019 asti)
Jarkko Lempiäinen	Minna Talonen
Elina Manninen	Johanna Hirvimies
Marjut McLean	Nina Hahtela
Sari Niemelä	Teija Turunen (4.6.2020 asti)
Mira Perämäki (27.11.2019 asti)	Nina Heinikoski
Markus Pietikäinen (27.11.2019 alkaen)	
Ville Putkonen (12.6.2019 alkaen)	
Eva-Maria Sundström	
Karoliina Tala	
Päivi Törö	

Yhdessä eteenpäin

Varsinaiset jäsenet	
Juha Berg	Merja Mäkisalo-Ropponen
Jouni Hackzell	Marja-Riitta Mänttari
Jenni Hjelt (ent. Tähköoja) (4.6.2020 asti)	Jarkko Naulanen (4.6.2020 alkaen)
Juha Honkakoski (25.11.2020 asti)	Kimmo Niukkanen
Teemu Hult (12.6.2019 alkaen)	Outi Puoskari
Leena Jokinen-Anttila	Jussi Rantanen
Tanja Jussila	Heli Renko
Päivi Kaisla	Esa Rusanen
Tarja Kanerva	Outi Rämö
Jari Kauppinen	Jouni Sallinen
Kirsi Kekki	Tatu Tiala
Heli Koivulahti	Sanna Virtala (25.11.2020 alkaen)
Hilkka Kontiainen	Tuula Östman
Satu-Sirpa Koskinen (30.6.2019 asti)	
Irja Kuosmanen	
Seija-Sofia Käärnelahti	
Kirsi-Maarit Lehtimäki	
Riku Luoto	
Kaisa Lönnblad	

Yhdessä eteenpäin**Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Teemu Hult (11.6.2019 asti)	Kati Keränen
Jarkko Naulanen (3.6.2020 asti)	Aina Lievetmursu
Sanna Virtala (24.11.2020 asti)	Tero Järvimäki
Anu Krook	Paula Werning
Hanna-Maria Grann	Kirsi Langenoja
Elina Kippola	Jaana Lahtinen
Kristiina Kokkonen	Hanna-Leena Vilkki
Pia Jormakka	

2021–2025**Puheenjohtajisto**

Leena Jokinen-Anttila	Paula Sihto	Vilja Laurila-Rontti
puheenjohtaja	1. varapuheenjohtaja	2. varapuheenjohtaja
Yhdessä eteenpäin	SITKE	Arvo ammattitaidolle – värdena yrkeskuns- kapen

Arvo ammattitaidolle ja Ett tvåspråkigt Tehy**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Ilkka Jäntti	Martina Gästrin
Minna Leppäkorpi	Katja Jurmu
Barbro Mattila	Sari Kamppinen
Kalevi Savolainen	Mika Kipinä
Tiina Simola	Jarmo Latvala
Miika Sinén	Heidi Lehtonen
Karoliina Tala	Catarina Lindberg
Kim Yli-Pelkola	Helena Lyytinen
Pirjo Åkerblom	Heli Valjus
	Annie Yli-Leppälä

Perusasioiden puolesta – perussuomalaiset tehläiset**Varsinaiset jäsenet** **Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Anja Juvonen	Tanja Hartonen
Petri Kröger	Markus Pietikäinen
	Anu Plaketti
	Kaisa Juuso
	Tiina Karhunen

Sitoutumattomat ja keskiryhmät – SITKE**Varsinaiset jäsenet****Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Heini Alpua (26.8.2022 alkaen)	Heini Alpua (25.8.2022 asti)
Matleena Erkkilä	Anna-Majja Taanila
Satu Huhtala	Tuovi Kempainen
Toni Korkiala	Piritta Järvinen
Marita Koskinen	Tiina Paakki
Marja Lampainen	Eveliina Kinnunen
Merja Lausmaa	Osmo Metsälä
Satu Lejman	Niina Härkönen
Mika Länsisola	Mikko Suhonen
Maarit Markkanen (ent. Jaskari)	Timo Hannila
Petra Neitola (26.8.2022 asti)	Anu Ojutkangas (26.8.2022 alkaen)
Anniina Orrenmaa	
Anita Panula	
Anne Saikko	
Monika Sivula	

Tehyläiset vihreät**Varsinaiset jäsenet****Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Erik Lydén	Pirjo Pekkola
Elina Sammalisto	Maarit Kivimäki
Oona Tchitcherin	Suvi Caner
	Kirsi Lahtinen
	Minttu Heiskanen

Tehyn vasemmisto ja sitoutumattomat**Varsinaiset jäsenet****Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Miia Alasaarela	Heikki Korppi
Kristiina Halonen	Minna Malkamäki
Helena Hangaslahti	Jonna Pakisjärvi
Viivi Kantola	Venla Rönkkö
Katja Pitkänen	Minna Vuola
Leena Saarela	
Lennu Yläneva	

Vapaat vaikuttajat**Varsinaiset jäsenet**

Satu Heittola
 Jarkko Lempiäinen
 Sari Niemelä
 Silja Peltola (7.6.2022 asti)
 Reija Sjöholm (7.6.2022 alkaen)
 Eva-Maria Sundström

Varajäsenet (eivät henkilökohtaisia)

Tiia Koivurinne
 Tommi Liljeström (7.6.2022 alkaen)
 Ennamaria Meneses
 Jyri Saarinen
 Sanna Salonen
 Reija Sjöholm (6.6.2022 asti)

Yhdessä eteenpäin**Varsinaiset jäsenet**

Vilma Aarnesuo
 Sari Ala-Heikkilä
 Eila Alatalo
 Heli Alava
 Juha Berg
 Kim Berg
 Panda Eriksson
 Marko Fali
 Hanna-Maria Grann
 Anniina Haikka
 Jouni Hackzell
 Tarja Hackzell
 Eeva Hiila
 Jaana Holm
 Mika Huhtaniemi
 Teemu Hult
 Juha Hyötyläinen
 Marjukka Isohanni
 Nina Jaara
 Tanja Jussila (7.6.2022 alkaen)
 Tero Järvimäki

Hanna Kalliomäki (7.6.2022 asti)
 Jenni Kalliomäki
 Tarja Kanerva
 Marko Kangasharju
 Satu-Sirpa Koskinen
 Johanna Kujanpää
 Seija-Sofia Käärmelahti (26.8.2022 asti)
 Kirsi-Maarit Lehtimäki
 Virpi Lehtimäki
 Riku Luoto
 Kaisa Lönnblad
 Markku Nuutinen
 Saara Partanen
 Outi Puoskari
 Esa Rusanen
 Outi Rämö
 Kari Short
 Reetta Tanila-Järvinen
 Anna Vaaranmaa (26.8.2022 alkaen)
 Jonna Vilenius
 Tiia Virta

Yhdessä eteenpäin**Varajäsenet** (eivät henkilökohtaisia)

Tanja Jussila (6.6.2022 asti)
 Anna Vaaranmaa (25.8.2022 asti)
 Satu-Maarit Hildén
 Henna Miettinen
 Sanna Virtala
 Petra Ukonsaari
 Sara Hiltunen
 Jere Laiti

Hanna-Leena Viikki
 Heli Junno
 Anne Immonen
 Anu Krook
 Rhoda Korpijärvi
 Marianne Bruce-Suomela
 Katri Mäkipanula (7.6.2022 alkaen)
 Kirsi Nousiainen (26.8.2022 alkaen)

Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöt ja -sopimukset

Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöt

Suomen Bioanalyttikoliitto
 Suomen Ensihoitoalan Liitto
 Suomen Kätilöliitto
 Suomen Lastenhoitoalan Liitto
 Suomen Mielenterveyshoitoalan Liitto
 Suomen Röntgenhoitajaliitto
 Suomen Sairaanhoidajat
 Suun terveydenhoidon ammattiliitto

Tehyn yhteistyösopimukset

Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto
 Kuntoutusohjaajat ry
 Suomen Lähihoitajat ry

Valokuvaajat

Ellei toisin mainita, ovat kuvat peräisin Tehyn arkistosta.

Kansi	Pasi Leino
S. 13	Pia Inberg
S. 17	Leena Louhivaara
S. 25	Kirsi Tuura
S. 32	Tuulikki Holopainen
S. 34–35	Pentti Vänskä
S. 39	Jaakko Martikainen
S. 43	Jukka Rapo
S. 56	Lehtikuva / Jussi Nukari
S. 59	Jan-Olof Eriksson
S. 65	Jukka Rapo
S. 70–71	Tuulikki Holopainen
S. 73	Lehtikuva / Anni Reenpää
S. 76–77	Ari Korkala
S. 81	Leena Louhivaara
S. 85	Lehtikuva
S. 91–92	Siri Lindén
S. 98	Jussi Tuokkola
S. 104	Pixabay / Fernando Zhiminaicela
S. 110–111	Jaakko Martikainen
S. 114	Kirsi Tuura
S. 122–123	Lehtikuva / Roni Rekomaa
S. 127	Leena Louhivaara
S. 135	Jussi Tuokkola
S. 141	Kirsi Tuura
S. 146	Pia Hietamies
s. 148	Tuomo Ylinärä
S. 158	Patricia Bertényi
S. 164	Jukka Rapo
S. 169	Kuva Liisa Takala

Sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen koulutettujen ammattilaisten etujärjestö Tehy täyttää 40 vuotta vuonna 2022. Tehy on viime vuosina noussut säännöllisesti otsikoihin – eikä ensimmäistä kertaa päättäväisen edunvalvontajärjestön historiassa.

Omilla jaloillaan on itsenäinen jatko-osa Tehyn vuonna 2012 ilmestyneelle 30-vuotishistoriateokselle Tahdon asia. Uusi teos kertoo Tehyn vaiheista alkaen vuoden 2007 kuuluisan työtaistelu-uhan jälkimainingeista ja päättyen kevään 2022 sotealan kuntasektorin työriitaan, jonka ratkaisu antaa vielä syksylläkin odottaa itseään. Kirjassa kuvataan myös pitkäksi venyneen soteprosessin vaikutusta hoitohenkilöstön työhön.

Oma arvokas kokonaisuutensa on kuvaus hoitohenkilöstön arjesta keskellä koronapandemiaa. Keväällä 2020 alkanut kriisi on kysynyt terveydenhuollon ammattilaisilta poikkeuksellista kestävyyttä.

